ZOR

DÜNDAR TAŞER ve ÜLKÜCÜ GAZETECİLER CEMİYETİ
1977 ROMAN BİRİNCİLİK ARMAĞANLARI

sevinç çokum

2. baskı



TÜRK EDEBİYATI VAKFI YAYINLARI

zor / sevinç çokum

ZOR

SEVİNÇ ÇOKUM

İSTANBUL — 1978

2. BASKI



TÜRK EDEBİYATI VAKFI YAYINLARI
P.K. 2
Sirkeci / İSTANBUL

Kapak kompozisyonu : Hamit Yüksek
Kapak baskısı Kuşak Matbaası İst.
Dizgi Erenler Matbaası
Baskı Eren Basımevi İst.

TÜRK EDEBİYATI VAKFI YAYINLARI 3

Bu roman Dündar Taşer Armağanı Roman Yarışması'nda birincilik, Ülkücü Gazeteciler Cemiyeti 1977 Yarışması'nda Roman dalında birincilik kazanmıştır.

Babasının varlığı, merdiven basamaklarındaki gıcırtıda belirlenip, o durgun akşam saatlerini kımıldattı. Anası, gaz lâmbasını yakmış, duvara asıyordu. Sofanın donuk aydınlığı, sığınılan ılık bir yer...

Kabarık, yuvarlak çarşı ekmeklerini babasının elinden alıp, doğruca Zühre Nine'nin uçtaki odasına koştu. Coşkunlukla,

— Bak nine, babam çarşı ekmeği getirivermiş! Senin sevdiğin ekmeklerden... dedi.

Ak örtüsü, yaşlı kadının yüzünü bir güzel çevrelemişti. Pencerede mavimsi bir koyuluğa bürünen köyün bir ufacık parçası... Nine, tesbihini çabucak koynuna attı. Doğruldu yerinden. Pöstekiyi kıvırıp katladı.

— Ninem, küs müsün bana? Dönüp bakıvermedin yüzüme. Küs müsün?

Zühre Nine'nin kollarına, yüzüne bir telâş yürüdü. Titrek elleriyle çocuğun saçlarını okşadı.

— Ben sana küser miyin oğul! Koklayalım bakalım çarşı ekmeğimizi. Küser miyin? Sen daha hiç günahsız bir uşaksın. Biz artık kocadık

oğul. Kocamış kişinin konuşmasından nolacak? Karnımıza bir kurt düşer, sebepli sebepsiz ağlarız. Ağlarız helbet. Ekmeğimizi sofraya götürüver hele!

Kemikleri gelişti. Ne zamandır gönlü bir yerlere sığamaz. Çocuğun düşleri, şehirlere doğru uzanır gider. Sığırların, tezek kokusunun, ocak islerinin ötesinde bir dünya düşünüp durur.

— Ana, nerlerdesin? Hiç sesin soluğun yok, diye seslendi Ramazan Ağa.

Sofraya aklı karalı bir örtü serilmişti. Sultan Kadın'ın çıplak, kaba ayakları sofra yanına varıp uzaklaşıyordu. Yerde, kalaylı bir kap içinde suluca yoğurt.. Ramazan Ağa, ekmeği göğsüne çekip bölüyor. Kaşlarının ara yerindeki çizgi derin. Sarıca yeşil gözlerinde arasıra parlayan bir ışık. Sultan Kadın'ın entarisi altından kırmızı şalvarın paçaları görünüyor. Sarı yazması saç örgüsünün ucunu gizleyemiyor. Eskiden, çıkık elmacık kemikleri ve gamzeli yanaklarıyla bir hoştu yüzü. Şimdi, avurtlarının çöküntüsü, dişlerinin seyrekliği ve göz altlarında belirmiş çizgiler o duru güzelliği karalayıp silmiş.

Zühre Nine, renkli bezlerden yapılma, içi pamukla doldurulmuş hırkasıyla eşikte belirdi. Bu sofralara isteksiz katıldığı belliydi. «Ehtiyar kişi sofralara oturup da ne etmeli? Gayrı ekmeği geveler dururun. Uzar gider sofra zamanı.» diye düşünüyordu.

Ortada yazdan beri dura dura acılaşmış, buruklaşmış bir tarhana çorbası.. Suskunluğu Sultan kadın böldü.

— Çarşıda ne var ne yok Ramazan Ağa? Bakkala uğradın mı, mektup yok muymuş bize?

Ramazan Ağa duraladı. Kaşığını çorba tasına daldıracakken vazgeçti.

— Var ya. İstanbuldan.

Sultan Kadın'ın gözleri irileşti.

— Amanın! Bu habarı biz sorunca mı deyivereceksin?

Bilmez misin ki iki üç satır mektuba hasretiz!

— Bilirin. Bilirin de.. Şu çorbayı bitirelim hele.

— Yoksa biriye birşey mi oldu?

— Telâş etmeyin. Yaramaz bir havadis yoktur mektupta. Merakını yenemeyeceksen, okutuvaralım. Dediğin olsun. Adam, pantolonunun ceplerini araştırdı. Daha önce birkaç kere okunmuş, katları bu yüzden değişmiş bir mektup çıkarıp oğluna uzattı. Sultan kadın, lâmbayı duvardan indirip, yakına getirdi. Zühre Nine, kâğıdın torununa uzatılışını, omuzları arasına kısılmış başını çevirmeden, gözleriyle izledi.

Mektup, halasındandı. Fevzi'ye yazdırmış. Düzgün, özenli bir yazı...

— Halamgilden.

— Oku oku, dedi anası sabırsızlıkla.

Çocuğun, inceden kalına yönelmiş sesi ortalığı sardı.

«Pek kıymetli biricik kardeşim Ramazan»

Mektubunu aldık. Hamdolsun iyiyiz. Zühre Anam nasıl? Sultan Gelin nasıl? Köylerde yaramaz bir havadis var mı? Yunus Usta'nın anasıyla konuştum. Kerim'i işe alacaklar. Onun için sen bu hafta oğlanı yolla Okuyamadı, bari bir sanat öğrensin. Biz hepimiz iyiyiz. Zühre Anama selâm eder ellerinden öperim. Sultan'a...»

Kerim, sayfanın yarısını kaplayan selâmları okumayı bırakıp babasının üzgün ve kararsız yüzüne baktı. İçinde kaynayan bir sevinç..

— Okumaya heves göstermedin, dedi babası. Burda kalırsan, sığır güdüp, bostan sularsın yalnızca. Ne bilen.. Ortaokulu bitireydin kâtip olurdun bir yerlere.

Sultan Kadın'la Zühre Nine göz göze geldiler. Bu bir ağlama çağrısıydı. Tez, başlarını iki yana sallayarak ağlamağa başladılar.

— Ne ağlayup çığırırsınız? dedi Ramazan Ağa.

— Oğul oğul! dedi Zühre Nine. Köylük yeri, bağı, bostanı bırakıp göç etmek ne zamandır âdet olundu? El kapılarında durmayı kolay mı sanarsın? Bu uşağı gurbete nasıl salıverir gönlün?

Ana dizlerini döve döve,

— Amanın, şimdi şehir yerleri hepten karışık, dedi. Vuruşmalar, dövüşmeler olurmuş. Hökümet düşmüş. Böyle bir zamanda oğlanı nasıl salarız oralara, a Ramazan Ağa?

Kerim başını diklendirdi. Yüzü, kendine güvenini açıklıyordu.

— Ben iş görüp para kazanacağım oralarda, dedi.

Zühre Nine'nin ağlaması ince bir iniltiye döndü. Daha sonra bu inilti uçtaki odada bir türküyü çevreledi.

«Atma beni taşınan
Gözüm doldu yaşınan
Ben nereye gideyin
Bu çileli başınan.»

O çok soğuk gecelerde ninesiyle konuşarak ısındıkları bu odada yer yatakları birbirine yakın serilirdi. Ninesinin anlattıklarının bir yerinde ansızın uyuyuverirdi çocuk. Ama bu gece, yatak, yastık sertleşmiş gibiydi. İstanbul, ışıklarını durmadan yakıp söndürüyor.

— Uyudun mu Kerim oğlum? Uyudun mu ha? İşte böyle tez uyuyuverir bunlar. Ben uyuyaman. Karnıma bir kurt düşüverir. Te, harp zamanlarından beri. Emme, sen bir küçük uşaksın. Helbet uyuyacaksın.

Kerim kımıldadı. Ellerini başının altında kenetledi. Gözünün önünde geniş bir sinema perdesi kıvrım kıvrım yükseliyor..

— Sen uyumadın mı oğlanım? Uyu uyu. Uyumana bak.

— İçime bir kurt düştü nine. Önce sevindiydim..

— Amanın, ben nerelere gideyin. Korkuyu sal at içinden oğlanım! Kendini üzme. Şimdi o eski sıkıntılar yok. Biz eğnimize giyecek göyneği bile kendimiz dokurduk. Deden esgere gittiğinde dediler ki, «bu kadın tek başına nasıl çift sürecek?» O zaman öküzümüz yoktu; mandamız vardı. Beli-

me bir dilim ekmek sarardım. Akşamlara kadar gün altında çapa çapalardım. O ekmeği yemeden eve dönerdim. Şimdi herkesler başka oldu uşağım. Eskiden gelin olacak kız, çapa çapalamasını, iplik iğirmesini, bez dokumasını bilmeliydi. Buna bakılırdı. Çarığı da kendimiz yapardık. Hey gidi hey. Şimdi herkesler toprağı bırakır oldu. Toprak canlı, insan gibi. Bıraktın mı, küser oğul. Söner o yeşillik.

— Keteni nasıl tokmaklardın nine? Tok tok tok...

— Şimdi keten ekmiyorlar buralarda. Kaç kişi bir araya gelüp tokmaklardık. Hem de türkü çağırup. Karşılıklı geçer, sertliği getsin deyi döverdik. Sonra demir taraklarda tarar, örekede iplik iplik çekerdik. Bir güzel kaynatırdık. O yumuşacık olur, görsen. O zamandan kalma göyneklerim sandıkta duruyor. Sonra düzende dokurduk onu. Düzen görmedin sen. Koca bir odayı kaplar. Mekikleri bir o yandan atarsın, bir bu yandan. Arşın arşın bez dokunur. İşte böyle işler görürdük. O zamanlar toprağı un gibi yumuşacık yapacak gücümüz vardı oğul. Ben toprak bile yemişimdir. Kimbilir? Yiyesim gelmiş.

Çocuk yorganına bürünüp kıkır kıkır güldü.

— Lâz çarığı derler, onlardan yapardık. Kıyılarını iple büzerdik. Bir güzel olurdu. Gayri sevincimiz göğü tutardı. Çoğu kimse çarığı da bulamazdı ya.. Odunu da karda kışta dağdan getirirdim. Kendim kesüp. Birgün ağaçtan düştüm. Kaç gün kendimi bilmeden yattım. Başka karıların da dağda donup üldüklerini çok işitmişiz.

Ses etmedi çocuk. Uyumuştu.

Arasıra ablasına giderdi. Orada denizin kokusu iyice duyulurdu. Ablası, hemen saç üstünde börek pişirirdi. Sütün kaymağını şekerleyip önüne kordu. Kimi zaman bostana giderlerdi. Konuşacakları konular birikmiş olurdu ama, az konuşurlardı. Birbirlerini görmek, o yakınlık yeterdi onlara. Otlar, böcekler, çiçekler, bütün bu canlı, kımıltılı güzellikler birden ablasının başındaki yazmada toplanıp belirlenirdi. Alnına düşen saç tellerinde, genç kızlığından beri yüzünden silinmemiş duru renkte...



Evin içinde ne yapacağını bilmez bir hali vardı anasının. Çamaşırları gözden geçirirken, sökükleri dikmeğe çalışırken sık sık içini çekiyordu.

— Ayakkabın da yok. Güzelce donatıp öyle göndermeliydim seni oğul. Bakarsın, halan bir söz deyiverir. Kazanı kaynatayım, yıkan oğul. Aklan paklan. Ablana da uğrayıver. Onu salmazlar buraya, Ben bir gül goncası gibi göndermiştim kızımı. Şimdi göz altlarına karalık inmiş uşağımın. Hep dertleri içine atar. Aklını çeler, alıkoyarız deyi, salmazlar buraya. Hizmet görecek biri lâzım onlara. Yüce Allahım bir evlât vermedi. Kızımın başı hep eğik durur. Onlardan zulüm görür. Ablana uğra. Gönlünü al, helâlleş oğul.

Ortalığı erik çiçeklerinin kokusu sarmıştı. Ablasının bakışları çoğu zaman, denize kayıyor, o ağır gidişli balıkçı teknelerine takılıyordu. Elinde üç beş papatya...

— Belki ben de gelirin İstanbul'a. Bir göz oda

neyimize yetmez. Çalışırın. Nerde iş bulursam orda çalışırın.

Kerim dizlerini bükmüş, ellerini yanaklarına dayamış düşünüyordu.

— Ya eniştem nolacak? dedi.

Kadın bir uykudan silkinip uyanır gibi oldu.

— Aklımdan geçirdiklerimi deyiverdim sana. Bir kere el içine düştük Kerim'im. Boynumuz bükük tür. İstanbul'a gidince, bir dertli ablam vardı deyi ara sıra hatırla beni.

Çocuğun gözünün önünden, ablasının özenli yazısı, kuruttuğu çiçekler, defterlere yazdığı maniler gelip geçti.

— Sen bu dediklerimi unut. Eşitmemiş ol. Helbet Allahım bana da bir evlât verir. Bunlar da eve başka gelin almak fikrinden o zaman cayarlar.

Bu sözler üstüne, Kerim'de eniştesine karşı bir öfke belirdi. Bir de Nariye Ana'ya karşı. O Nariye Ana, Zühre Nine'sine hiç benzemezdi. Sesi yüksekten çıkardı. Durmadan gelinine iş buyururdu. Yapılan her işe kusur bulurdu.

— Varıp eve gidelim bir. Ayran yapıvereyin sana.

— İstemem, dedi çocuk.

— Sana sandığımdan birşeyler vereyin...

Kalktılar.

Pencerelerinde saksılar dizili eve, o gölgeli, serin odalara isteksiz girdi Kerim.

— Bakarsın geçirmeye ben de gelirin. Olmazsa kaçarın.

— Olur.

Nariye Ana'nın değneğinin sesi sofayı aşıp, yaklaştı.

— Orada daha ırahattık, dedi çocuk.

Ablası, bu sözleri işitmemiş görünerek, çeyiz sandığını karıştırıyordu. Yaşlı kadın eşikte belirdi. Durup soluklandı. Gülümsemeyi unutmuş ışıksız gözleri Kerim'in üstünde dolaştı. Sonra Sırma'ya döndü.

— Kız, ne arar durursun o sandıkta?

— Kerim yola gidecek ana. Bir çift çorap saklayıvermiştim. Onu ararım.

Yaşlı kadının kaşları daha bir çatıldı. Oracığa ağır ağır çöktü. Değneğini yanına koyup, ağrıyan dizlerini oğuşturdu.

— Bu baldırı çıplak oğlan İstanbul'da ne edecek?

— Nariye Ana, sen ne bilirsin, dedi Kerim. Sanat öğreneceğim, para kazanacağım.

Kadın değneğine davrandı.

— Hele şuna bak! Dillenmiş, kendini adam saymağa kalkmış. Eğri boyun Irmazan'ın oğlu.

Kerim, ablasının yanına iyice sokuldu. Susup, yaşlı kadının öfkesinin dinmesini bekledi.

— Gideceğini şimdi anlar gibiyim. İçime bir kurt düştü. Bir sızı... dedi Sırma. Beni mektupsuz bırakma. Al şu çorapları! Hiç giyilmemiştir. Bakarsın iş, güç olur, seni geçirmeğe gelemem. Hadi oğul.. Nariye Anam'ın elini öp. Söylenmesine aldırma.

Kerim, yaşlı kadının isteksiz uzattığı elini öptü. Nariye Ana, doğrulup kalktı. Kapıya kadar onların peşinden geldi. Kerim, ablasının bir ağlamayı geçiştirmeğe çalıştığını gördü.

— Ağlama abla.

— Ağlamam oğul.

Ana gibi gülümsüyordu. Ağlamanın eşiğinde bir gülümseme.

— Var sağlığınan!

Kucaklayıp saçlarını öptü çocuğun. Çabucak sıyrıldı Kerim. Ardına bakmadan koştu.

Eve yaklaştığında içinde büyüttüğü İstanbul, ölü yıkık bir şehirdi artık. Bu esintiyi, bu denizi, balıkçı teknelerini, ormanı, kuş seslerini nasıl bırakıp gidecekti. Nasıl karışacaktı o kalabalığa? Ayrılık bu mudur?

«Ayrılık her kişinin başına gelmiştir.» diyordu Zühre Nine. «Deden kaç yıl esgerlik yaptı. Harp zamanlarıydı. Bir geldi, Hatçe kızım ateşler içersinde yatup, «baba nerlerdesin, nerelere gittin?» deyi sayıklar dururdu. Bir geldi, yaralı olarak. Başında kalpak vardı. İki mi, üç mü o kadar görebildik yüzünü. Birgün üç beş adam indiydi şu dağdan. Amanın esgerler evlerine döndüler, bizimkisi yok. Ben nerelere gideyin. Evler, köyler! deyi çığırır ağlardım. Akşama kalmadı, bizim ahır kapısı açıldı oğul. Geldi. Hastaydık, iyileştik. İşte böyle..»

Akşam, eniştesi geldi. Sofada lüks lâmba yakıldı. Oraya toplaştılar. Kerim, onların az uzağında sessizce oturuyordu. O ufacık pencerenin dibinde. Yanıbaşında bir begonya saksısı. Arasıra uyku-

su gelir gibi oluyordu. Konuşmalar bir uğultuya dönüyordu o zaman. Sonra bir küskünlük.. Bir sessizlik. Yalnızca kurbağaların sesi.. Sonra seçebildiği birkaç cümle..

— Sırma kızım kardaşını geçirmeye gelmeyecek mi? diyordu anası.

— Bıraz ırahatsız. Gelebilir mi bilmen.

Uyuyup uyanıyor Kerim. Üşüyor. O ışık, o uğultu az ötesinde hep var.

Eniştesi kalktığında Kerim hiç kıpırdamadı.
— Amanın, bu oğlan uyuyuvermiş şuracıkta.

Böyle deyip, Kerim'i sarstı anası.

— Kalk oğlanım, enişten gidiyor!

Çocuk uyanışından sonra sürdürdüğü o uyur görünüşten vazgeçti. Eniştesi omuzuna vurdu. Birdenbire sevgi dolu, iyi bir insan gibi..
— Var sağlığınan!

Sonra babası lâmbayla yol gösterdi adama. Kerim ufak pencereden karanlığı araştırıyordu. Ahır kapısı kapandı. Işık karşıki dut ağacını yalayıp, yol boyunca sürüklendi.

⁂

Zühre Nine'nin yatağı yorganı bir köşeye dürülmüş duruyordu. Kendisi yoktu. Babasının sesi evin dışında bir yerlerden doğru geliyor. Anası telâşlı. Sofanın orta yerinde bir sepetle, çamaşırlarının sarıldığı rengi atmış bir kilim.. Bütün sesler, artık işitilmeyecekmiş gibi acı veriyor Kerim'e.

— Ninem nerde?

Anası ocak başından doğruluyor.

— Harman yerine gitti. Hem de ağaçlar donanmış mı deyi bakacak. Ne zamandır çıkmazdı dışaru. Yoldan doğru bir gidişi var, benden çevik.

Ninesinin dönüşünü pencereden gördü. Babası o yana doğru gidiyor.

— Ana, o bayırı, yamacı nasıl tırmandın?

— Sen beni hepten kocadım mı sandın Ramazan oğul?

Çocuk, merdiven altına inip, durdu. Kapı açılıp, içeriye günün aydınlığı doldu. Önde babası, arkada ninesi içeriye girdiler. Kara derileri parıldayan hayvanlar yeniden karanlığa gömüldüler.

Zühre Nine korkuluğu bir eliyle sıkıca kavrayıp, ağır ağır merdiveni çıktı. Doğruca odasına girip, boynundaki anahtarıyla sandığını açtı. Bohçaları karıştırdı. Sonra kadifeye benzer bir Bursa havlusu çıkarıp Kerim'e uzattı.

— Alıver şunu oğlanım. Yüzünü yuduğunda kurulanırsın. Beni hatırlarsın. Dengin içine sıkıştırıver. «Bir Zühre Ninem vardı» dersin. Belki kışa çıkmam. Şu küt kambur halimle. Durup bakma öyle. Haydi get oyalan bir yerlerde. Çekilecek tesbihlerim var.

Öğle zamanı, anası ona yumurta haşladı. Sıcak mısır ekmeğine tereyağı sürüp önüne koydu. Ninesi anlatırdı, «deden esgere gideceği gün köylerde davullar çalındı. Önüne koyduğumuz tepsiye ilişmeden, sesini soluğunu tutup oturdu. Tepsiyi olduğu gibi dışaru çıkarttık.»

— Haydi oğul, dedi babası. Düşelim yola. Kasabaya anca varırız. Sepeti sen al. Sultan Kadın, ne bakınır durursun, şu dengi sırtıma vur hele!

Ninesi umulmadık bir güçle sarıldı Kerim'e. Anası, dizlerine vurup ağlamağa başladı. Kapı önüne toplaşanlar vardı. Çocuklar, Kerim'e özenerek imrenerek bakıyorlardı. Anası, yazmasının ucuyla durmadan gözlerini siliyordu. Kerim, göğün geniş maviliğine bakıp ürperdi. Göğü ilk görüyormuş gibiydi. Babasının, ne düşündüğünü açıklamayan gözleri, ilerde bir noktaya takılı. Çabuklukla yürüyüşü, hiç unutamayacağı çizgilerle Kerim'in içine yerleşiyor. Zühre Nine, o ufacık pencereden görür görmez gözleriyle bu gidişi izliyor. Çocuklar, o çiğ aydınlıkta gözlerine elleriyle gölge yapıp bakıyorlar. Başını geriye çevirdikçe ufaldıklarını görüyor onların. Sonra sağdan soldan seslenişler... Babası, bütün seslenişlere başıyla, eliyle karşılık veriyor.

Otobüsün kalkmasına yakın, babası iyice sessizleşmişti. Kerim, otobüsün penceresinden baktığında, o ufak tefek adamın telâşlı bir kalabalık arasında, başını hafifçe omuzuna doğru eğmiş, dalgın duruşunu görüyordu. Kasketi, gözlerini gölgelemişti. Güçlü ve katı yanları kaybolmuştu. Hele elini sallarken, bir arkadaşını kaybetmiş gibi oluyordu Kerim. Sarsıla sallana yola koyulan otobüste ardına dönüp baktığı zaman babasını göremedi. Bir kalabalığın dağılışını gördü, o kadar. O bildik, tanıdık evler, dükkânlar, okul hızla kayboluyor. Şimdi birileri babasının çevresini sarar. «Gönderdin mi?» diye sorarlar. Otobüsün ön camına asılı nazar boncukları, yapma çiçekler ve bir

Besmeleî Şerif, muavinin açtığı radyodan yükselen türkü, bu gidişin bir rüya olmadığını açıkladı. Yaşlı bir adam oturuyordu yanında. Gözleri babaşının gözleri.. Ayaklarının dibindeki torbadan ekşi yoğurt kokusu geliyor.



«Bana bir hayrı dokunmaz. Kendini kurtarsın, yeter.» diye düşünüyordu Hatice Hala. En son üç yıl önce görmüştü onu. Dayısının ölümü üzerine anasıyla birlikte gelmişlerdi. O görüşünde Kerim sarışın, cılız bir oğlandı. Bu Kerim çocuk, pek geç yürüp dillenmişti. Hatice Hala «Acep bu çocuk marazlı mıdır nedir? diye düşünürdü. Sultan Kadın «Ne bileyin. Gayrı ölür mü, yaşar mı bilmen.» diyordu Kerim için. Hala onun bu deyişine pek öfkelenmişti. «Sultan Kadın Sultan Kadın! Yalnız süt emzirmekle bu çocuk doğrulur mu yerinden? Senin ne sütün kalmış ki.. Çarşıdan et aldır. Suyuna çorba pişir. Ben Fevzi'yi nasıl baktım, büyüttüm, cümle âlem bilir.» demişti.

Kerim'in kapılar arasında bocaladığı, apartmanları yadırgayışı, o şaşkın halinden belliydi. Boylanmış, kemiklenmişti çocuk. Yaşı onbeşe varmıştır. Yüzünde erginlik çağını belirleyen sivilceler... Halasının elini iki eliyle tutup, öptü. Kadın, yumuşak duruşun söz dinletmesini engelleyeceğini düşünerek katı bir görünüşe büründü. Kerim'in yakınlaşmasına ilgisiz kaldı.

— Bu mu eşyan? Bu kilim de ne? Yok muydu bir bavulunuz. Vah vah vah!

Kerim'in yüzüne bir utanç pembeliği yayıldı.

— Boşuna taksi parası vermişsindir. Değer mi bunlar için? Sırtına bir gömlek, ayağına bir pantolon alıvermekten geri mi duracağız? Ya bu sepet nedir?

— Yumurta, yağ, soğan, dedi çocuk.

— Yok muymuş benim dükkânımda soğan? Herşeyimiz var Allaha şükür.

Kerim, bir eziklik duyarak eşyasını hole taşıdı. Halasının iki kaşı arasındaki çizgi derinleşmişti. Gitgide o evin içindeki ağırlığını ortaya koyuyor, konuşması kesin bir buyruk oluyordu Kerim için.

— Sen benim odada yatacaksın. İşte burda. Elini ayağını yıkayıver hele. Yoldan geldin. Bu ev, şartlı şurtlu bir evdir.

— Eşyamı da kaldırıvereyim. Ortalarda durmasın.

— Hiç deşme şimdi. Kaynatmadan komam çekmeceye.

— Havlu çıkarıvereyim diyordum. Ninemin verdiği..

— Dursun. Burda havlu mu yok?

Kadın bir çekmeceden iki havlu çıkarttı. Çocuk, daha önce gelip kaldığı bu odaya yavaş yavaş ısınmağa başladı. İşte o kırmızılı lâcivertli Isparta halısı.. Bildik, tanıdık birşey.. Şu yeşil vinleks iskemleler de.. Şu açılır kapanır masa da.. Sonra, işlemeli örtüler.. Balkon.. Güneşin kızarttığı begonyalar, yaban kokulu ıtırlar, henüz çiçek açmamış sardunyalar..

— Sana yün yatağımı sererim. Güzel yün yatağım var. Al bakalım şu havluları. Pembesiyle yüzünü kurularsın, öbürüyle de ayaklarını..

Bir çocuk ağlaması.. Avutucu bir kadın sesi..

Hala, Kerim'in çekingenliğini anlamış gibi.

— Hiç çekinme. Gelinim olsun, Fevzi olsun, benim bir dediğimi iki etmezler.

Yine de Sırma Ablası'na benzer mi o gelin? Şehir yerinin âdetleri başka.

— Haydi oyalanma, git elini yüzünü yu!

Çocuk ayaklarının ucuna basarak odadan çıktı.

— Size yük etmem onu, demişti hala. Çamaşırını ben yur, yıkarım. Gelinimin işi kendine, fakirimin. Sen yokken gene dükkânı beklerim oğul. Meraklanma. Akşamları yıkarım Kerim'in çamaşırını. Ben işten kaçmam.

— Çocuğun huyunu suyunu bilmiyoruz, diyordu Fevzi. Adam olacak insan, oralarda da olurdu. Okurdu. Ne bileyim, öğretmen okuluna giderdi. Sen hep böylesindir ana. Kendi evlâdın dururken, başkalarına koşarsın. Elinde avucunda ne varsa köyündekilere dağıtırsın.

Hatice Hala sözünü dinletmeğe alışkındı. Oğlunun bu sözleri, artık sayılmadığını, yaşlandığını hatırlatıvermişti. Ama çabucak sıyrılmıştı o anki ezikliğinden. Oğlunu ve gelinini sindirici bir sesle bağırmaya başlamıştı.

— Bana bak oğlum! Şu yaşıma geldim hâlâ yaz kış demeden dükkânda hizmet görüyorum. Bir ev sahibi olasın deyi varımı yoğumu verdim. Kıyıda köşede bir cenaze param vardı, onu da aldınız. Daha ne yapayım? Konu komşu sıcacık köşelerinde oturup, evlâdından gelininden hizmet bekliyor. Ben ana değil miyim? De bakayım bana, hep senin

için koşturmadım mı? Babasızlığını duyurdum mu sana? Bir manto mu aldın sırtıma? Bir ayakkabı mı aldın ayağıma? Askere gittiğinde, herbir mektubunu duvara asıp gözyaşları döktüm. Bu çocuk ta kardeşimin oğlu. Can parçası.. Atılır mı sokağa? Sökemedi kitapları. Okuyamadı. Sen okuyabildin mi? Böyle yakışıksız sözler edersen, Kerim geldiğinde hoşnutsuzluk gösterirsen, alır başımı giderim. Tonozun orda bir ev tutarım. Bir daha da benim yüzümü göremezsiniz.

Kerim, açlığını, uykusuzluğunu halasına diyemedi. İskemlede huzursuzca kıpırdanıp durdu. Sonunda,

— Hala, dedi. Ben ne işler göreceğim, bileyim.

— Ben ne anlarım oğlum. Helbet bir iş göreceksin. Yunus Usta'nın yanına vereceğim seni. Demir işleri. İşte orada çalışacaksın. Ustan sana gösteriverecek ne yapacağını. «Şunu şöyle yap, bunu böyle yap» diyecek. Sen de yapacaksın. Haydi hazırlan da dükkâna gidelim. Oğlum halden dönünceye kadar orda dururuz.

Dükkân, çarşıda, bir sokağın köşesindeydi. Kepenklerin açılmasına yardım etti Kerim.

— Eskiden enişten ezanı üstüne okutmazdı. Rahmetli, gün doğmadan gelir, dükkânı açardı. Bu benim oğlum bazı bazı uykusuna doyamaz. Lokantacılar gelip geri dönerler. Bereketi kalmadı işin. Çıraklara da güvenimiz yok. Şimdiki çırağımız iyicedir. Yine de dükkânı boş bırakmamak lâzım.

Gevşeyen başörtüsünü sıkıladı kadın. Kerim, tavandan sarkan, kurutulmuş kırmızı biberlere,

soğanlara, sandıklardaki pörsümeye yüz tutmuş sebzelere göz gezdirdi. O dükkânda halasının varlığı gitgide daha yumuşuyor, çocuğun içindeki bir sevgiyi kımıldatıyordu. Bağırıp çağırması geçmişti kadının. Ellerini dizlerine bırakmış, öylece oturuyordu. Çocuk, uzayan bir gün içersinde yavaş yavaş bir mutluluk duyuyordu.

Sonra Fevzi Ağabey.. Durgun, işine dalmış.. Sandıkların açılmasına yardım etti Kerim. Ona yolculuğunu uzun uzun anlatsın isterdi. Pek konuşkan biri değildi ki Fevzi. Yalnız akşam, sofrada bir iki soru sordu Kerim'e.

— E, anlat bakalım, dedi. Zorluk çektin mi gelirken?

Yol boyunca işittiği türküleri sözüne katarak söylemek isterdi. Ama Fevzi kısa kesin cevaplar bekler.

— Hiç zorluk çekmedim.

— Ustan iyi bir insandır. Önceleri biraz sıkıntı çekersin. Sıkıntı çekmeden istenilen yere varılır mı?

— Varılmaz.

Geceliğini giyip ak saçlarını omuzlarına saldığında birden Zühre Nine'ye benzeyiverdi hala. Yatağın yünlerini diri ve güçlü bir görünüşle kabartıyordu.

— Uykun gelmedi mi daha?

— Gelmedi hala.

Sofradaki çatal bıçak kullanma zorluğunun utancı, yüzünden silinmemişti. Gülnur Ablanın

nedense uzak, yabancı bir duruşu vardı. Küçük Önder'in ağzını, ellerini yumuşak, sabunlu bir bezle durmadan siliyordu. Köy analarında böyle bir titizlik görülmezdi. Onlar, toprağa, çamura salıverirlerdi çocuklarını. Ama, ayrılık, hasret, gurbet araya girdiğinde, koyu bir sevgiyle ağlaşırlardı.

— Benim kocamış anam nasıl?
— İyidir. Selâmı var.

— Beli iyice bükülmüştür.
— Büküldü.

Hala gözlerini duvarlarda gezdirdi. Yüzündeki kırışıklıklar arttı. O isli duvarları, ocak başını, mısır ekmeğini özler miydi arasıra?

— Eski zamanlar daha bir zordu oğul. Yine de Allah ömür versin, iyi dayandı anam. Havasından, suyundan mı nedir. Kaç yıl oldu ben buraya geleli. Bir rüya gördüm sanıyorum. Türlü türlü hasretlikler çektik oğul. Harpten sonra babam hastaneye girmişti. İğne yapardı, yara bere sarardı. Yeni harfler kabul edilmiş, şapka çıkmış. İşte o sıralarda anam beni karşısına alıp, bir kısmetim çıktığını haber verdi. İstanbul'da amcasının yanında duruyormuş Recep enişten. Ben küçükken be şiğimi sallarmış Recep. Kayınvalidem Fatma Kadın, «Uşağımız ele varmasın.» demiş. Beni istemiş. Ne yalan söylemeli. İsteksizlik gösterdim. «Ben ona varmam, ben buralardan ayrılmam. Evler, köyler eşitin, anam beni gurbete salıyor.» deyi çığırırdım. Bunun üzerine Zühre Nine'n bana çıkıştı. «Kız yangın mısın birine?» dedi. İşte bu yangınlık sözünü eşitince, anamla bir sitemli konuştum, hâlâ içime derttir. Bizim oralarda falanca filanca-

ya yangınmış deyi bir söz çıksa, gayrı o kızı alan olmazdı.

Sustu, yılları araştırdı. Yangın mıydı birine? Bir avcı gelirdi arasıra köye. Türküsünü işittiğinde, sofanın tahta duvarlarının aralıklarından gözlerdi adamı. Bir keresinde o da türkü çağırmıştı. Hem bile bile. İşittirmek üzere. Adam, oralardan ayrılmaz olmuştu. Tez pişman olmuştu, «amanın ben ne ettim? El adamına türkü söyledim. Gayrı adım çıkar. Amanın ben nerelere gideyim.» diye kaygılanıp durmuştu. Ertesi gün, anasının yanına varıp, «Tez Fatma Kadın'a haber iletin. O da oğluna haber etsin. Beğenip, nikâh sözü etmişler. Varıp gideyim.» demişti. «Kız, yangınsan birine deyiver.» «Kime yangınlığım olacak ana? Gözümü açtım, babamıza hasretliği bildim. Sığır güttüm, bostan düzelttim. Sevdalanmak bize mi düşmüştür?» «Kız bu taşlı dikenli sözlerin de nedir?» «Biz mektep mi gördük ana? Taşlı dikenli konuşmayı ne biliriz?»

— Kerim oğlum senin uykun gelmedi mi?

— Eh, dedi Kerim. Bir mektup yazmayı düşünüyordum. Meraklanmasınlar. Işığı fazla sürdürmem. Çabuk yazarım.

— Yaz yaz, dedi hala. Benden de selâm yaz.

Halası uyuyuncaya kadar aklından geçirdiklerini dökemedi kâğıda. Yatağın içinde tıpkı Zühre Nine gibi uykuya isteksiz oturuyor kadın. Sık sık konuşup, bölüyor Kerim'in düşüncelerini.

— Gayrı, yengene de uğrarsın değil mi oğul? Sonra kayınbiraderim İsmail Ağa'ya da.. Yengene

yakındır durduğu ev. Bahçeli, manzaralı bir görsen...

Neden sonra kadının solukları uykunun düzenine vardı. O zaman yazmağa başladı Kerim.

«Pek kıymetli Zühre Ninem, babam, anam ve ablam.»

Ben bu sabah İstanbul'a varıp, halamgilin evine yerleştim. Emaneti de verdim. Hepisi memnun oldular. Sabah, halam beni dükkâna götürdü. Göreceğim işleri daha bilmiyorum. Demir döveceğiz herhalde. Şimdilik buralarda yabancılık çekiyorum. Ne de olsa şehirde yetişmedik. Bizim görgümüz olsun, sokakta yürüyüşümüz olsun, onlarınkinden başkadır. Aynı zamanda sokakları çok dolaşık. Taksiyle gelirken şaşkın oluyor insan. Düpdüz bir yol değil. Siz de bilirsiniz. Kendi köyümüzde yürümek, giyinmek değişik bir şekildedir. İnsan gezdikçe her tarafı öğrenmiş olur. Çok kalabalık yerler. Hep merdiven çıkılıyor. Halam beni görünce sevindi. Cümlenize selâm eder ellerinizden öperim. Halam da selâm eder. Fevzi Ağabeyim ve Gülnur Ablam da selâm ederler.

Kerim.

Hanın loş merdivenlerinden yukarıya çıkarken açık kapılardan dışa taşan gürültüler, geniş mavi bir göğü, içinde saklı bir ormanı silip götürdü. Ürkekliği çoğaldı.

Aralık kapıdan başını uzattı. Makinalar, işçiler, vuruş, eritiş, kesiş gürültüleri.. Usta şu kara gözlüklü olan mı? Ellerini karnının üstünde kenetleyip içeriye süzüldü. İşçilerin gözleri kısa bir an için ona dönüp takıldı. Kara gözlüklü adam, mavisi belirsizleşmiş önlüğünün eteklerine geniş, kaba ellerini sildi. Yüzü yorgun. Gülümsemekten uzak...

— Yunus Usta..

— Benim.

— Burda çalışacakmışım ben. Adım Kerim. Hatice Halam gönderdi.

Usta ilgiyle baktı. Yapısını ölçüp, tartar gibiydi. Ufak bir yazıhaneye geçtiler. Kirli bir pencere, çelik bir masa, iki üç iskemle, o resimli duvar takvimlerinden..

— Bu işleri becerebilir miyim usta? O aletleri ilk görüyorum da..

— Şimdilik öteki arkadaşlarına yardımcı olacaksın. Şu kaynak yapanın adı Ali'dir.

Kapının açıklığından görüyor Ali'yi. Bir elinde maske. Yüzüne doğru tutuyor maskeyi. Bir başka çocuk, demiri kaynatmasına yardım ediyor. Elektrik kaynağının mavimsi aydınlığı sürekli, inatçı dayanılmaz.. Sustuğunda rahatlıyor Kerim.

— Göre göre alışacaksın. O aletlerin ne işe yaradığını.. Hepsini öğreneceksin. İki demir birbirine nasıl kaynıyorsa, sen de pişecek, kaynayacak, öğreneceksin...

«Ana, Zühre Nine, nerdesiniz? Ben bunca alet içinde şaşkına döndüm. Kıvılcımlı, ateşli, elektrikli işler.. Testereyle demir keserler ki, adamın beyninin içinde öter. Bu çekiç sesleri bizim ormanlardaki kuş seslerini alır götürür. Hele şuna bak, iki ucu yuvarlak, döner bir alet. Bir o yana bir bu yana döndürülür. Adı ne ola ki? Ya şu koca makas?»

— Dene bakalım bir.

— Neyi ustam?

— Şu demiri, şu makasta kesiver.

— Başüstüne ustam!

Ustanın uzattığı kalın bir demir parçasını makasın keskin, açık duran ağzına yerleştirdi.

— Şimdi ne yapacağız?

— Kolu indireceksin.

Sıkıca tuttu kolu. Aşağıya doğru bastırdı.

— İndiriyorum usta.

Asıldı. Gücü yetmedi.. Bakışları çocukların yüzlerine kaydı. Gülüyorlar.

Dişlerini sıkıp gücünü topluyor. Bir daha asılıyor kola. Ayaklarının yerden havalanacağını, o kola asılı kalacağını sanıyor. «Ben bu işi başaramayacağım baba. Niye saldın beni buralara? Üstelik küçük düştüm şurdakilere. Beni kınıyorlar.»

— Köylerde ne oyunlar oynadın Kerim? Hiç güreş tutmadın mı biriyle?

Kerim zorlanan solukları arasından cevap verdi.

— Güreştim usta. Güreşmez olur muyum? Ama, onlar insandı. Demiri, aleti kavramak güç. Bunları yenmek güç.

— Alışacaksın.

İşçilerin gülüşü, demirin bölünüşüyle dondu kaldı. O bölünüş, Kerim'in kaslarını titretti, yüzü hem güvenle hem de sarsıntıyla pembeleşti. Avuçlarını dizlerine sürterek acılarını gidermeğe çalıştı.

Gün uzuyor. Yavaş yavaş yabancılığını yitiriyor Kerim.

— Kaynak ışığına sakın bakma!

— Bir zararı var mıdır usta?

— Hem nasıl. Ağlatır adamı.

— Ağlayasım gelmedikten sonra nasıl ağlarım?

Ustanın uyarışına karşılık Kerim merakını yenemiyor. Güneşe bakmağa çalıştığı o çocukluk günlerinin itişiyle kaynak ışığını alt etmek istiyor gözleri. Sık sık kaçamak olarak o ışığa bakıyor.

Arasıra ustanın eli, omuzuna sevgiyle dokunuyor. Ustanın sevgisini bir an önce kazanmak istiyor Kerim. Çıkışlarına yakın, yorgunluğunu açıklayan bir görünüşle iskemlesine çöküyor adam. Kara gözlüğünü çıkarıp masanın üzerine bırakıyor. Öteki çocuklar iş başı elbiselerini dipteki bir dolabın önünde değiştirirken, dışarıya çıkmak için çabukluk gösteriyorlar.. Kerim hâlâ iş bekliyor. Yılmamış. İçindeki heves tükenmemiş.

— Ortalığı düzenleyivereyim mi usta? Yerleri süpüreyim mi?

Adam alnına dayadığı elini dizine bırakıp, Kerim'e baktı.

— Yürekten mi söyledin?

Cevap vermedi çocuk. Ustanın bir gözü, öbür gözündeki canlılıktan yoksundu. Işığını yitirmiş bulutlarla çevrilmiş gibi.

«Anaa, ustanın bir gözü başka türlü bakıyor.» Bu şaşkınlığını usta sezdi mi? Çarçabuk gözlüklerini taktı. Çenesi, kendisine duyduğu güveni yitirmediğini anlatan bir biçimde yukarıya kalktı.

— Niye cevap vermezsin Kerim?

— Usta ben ne diyeceğimi unuttum.

Şaşkınlığının bağışlanmasını ister bir duruşu vardı. Sonra toparlanıp ortalığı düzeltmeğe koyuldu.. Ama, ustanın o kara gözlüğünün ardındaki çözemediği gariplik içini kemirip durdu.

Kâzım'a kaynayıvermişti birden. Çıkışta birlikte yürüdüler.

— Şu vapurları da bir merak ediyorum ki..

Karşıya bir bardak çay içinceye kadar varırmış vapur. Maç yerlerini, sinemaları da merak ediyorum.

— Göreceğin, öğreneceğin çok şeyler var, dedi Kâzım. Ben bazen kahveye giderim. Oyun oynar vakit geçiririz.

Kâzım'a sorsa mı ustanın gözlerinin birbirine benzemediğini. Sorsa mı?

— Ustanın gözüne ne olmuş ki?...

Kâzım bilen, öğretici bir görünüş takındı.

— Ustanın bir gözü sakattır. Görmez. Hani, malı taşa tutuyoruz ya...

— Çatlamış mı taş?

— Çatlasa öldürür insanı. Sağ komaz. Demir çapağı gitmiş gözüne. Ameliyat etmişler ama, faydasız. Cam takılmış. Camgöz derim ben ona. Camgöz patron.

Güldü. Gülüşü ürküttü Kerim'i. Birden gözleri yanmağa başladı. Çevresi bulanık bir yeşil.

— Ne oldu?

— Gözlerim kamaşıyor. Ustanın dediği ağlama bu muydu?

— Kaynak ışığı kaçmış olmalı. Patates bağla.

— Merak etmiştim. Usta söylediydi, dinlemedim.

Gözyaşları engelleyemediği bir süreklilikle akıyor.

«Anacığım, bu ne iştir? Halama ne derim? Hiç belli etmeden yatarım. Karanlık iyi gelir belki.»

Akşam, o yanmayla birlikte bir ağrı çöktü gözlerine. Halası,

— Bir işin zorlukları olacak elbet, dedi. Kolay mı para kazanmak? Sakın yılayım deme! Bak ı tan ne demiş. Pişe pişe öğreneceksin. Öyle değil mi? Yüzünü saklar dururdun sofrada. Gözümden kaçar mı hiç? Senin bir derdin olacak da ben bilmeyeceğim. Ben sezmeyeceğim. Olur mu?

Cevap verecek gücü bulamıyordu kendinde. Gece, uykusu sık sık bölünüyor, yanan gözlerini yastığa sürterek «yandım anam!» diye bağırıyordu. Bu çırpınışları arasında, halasının uyanıp yanına vardığını, avutucu sözler söylediğini belli belirsiz duyuyor, bağırtısı ince iniltilere, çocuksu ağlayışlara dönüyordu.

Yokuşu çıktıkça caddenin gürültüsü diner gibi oluyordu. Kuşların ötüşleri, düzenli bahçelerde açmış çiçekler yüreğini canlandırdı. Bir yağmur sonrasının sessizliği içinde toprağın kokusunu duydu.

Köpeğin havlayışı, bahçe kapısı önünde bu istekli gelişi kararsızlığa döndürdü. Bahçede gül fidanlarını gözden geçiren yaşlıca bir adama takıldı gözleri. İsmail Ağa o mudur?

— Birini mi aradın? dedi adam.

Çocuk, iki katlı evin yeşil pancurlu pencerelerinde gözlerini dolaştırarak,

— He ya, dedi. İsmail Ağa'yı ararım.

Adam yaklaştı. Köpek susup kıvrıldı yere. Kuyruğunu çabuklukla oynatmağa başladı.

— Ne yapacaksın bakalım İsmail Ağa'yı?

— Recep eniştemin kardeşidir. Beni halam yolladı. Hatice halam. Ben onun yanında duruyorum. Aynı zamanda Yunus Usta'nın atölyesinde çalışmaktayım. İsmail Ağa yoksa sen olmayasın?

Adam gülümsedi.

— Benim, dedi. Sen Ramazan Ağa'nın oğlusun demek.

— Helbet.

— Hele bak.

İsmail Ağa kapıyı açıp belli bir coşkunlukla onu içeriye aldı.

— Hele bak. Bizim memlekâttan bir uşak geldi demek. E hoşgeldin oğul.

Çocuk, İsmail Ağa'nın elini, babasına kavuşmuş, bir sığınak bulmuş gibi sevinerek öptü.

İnce ince filizlenip kollar salmış bir söğüdün önünü işaret etti adam. Orada beyaz boyalı, demirden yapılma bir masa ve üç iskemle vardı. İskemleler minderliydi.

— Otur hele.

Oturdu. Bir serinlik değdi yüzüne. Dalların kıpırtısı, göğün açıklığı, o sessizlik atölyenin gürültülü saatlerini unutturdu.

— E anlat bakalım, dedi adam. Keyifle bir sigara yaktı.

— Köylerde ne var ne yok bakalım?

— Köyler bildiğiniz gibidir. Liman yapılacakmış deniliyor.

— Bağlar, bostanlar ne durumda? Benim gençliğimde bir elmalar olurdu, dallar kırılırdı bütün.

— Elmalar gayrı ufalmıştır, buruklaşmıştır.

— Doğrudur. Ben de farketmiştim bunu. Sen ne işler görüyorsun bakalım?

İşimiz, demircilik. Kaynak üzerine.

— İyi iyi.

— Halamın sayesinde girdim o işe.

İsmail Ağa durgunlaştı. Yüzü üzüntülü bir anlama büründü.

— Az çile çekmemiştir halan. Ağabeyim vefat edince dükkânın işi onun omuzuna bindi. Benim de elimde avucumda yoktu. Hademelik yapardım o yıllar. Pakize Kadın da sobalarını yakardı mektebin, siler süpürürdü. Kaç yıl çalıştık. Sızılandı her yanımız. Fevzi oğlum bana küskün gibidir. Amcasıyım ya... Üç beş, cebine koymuşumdur, lâkin fazlasını yapamadım. Aylığımız azdı. Sonunda ayrıldık oradan. Buraya geldim. Pakize de, Doktor Cevdet Bey'in evinde hizmet görüyor şimdi. Bu Cevdet Bey, aha şu durduğum evin sahibinin ağabeyi olur. Ben burada alışveriş işlerine bakarım, bahçeyi düzeltirim, bekçilik yaparım oğul. Irahatım iyidir. Lâkin bu yıllar huzurumuz kaçmış gibi. Adamlar kaçırılıyor, soygunlar oluyor ya...

— O niye İsmail Amca?

— Ayrı ayrı, bölük bölük çalışan örgütler var. Bilmez misin? Anarşist denir bunlara. Bir yerden emir alıp, öyle hareket ederler. Adam vururlar, ondan sonra, banka soyarlar, dinamit patlatırlar...

— Vay anaa! Dinamit nasıl da patlar kimbilir? Güm deyi.

— Genç kişilere yaptırılır bu işler. Onlar, korkusuz, yılmaz olur oğul.

— Onlar bütün bu işleri ne deyi yaparlar?

— Ben diyorum ki, dışarının gâvuru hazırlar ve yaptırır bu işi. Memlekât karışsın, herbir işimiz karışsın deyi. Bir düşmanlık salar içimize. Ne hale gelmişiz, bir bak hele. Kimin ne olduğu belli değil. Kimin hangi işi körüklediği belli değil.

— Bu memlekât sahipsiz midir İsmail Amca? Sahipsiz midir?

— Sahiplidir oğul sahiplidir. Kim ki milleti ayakta tutmak ister, o bu memlekâtın sahibidir.

Kerim düşüne kaldı bu sözler üstüne. Bir zaman sonra gözleri üst kat pencerelerinden birine ilişti. Orada, bir gölgenin geriye çekildiğini, perdenin çarçabuk kapandığını gördü.

— Evin sahibi kızar mı benim gelişime?

— Yoo, dedi İsmail Ağa. Niye kızsın.. İzzet Bey, misafiri sever. Şu alt yan oda benimdir. Orda yatar kalkarım. Karışmaz bana hiç. Görsen... Huyu suyu ağabeyine hiç benzemez.

Perdeyi kapatıp içeriye çekilen o kişiyle, İsmail Ağa'nın tanıtmağa çalıştığı İzzet Bey arasında bir yakınlık kuramadı çocuk.

— Bu beyefendi ne işler görür ki?

— Öğretmendir. Kâğıtlara resim çiziktirir. Üst kattaki çalışma odasını görsen, onca resmi koyacak yer kalmadı. Şimdi mekteptedir. Bir misafir var evde. Dışarıya adım attığı yok. Genç bir kişi. Gözünün ışığını beğenmedim.

Çocuk gözlerini evden yana çevirmeksizin, sesini alçaltarak konuştu.

— Demin biri bizi gözetliyordu. Baktığımı görünce perdeyi çekiverdi. Misafir o mudur?

— He ya. Odur. Hastadır besbelli. Bir durgunluğu var. İyi ettin de geldin oğul. Hasan'ı Alamanya'ya salalı evlâda hasret duyarız. Gayri bu gece getmezsin. Burda kalırsın.

İstediğini belli etmeden,

— Olur mu? dedi Kerim. Yakışık alır mı?

Yine de İsmail Ağa'nın diretmesine karşı koyamadığını açığa vurdu yüzü. Kâzım inanacak mı bütün bunlara? Bu evde misafir edildiğini anlatsa..

«Ayrılırsın halanın yanından. Bir ev tutarsın. Halanın orda ezilirsin.» diyordu Kâzım.

Onun karşısında kendini bilgisiz sayıyordu. Kâzım'ın erişilmez yanları var. Futbol takımlarını, sinemaları, türküleri iyi bellemiş. «İşte hendek, işte deve...» Bir parkta sıraya oturduklarında, gece denize ışıklar döküldüğünde, bir sinema afişi önünde durduklarında, Kâzım bir taşı tekmelediğinde, uçlu bir sigara yaktığında, Taşlık Gazinosu'nun dışında, şarkıcıları görmeden, onların seslerini dinlemeye daldıklarında yaşamak başkalaşıyor.

— Buraların bahçeciliği bizim oraların bostan işlerine benzemez. Gübresi ayrı, sulama tertibatı ayrı, ilâcı, gıdası ayrı..

Kalkıp, kısa boylu, adını bilmediği incinecek duruşlu çiçeklere eğiliyor çocuk... Sonra filizlenmiş gül dalları görüyor... Mayıs gülleri mi bunlar? Zühre Ninesi ne çok severdi... Demet yapıp tavandaki çivilere asardı onları. Odalar gül kokardı bütün. Hıdırellez, gül dallarının değerini ortaya çı-

karırdı. Niyetler, maniler, türküler, evin içinde Zühre Nine'nin başına toplaşan kızlar...

Toprak yumuşak ve kabarık... «Ben yemişimdir bile. Yiyesim gelmiş. Kimbilir...» Böyle mi demişti Zühre Nine?

— Aha, beyefendi geliyor, dedi İsmail Ağa.

Bahçe kapısının ardında yorgun görünüşlü bir adam. Ürktü birdenbire Kerim. Bir çamın arkasına gizlenmeğe çalıştı. Hiç kıpırdamadan durdu. Köpek havlıyor. Bir karşılamayı açıklıyor o havlayış.

— Kimdir o?

— Bizim akraba çocuğu, dedi İsmail Ağa.

Gizlendiği yerden sıyrıldı. Gözleri, çekinerek adamın gözlerini buldu. Uzanıp elini öptü. Serince eli... Gözleri yumuşak, kahverengi.

Uzaklaşıp İsmail Ağa'nın yanına sokuldu. Usulca,

— İsmail Amca ben gitsem... dedi.

İsmail Ağa sözleri duymazlığa geldi. Uzun adımlarla İzzet Bey'in yanına vardı. Yavaşça konuştular... Sözlerini işitemedi Kerim. İzzet Bey'in bakışları ona uzandı.

— Çekinme evlâdım. Bu akşam misafirimiz ol. Adın neydi bakayım?

— Kerim.

— Huyun da adına uygun olmalı. Kim koydu bu adı sana?

Yaklaştı Kerim.

— Zühre Ninem.

— Zühre Ninen mi?

İzzet Bey'in gözleri, göğün maviliğinde çok kısa bir an içersinde dolaşıp birşeyler aradı.

— Bilmem ki... dedi çocuk. Ben bir işçiyim. Hem de köylük yerden geldim. Yakışık alır mı şu eve girmem?

Kapının anahtarı adamın parmakları arasından kayıp yere düştü.

— Irahatsızlık veririm. Ne bileyim... diyerek, sözünü sürdürdü çocuk.

Sonra çorapları aklına geldi. Kıvılcım değip değmediğini düşündü. Çoğu zaman delinirdi çorapları. Elektrik kaynağından sıçrayan kıvılcımlarla...

Silik belli belirsiz bir gölge gibi, İsmail Ağa'nın peşinden içeriye sürüklendi.

«Ana, Zühre Nine nakışlı halıları bir görmeliydiniz...» diyecek. «Lâmbaları tahtaları oymalı koltukları... İsmail Ağa'nın odasına geçerken gözüme çarptı. Böyle bir eve ilk giriyorum. Ellerim, kollarım sığmıyor bir yerlere...»

İsmail Ağa, «benim oda» dediği odanın penceresini açtı. Bütün yeşillik içeriye dolar gibi oldu. Güllü dallı perdeler. Yumuşak minderler.

— İçerde ocak mı var İsmail Amca?

— Şömine oğul.

— Bizim ocak başları da ne güzel olurdu.

Birden arayıverdi o ocağı. Sokulup ısındığı günleri. Zühre Nine'nin sesi nasıl da bir fısıltıya dönerdi geceleri... Konuşurdu uzun uzun. Yorulurdu, konuşma isteği dinmezdi bir türlü.

— Bunu daha düzgünce, özenerek yapmışlar değil mi?

— Helbet oğul.

İzzet Bey, birden kapı eşiğinde belirdi. Elinde sarı yaldızlı bir kutu. Başını omuzları arasına kıstı çocuk. Bayramlarda leblebi, akide şekeri uzatışlarda da böyle olurdu. Yaldızlara sarılmış çikolatalara elini uzatırken, tırnaklarının kirini görüp daha bir utandı. Parmaklarına bir incelik kazandırmağa çalışarak yaldızı sıyırıp, çikolatayı ısırdı. İçindeki likör akıp, çenesine ellerine bulaştı.

— İşçi olmak seni küçültmez ki Kerim. Neden öyle konuşuyorsun?

Kerim, başını öte yana çevirmiş, «abdestlik yanı neresi acep. Nasıl sormalı?» diye düşünmekteydi. Hem de mendilini aramaktaydı. Ne demişti İzzet Bey «İşçi olmak seni küçültmez.» İyi, hoş söyler bu adam. Ama, paran varsa saygı görmektesin. Ve ne kadar gâvur âdeti biliyorsan, o kadar bilinmekte ve duyulmaktasın. Bu düşünceden de sıyırıp alamaz kendini Kerim. İstanbul'a geleli, gördüğü sezdiği budur. Buruşuk mendilini avucunun içinde gizlemeğe çalışarak yüzünü İzzet Bey'e döndürdü.

— Çok insan, size benzemez. İşçiyi hor görür, onu adamdan saymaz.

Bu sözler üstüne, İzzet Bey'le, İsmail Ağa'nın birbirlerine bakıp gülümsediklerini gördü. İsmail Ağa yüzündeki gülümseyişi sürdürerek, paketinden çıkarttığı bir sigarayı parmaklarıyla yumuşatmağa çalıştı. Öbürü Kerim'in çekingenliğini çoğaltan bir yakınlıkla gelip oturdu.

— İşçi emeği yabana atılmaz. Verdiği emek neyse, hakkı neyse, karşılığını almalı işçi. Hükü-

met ve sendikalar düşmanlığı, bölücülüğü ortadan kaldırıcı çözümler getirmelidirler. Ben böyle isterim. Bir sendika kendi çıkarı için işçiyi aldatmasın, eline silâh verip onu zor kullanmaya itmesin isterim. Hem de siyasî oyunlarında kullanmasın. Ama, olaylar ne türlü gelişir... Sendika, işçiye, oyalayıcı sözler söyler, grev günlerinde, ekmek, makarna dağıtır... Sıkıştı mı, «haydi, yürüyün» der, askerle, polisle çatıştırır. Bu gayeyle kurulmuş partiler ve çeşitli kuruluşlar da işi kızıştırırlar. Bir de bakarsın, İstanbul'u kuşatmağa girişmişler...

Birden gözleri yanmağa başladı Kerim'in. Gözkapaklarında bir ağrı... İsmail Ağa,

— Ne oldu? dedi. Gözüne birşey mi kaçtı?

Çocuk mendilini gözlerine bastırıp,

— Yoo, dedi. Yanıverdi birden. Kamaştı.

— Gücüne gidecek bir söz mü söyledim Kerim?

İzzet Bey'in bu sözleri üzüntülü ve eziklikle söylediği belliydi.

— Ağlamıyorum ki... Gözüme kaynak ışığı kaçtı ya, o günden beri böyleyim. Usta, ışığa bakmamamı söylemişti. Meraklandım. Kaçırmadım gözlerimi.

*
**

Kerim, onu yeniden çocukluk günlerine götürmüştü. Ulvi Dayı'nın ut taksimleri, özenle yazdığı sülüs yazılar çevrelemişti çocukluğunu. O günlere dönüşünde içinde bir at kükrer gibi oluyor.

Anamur Alanya arasında, portakal ve limon çiçekleriyle bezenmiş kısacık bir dönem... Ürkek, içe dönük bir çocuk.

Anneannesinin İstanbul'a, Refik Dede'ye dönüş günleri yaklaştığında, Cevdet'le İzzet gizli bir kurtuluş sevincine kapılırlardı. O gidince, anneleri, ipek bir mendille gözlerini siler, perdeyi bir üzüntünün üstüne kapatırdı. İzzet, birdenbire içinde bir sızı duyardı. Babasının sertliğini, sevimli öfkesiyle kapatan ninesini bir çabuk özlerdi. Çünkü anneannesinin kızışlarında yumuşak bir ilgi bulunurdu. Onları arayan, çığlık çığlığa bir ses kaybolur, işitilmez olurdu. Babası, portakallara, limonlara karışmış bir ağaç olmayı sürdürürdü. Çocukluğunu birden yitirişi ne zamandı? Hasta anneyle birlikte İstanbul'a gelişlerinden sonra mı? Ethem Dede'nin gülyağı kokan ellerini öptüğü o ayrılık gününde, babasının yarattığı bütün korkular siliniveriyor. Ethem dede, sevimli, gözü dolu dolu bir yaşlı adam o anda. Dedesini, tesbihi, cep saati, ve poturuyla hatırlayacak artık. Onun yerini, İstanbul'da Refik Dede alacak. Anlatmayı, dinletmeyi seven Refik Paşa... Bir elinde kulpsuz kahve fincanı, öbür elinde kehribar ağızlığı...

İstanbul, ilk günlerde gürültülü, trenlerle, vapurların avare sürüklenişleriyle belirleniyordu. Sonra camilerle... O zamanlar sokaklar böylesine kalabalık değildi. İnsanlar, çoğu zaman yürürlerdi. Uzak köşelerine şehrin... Tramvaylar gelir geçerdi. Refik Paşa, Çamlıca'daki harap köşkte, önceki savaşların bıraktığı durgunluğa gömülürdü kimi zaman. Yürüyüşe çıktığında bastonunu incelikle tutmağa çalışsa da artık onun bir dayanak ol-

duğu, durup dinlendiği anlarda belli oluyordu. Ya Ulvi Dayı... Köşkün, koyu kahverengi oymalı eşyalarla döşeli, aydınlığı belirsizleştiren odalarında, Ulvi Dayı'nın ut çalışını gözünün önüne getirdikçe kaybettiği birşeylerin burukluğunu yaşıyordu. Adamın parmaklarının tellerde dolaşışı, pencereyi saran sarmaşıkların ışıklarla savaşı içinde belirip kaybolan yüzü...

Dışarda bir rüzgâr dolanıp durdu. Yaprakların hışırtısı çoğaldı. Hakan, aralarına giren zaman uzaklığı içinde nasıl da değişmiş... Kesin bir yere bağlayamadığı bir değişme. Saygısızlık, bezginlik, öfke, huzursuzluk... Dün gelmişti. İzzet Bey'i özlediği için mi, hatırını sormak için mi, ölen babasının bıraktığı boşluğu, onun bir yakınının avutucu sözleriyle doldurmak için mi?... Yoksa birşeylerden mi kaçıyor. Birbirini tutmaz bir yığın söz. Ne demek ister, belli değil. Avukat Halûk Bey'den kalan arazinin bir kısmı satılmış. Anası, bir motel yaptırmayı düşünüyormuş şimdi. Öğretmenlikten emekli olduktan sonra hem alıştığı güneyde yaşamak hem de boş durmamak için... Söz buraya gelmişken İzzet Bey'in de özleyişleri kımıldıyor. Alanya Tersanesi, Kızıl Kule, Yivli Minare... Oralarda mersin dalları götürülürdü mezarlara. Bir garip kokusu vardı mersinlerin. Sonra yaseminlerin sessizce toprağa dökülüşü... Antalya... Yüksek palmiyeler, mavinin değişen, bir yerde duramayan tonları... Oralarda akşamlar hüzünle gelirdi. Rengini ağır ağır sindirerek... Akdeniz'den Ege'ye doğru, nakışlı bir kilimin güç dokunuşlarını duyarak giderdi insan. Dağ yolları hep çam kokardı. Çocuklar keçiboynuzu satarlardı. Ya da adı duyulmadık bir orman çiçeğini...

Pencerenin önündeki kafeslerde kuşların çoğu dertop olup uykuya dalmışlardı. Kristal avizeden duvarlara gökkuşağını hatırlatan renkler yansımıştı. Gümüşler, bakırlar, porselenler bu ışık altında özentili duruşlarıyla ortaya çıkıyorlardı. «İnsanın vazgeçemediği putlar...» diye düşündü adam. Hakan'a çevirdi gözlerini. Koltuktan kaymış gibi bir oturuşu var. «Şimdi bir tren resmi yapalım İzzet Amca, bir de şekerci dükkânının resmini yapalım...» O zamanki çocukluk sevimliliği kaybolup gitmiş.

— Bir sıkıntı seziyorum sende. Belki de öğrenimin geçirdiği aksaklıklar seni üzen...

Güldü Hakan.

— Niye güldün?

— Hiç.

— Belki de okuma hevesini tükettin. Elbette. Olaylar bu sonucu doğurabilir. Yoksa şu motel işi daha mı çekicidir senin için?

— Bir başka yönden çekicidir. Amaç için, para gerekli... Para bir araçtır. Amaç para değildir. Yani ezilmiş halklara özgürlük sağlamak için, feodal düzene karşı... O zamanlar direnmiştik. Üniversiteye girmek isteyen öğrencilerin açıkta kalmaması için... Böyle başladı savaşımız. Böyle gözüktü.

— O çatışmalarda ve yürüyüşlerde sen de var mıydın?

— Zaman zaman... Yoo. Sandığınız gibi değil. Yoksa düşüncelerim hoşunuza gitmedi mi? Düşünce özgürlüğüne karşı mısınız?

— Yani sana bu düşünceleri aşılayanlar teoriden pratiğe geçişi öğretmediler mi? Bildiğime göre, dünya halklarının kurtuluşu için önce Amerikan emperyalizminin kökünü kurutmalıymışsınız. Rusya böyle ister, Çin böyle ister. Yerleşik düzen hedef alınır. Sınıflar yaratılır. İşçi ve köylü bir takım vaadlerle, bir silâhlı ayaklanmaya götürülür. Öğretim baltalanır. Kurtuluş için devrim. Kurtuluş savaşı... Lâkin bu savaş yabancının bu toprağı paylaşmasına karşı değil, tam tersine paylaştırmak için yapılan bir savaş olacaktır. Mao böyle ister, Lenin böyle istemiş...

Gitgide çoğalan bir öfkeyle yükselmişti sesi... Kerim içerki odada ürkek ve soran gözlerle İsmail Ağa'ya bakıyordu.

— İsmail Amca, bu İzzet Bey ne demek istiyor?

— Sen çayını içmeye bak. Dedim ya, gözünün ışığını beğenmemiştim o çocuğun.

Kerim'in ürküntüsü geçmiyor. Adam sesini alçaltıp,

— Salıverse ya, diyor. Ne diye tutuyor evinde.. Bu Hakan'ın ailesi varlıklı kişilermiş. Geniş toprakları varmış. Lâkin böyle çatışmalara girinceye kadar, yoksulu, yetimi donandırıp sevindirsinler derim ben. Bizim dinimiz de bunu emreder. Lâkin d'n iman kalmadı ki kimsede. Sana bunları Zühre Ninen deyivermedi mi?

Kerim daha çok içerki konuşmalara yöneltmişti ilgisini. Arada bir susuyorlar. Bir ayak sesi huzursuzca gezinip duruyor evin içinde.

*
* *

Ertuğrul Devrim Hanım'ın yanında kalıyormuş şimdi. Onu biraz dengesiz buluyordu Hakan. Kendine sığınak arayan, bir yığın felsefe arasında bocalayan biri... Devrim Hanım'ın eğitmesi yeterli sayılamaz. Çünkü o, Nişantaşı'ndaki katında hâlâ silâhlı ayaklanma için zamanın erken olduğunu savunup durmakta. Yine de Onu dar bir kavanozun dışına çıkaran Devrim Hanım'dır. Bunu görmezliğe gelmek yanılgıdır. Böyle düşünüyor Hakan.

Birgül kadar korkusuz değil. Daha dikkatli ve kurnaz bu kadın. Birgül'ün sosyalistliği bir özenti biçiminde görünse de, bir «militan»ı rahatlıkla evinde saklayabilir. Bunu değişiklik, heyecan uğruna yapabilir...

«Ay sen de silâh taşıyor musun?»

Gülmüştü o zaman da. İzzet Bey'in sorularına nasıl gülüyorsa bugün. «Elbette orospu» demişti içinden. «Tabanca, bomba.. Ne ararsan var bizde..»

Uzun uzun anlatamazdı herşeyi. İşçi köylü mitinglerinde, form ve yürüyüşlerde, hele Kızılay meydanına yürüyüşte duyduğu heyecanı, fakülte işgallerinde lise öğrenimi sırasındaki ezikliğinden nasıl sıyrıldığını... Apartman katlarında devrimci arkadaşlarıyla bir araya gelip artık tartışmaları aşmış felsefeyi bir yana bırakmış olarak, yapacakları işleri kararlaştırmalarını... Dergiler, bildiriler nasıl dağıtılacak, nereden, nasıl para elde edilecek, nereye dinamit atılacak... «Senin Allahın Mao'dur. Bunu unutmayacaksın.» diyordu Tamer. O kitaplarda anlayamadığı bölümleri açıklardı Hakan'a. Anlamış gibi olur, sonra unuturdu. Bildikleri, yazılanların özü ve amacıydı. Anlat deseler,

bildiği birkaç sözü sıralayıp kendi eklemeleriyle birşeyler söyleyebilecekti. Kendisini yeni baştan yaratır gibi, yeniden eğitmeliymiş. Bilimsel yolla...

Uykunun yaklaşmasıyla düşünceleri kopup dağılıyor, bir boşluğa doğru kayıyor. Ansızın sıçrıyor yerinden... Vücudu sarsılıyor gibi. Yatak sallanıyor gibi. Nerede olduğunu kestirmeğe çalışıyor. Bir zamanlar Rana Hanım'ın yattığı oda burası... Doğrulup perdeyi aralıyor. Bahçenin geniş karanlığı sabaha yaklaşmış mıdır? Başını yastığa bıraktığında bir ışık pencereyi yalayıp geçiyor.

*
**

Ulvi Dayı neden yalnızlığı seçmişti sanki ?

«Ulvi Bey'in sanatkârlığını takdir etmekteyim. Lâkin biz asrî bir familyayız. Bu Kâbe resimleri ve ayetler nedir? Yarın öbürgün Evropa'da tahsil görecek olan oğullarımız lâyik bir cemiyetin mümessilliğini yaparken, bu ayetleri kaldırıp tavan arasına koyacaklar. Bunda da haklılar. Hangi devirdeyiz efendim! Ulvi Bey'in bu evi bir medreseye çevirmeye hakkı yoktur.»

Böyle diyordu babası. Milletvekili Şefik Bey... Önce tavan arasına kaldırılıyordu o şeyler... Ulvi Dayı'nın tabloları, ayetler, ut, keman, kanun... Çalgılar bile... İsteyerek, gizli bir öfkeyle yapıyordu bunu Ulvi Dayı. Arasıra köşkün tavan arasına bir gizlilik duygusuyla çıkıp, o şeylere bakarak, Dayıyı yeniden keşfetmeğe çalışırdı İzzet. Kopuk teller, yayın dağılmış, gevşemiş kılları, notalar, uzun uğraşmalarla yapılmış, fotoğrafa yakın re-

simler... Süleymaniye, Eyüp, Karacaahmet, Beykoz, Rumelihisarı...

Ulvi Dayı'nın gitgide sessizliği büyüyor... Onun direnişi de böyle işte... Sonra birgün ansızın, Üsküdar'da küçük ahşap bir eve taşınıyor... Köşkte, kendisini hatırlatacak tek resim, tek çizgi bırakmadan... Küçücük bir bahçesi vardı o evin. Sarı kahverengi arasında açan kasımpatlar, kokulu, fes renkli karanfiller, asmalar ve bir incir ağacı. Bir de tulumba... Berrak bir su boşaltıyor çiçeklerin dibine... Oraya her gidişinde Ulvi Dayı'yı biraz daha yaşlanmış buluyordu İzzet.

Köşk, Refik Dedenin ölümünden sonra satılmıştı. Şişli'de apartmanların birbirine bakıp kurduğu o karanlık dünyaya giriş... Cevdet'in evlenişi düşünce ayrılıklarının getirdiği tartışmalar, sık sık genç doktor arkadaşlarını oraya toplayışı, duvarlar içinde boğulan bir keman sesi... Rana Hanım'ın kulaklarını tıkayışı... Kahkahalar...

Serencebey'deki bu bahçeli evde rahat etmiş görünürdü Rana Hanım... «Seninle ben, tıpkı Ulvi Ağabeyim gibi kaçıyoruz... Onlar istedikleri gibi eğlensinler...»

Yine de zaman zaman yattığı yerden, incecik bir ağlama sesi işitirdi İzzet Bey. Babasının ölümünden sonra, o eski hastalığa yeniden tutulıvereceğini düşünerek kaygılanıp duruyordu. Melankoli... Çevresine bir küskünlükle, alınganlığın çoğalışıyla kendini belli ediyordu. Yemiyor içmiyordu kadın. Odasına kapanıp, dalgın oturuyordu... Hele akşamın gölgeleri çöktüğünde evin içinde varlığı silinir giderdi. Niçin hep kederli, solgun ve yalnız... Annesine karşı, içinde bir öfke kımıldar du-

rurdu. Onu sarsmak, o kötü rüyadan uyandırmak isterdi. Yokluk, yoksulluk nedir bilmeyen bir kadın... Açık hava, deniz, ağaçlar, piyano, danteller, ipekler... Neden hasta?

Filiz apayrı bir dünyanın insanıydı. Yine de İzzet Bey'i o hasta kadının yarattığı bunalımdan sıyıran bir değişiklikti. Adam, düşüncelerinin yalnızca annesine yönelişinden kurtulmuş gibi... İkinci bir üzüntü, birincisini unutturuyor. Ama, ana oğul, Filiz'le aralarındaki duvarı bir türlü yıkamıyorlar.

«Ben dünün kolejli kızı için görgümü anlayışımı terkedecek değilim. O bize uymalıdır.» diyor Rana Hanım. Filiz'in sık sık, uçarı, taşkın halleri durduruluyor. Böyle zamanlarda gelinin geçirdiği bunalımlar İzzet Bey'in içine bir acımayı sokuyor. Onu salıvermeli en iyisi... Özlediği, istediği hayatta... Filiz'le evlenmek gibi bir yanlışlığı anlaması bu. Artık, çeşitli düşünce çatışmalarını ve arka arkaya gelen değişmeleri yaşayan annesinin de hastalık sebebini kavramış gibidir.

Hakan'ı hatırladı yine. «Oltama takılan kırlangıç balıkları gibi yeniden denizine mi salacağım onu? Kırlangıç balıklarının yeri denizdir. Oltaya takıldıklarında ağlar gibidirler. Konuşur gibi... Ya bu insanoğlu? Şu topraktaki yabancılığıyla ne zamana kadar durabilecek. Ne yaparsa yapsın, her koyun kendi bacağından asılır mı demeliyim? Yoksa Mevlana gibi, «gene gel gene gel» mi? Yoksa herşeyi, zamanın akışına mı bırakmalı? Bağışlamalı mı bu çocuğu? Biliyor ve seziyor ki, o hiç değişmeyecek...

*
**

Tepeye tırmanırken, duyduğu yorgunluk, üzücü düşünceleri bir çabuk unutturuyordu. Bir elma ağacının dibine attı kendini. O kuytuluğu sevdi. Elmanın dökülen çiçekleriyle sarılıydı çevresi. Az ötesinde bir mimoza... Yıkılmış eski köşklerin bıraktığı, yabanlaşmış, tabiatın kendi özelliklerine döndüğü bu yerde bir iki leylâk ağacıyla bu mimoza yaşamalarını sürdürüyorlar... Toprak üşütücüydü. Kalkıp mimozanın yanına gitti. Ayağının altında çamların ince kaygan yaprakları... Aşağılarda deniz. Buraya sık sık gelirdi okul çıkışlarında. Kulaklarındaki büyük gürültü de dinerdi o zaman... Bir fıstık çamının kokusu çarptı burnuna. Bakındı, göremedi. Çamlıca'yı hatırladı. Orada fıstık ağaçları boldu. Cevdet'le kozalakları taşlayıp düşürürlerdi. Kozalak, henüz kapalıysa, taşla dövüp kırması zor olurdu. Ellerine kahverengi bir toz bulaşırdı.

Ufacık bir yılan kaydı yakınından. Değdiği bir kır lâlesi bir süre sallandı. Ürkmüş, mor bir çiçek... Çocukluğunda Ertuğrul'u kırlara götürürdü. Çiçeklerin adlarını belletmeğe çalışırdı. Birkaç koyun görse, birkaç tavuk, şaşkın sesler çıkartırdı çocuk. O şaşkınlık sonraları bir sevgiye dönmüştü. Bir kurban bayramında koyunun kesilip, derisi yüzüldükten sonraki görünüşü nasıl da allak bullak etmişti onu... Tabii koyunun kesilme işi, İzzet Bey'in bahçesinde yapılmıştı. Şişli'deki apartman buna elverişli değildi. Hem Cevdet Bey'in kurban bayramını hatırlaması, Nesrin Hanım'ın uyarısıyla olurdu.

Uzun uzun ağlardı Ertuğrul. «Koyunumu kes~~miş~~ tiler.» diye. Daha önce onu sevip okşamıştır. Alnı-

na sürülen kan, kuruyup belirsizleşmiştir. Hatırlar mı o günleri?

«Düşe kalka büyüyecekler.» derdi Nesrin. Yine de Ertuğrul'un yürümeğe başladığı sıralarda sık sık düşmesi karşısında solup sararırdı. Düşe kalka büyüyecekler... Bir keresinde, tramvay durmaya yakın bir yavaşlama sırasındayken atlayıvermişti İzzet Bey. Birden sarsılıp, bir boşluğa kaymıştı. Korkusu utanca dönmüştü sonra. Kendisinden üstün bir güce yenilmişti. Daha çok, tramvaydaki sarı saçlı, ince yüzlü kızdan utanmıştı. Delikanlılık çağı...

Böyle mi öğreniyordu hayatı insan? Nesrin Hanım, Ertuğrul'un acıyan yerini ovalayıp, onu avutuyordu. Sonraları, insan kendini avutacak birini bulamıyor. Kendi yarasını kendisi sarıyor. Eğer yeteri kadar gücü varsa...

İzzet Bey, o çağında evdeki yaşlılara sevgisini kaybetmemiş biriydi. Ama Ertuğrul? Kendisini ilgiden kurtarmak için çırpınıp duruyor. «Ah yaşlılar...» demişti Devrim Hanım. «Büyük bir yanlışlığı bize de yaşatmak istiyorlar.» Böyle demişti. Sonra ilkel toplumların bazılarında yaşlı ana ve babaların, çocukları tarafından öldürülme geleneğinden söz etmişti. «Onlar, bir işe yaramayacakları düşüncesiyle öldürülürler.» yaşamak... İnsan, hangi yaşa gelirse gelsin, yaşamaktan kolay vazgeçemiyor... Üşüdü, ürperdi birden. Az ötesinden bir genç kızla bir delikanlı geçti. Koşarak bayırı indiler. Kız, bayırın sonunda düştü. Ağlıyor. Hayır. Gülüyor.

— İnanın, siz Avrupalılar İstanbul'u bizden daha fazla tanıyorsunuz. Bizim halkımız, müzeleri dolaşmağa pek meraklı değildir.

İtalyan karı koca, Cevdet Bey'i ilgiyle dinleyip, başlarını salladılar. Az sonra Sultanahmet Camii'nin çinilerine Cevdet Bey'in bu yakın arkadaşları, duygularını açığa vurmadan, bir geziyi ve incelemeyi yerine getirme alışkanlığının titiz, ölçülü, katı görünüşleriyle bakıyorlardı. Sonra avizelere, halılara kayıyor gözleri... Üç beş kişi, namaz kılıyor. Bir an Ulvi Dayı'yı hatırlıyor Cevdet Bey. Madam Vittorini, bir sorusuyla Ulvi Dayı'yı unutturuyor.

— Mösyö, niçin müslümanlar bu hareketleri yapıyorlar? Peygamberiniz neden böyle buyurmuş?

Cevdet Bey gülümsüyor. Kadının o beyaz döpiyesi, yakasındaki küçük mor menekşeler, düzgün taranmış saçları üzerinde dolaşıyor bakışları... Benimsediği ve güçlük çekmediği Fransızcasıyla,

— Araplar ve Türkler yağlı yemekleri severler... diyor.

Tino Vittorini eliyle kendi göbeğini işaret ediyor.

— Böyle mi?

Üçü birden o sessizliği unutup yüksek sesle gülüyorlar...

— Evet dostum. İşte bu yüzden peygamber eğilip kalkmamızı bu şekilde ibadet etmemizi istemiş. Sindirimi kolaylaştırmak için...

Çıkışta ayakkabılarını giyerken,

— Doğrusu, güzel bir gün geçirdik, diyordu Tino Vittorini. İstanbul'a gelince Mavi Cami'nin görülmesi gerekir. Bir de Ayasofya'nın.

Ayasofya'dan söz ederken, başkalaşıyor adam. Parmaklarını birleştirip göğe uzanıyor bakışları.

— Yemeği isterseniz bizde yiyelim aziz meslektaşım, diyor Cevdet Bey. Hem bir tiyatro sanatçımız gelecek, tanımış olursunuz. Sevgili eşim, spagetti de yapar, merak etmeyin. Bir de bol turşulu İtalyan salatası...

Gülüyorlar.

Vittoriniler, arabanın arka kanepesinde, sessiz saygılı bir görünüş içindeler. Cevdet Bey, düzgün giyimli, parıltılı gri saçları, direksiyonu güvenle kavrayan ince elleriyle bu saygıyı kesinleştiriyor. İsabella Vittorini, adamın ellerini kadın ve doğum hastalıkları uzmanı oluşuna yaraşır biçimde buluyor. Bakımlı tırnakları Cevdet Bey'in titizliğiyle birlikte görgüsünün de başkalığını belirliyor. Kadına göre...

Bize keman dinletecek misiniz mösyö?

— Hay hay. Kemanı elime alabilmem için birinin hatırlatması ve istemesi gerekiyor... Zaman

darlığı, usta bir kemancı olamayışımın verdiği güvensizlik yüzünden...

— Schubert'i çok güzel çalıyordunuz, dedi Tino.

— Bir zamanlar. Şimdi parmaklarım durdu. Çalmaya çalmaya... Arşak Bey'le iyi uyuşurduk. O viola çalardı. Kınalı'da eşe dosta güzel saatler geçirtirdik. Şimdi Paris'tedir. Arşak Bey... Ah, ne günlerdi. Benim hanım klâsik batı müziğinden pek anlamaz. Çevremde daha önceleri bu tür müzikten anlayan, gerçekten anlayan kimseler vardı tabii. Babam, «gerçek musikî budur» derdi.

«Oğlumuzun bu musikîyi kavraması iftihar edebileceğimiz bir husustur.» Dedesi Refik Paşa için varsa yoksa serhat türküleri... Ninesi Fevziye Hanım, annesi Rana Hanım nasıl da yabancıydılar Bach'a, Beethoven'e... Üstelik annesi piyano dersleri de almış... Kolay çalınır valsleri aşamıyor bir türlü...

Nesrin'le hangi akla uyup evlenmişti, bilmiyordu. Galatasaray'ı bitirip tıp öğrenimine başladığında, hevesi daha gözle görünür şeyler üstünde toplanmıştı. Bir kumaş tüccarının üvey kızı Nesrin'e tutuluvermişti. Babası İzmir'de faytoncuymuş. Uzun süre saklamıştı bunu Nesrin. Doğru dürüst öğrenim görmemiş, yabancı dil bilmeyen sarı saçlı, mavi gözlü bir göçmen kızı...

— Sizi anlamıyorum mösyö, dedi İsabella Vittorini. Hem duygulu bir insansınız hem de başarılı bir doktor... Tıp öğrenimi katılaştırmamış sizi...

— Efendim bizde çoğu doktorlar böyledir. Sanata eğilimleri vardır. Bir çeşit dinlenme...

«Bırak doğsun o çocuklar. Ben bir çiçeği koparmağa kıyamazken, sen kaç canı parçalayıp atıyorsun bir küvete.»

Böyle söylerdi Nesrin.

«İki buçuk aya kadar kürtaj olağan birşeydir. Hem nüfus artışının yarattığı sorunlara karşı...»

«Artsın varsın. Ne olacakmış? Savaşlarda az mı kıyılmışız? Anam sağ olsaydı da anlataydı göçlerini...»

Cevdet Bey, oğlunun evden kopuşunu Nesrin'in bu tür kesin inançlarının yarattığı baskıya bağlıyordu. Ertuğrul, çağın gerektirdiği gibi yetişmeliydi... Ne de olsa, baba hele şu zamanda çocuğuyla pek çok ilgilenemez. Bütün iş anneye düşüyor. «Nesrin, Ertuğrul'un çağdaş bir eğitim görmesini engellemiştir hep. Nasıl da zorlardı Ertuğrul'u oruç tutması için. Sağlığı elverişli değil ki... Sonra çocuk sakal bıraktı diye, bir diskotek kızıyla gezip dolaştı diye az patırtı etmedi... Ne var bunda? Oğlum ilericidir. Yine de silâh taşımasına, çatışmalara katılmasına karşıyım. Devrim Hanım, onu iyi eğitti. Artık Nesrin'in baskısı ortadan kalktı. Duvarlarla konuşuyor artık. Eşyalarla... Çekilmez biri...»

— Çok güzel bir şehir. Çok ilgi çekici, dedi Tino. Sizde de bizdeki gibi iç çatışmalar oluyor. Büyük medeniyetler yaratmışız. Benzer yanlarımız çoktur.

Kadın, işaret parmağını sallayarak,

— Yo. Nasıl benzeriz? dedi. Ayrı özellikleri-

miz var. İnançlarımız, dilimiz, sanatımız. Belki sıcak kanlı oluşumuz bir benzerliği düşündürebilir.

— Sevgili dostum, benim insanlığa karşı sonsuz bir sevgim var. dedi Cevdet Bey. Belki mesleğim gereği... Bilim, insanları birleştiren birşey. İnsan, insandır. Yoksa şu anda nasıl birlikte olabilirdik?

— Bu yakınlık, sizin batıya hayranlığınızdan doğuyor dedi kadın. Ama, bir İtalyan başka türlü coşar, bir Türk başka türlü.Ah, bu kıt Fransızcamla nasıl anlatsam bunu... Meselâ İslâm dinini bir Türk bana başka türlü anlatmıştı. Onun açıklaması, Allah'a kulluk görevini yerine getirme anlamındaydı. Siz beden eğitiminden söz ediyorsunuz.

— Kulluk... Bu çağda var mı böyle birşey? Neyse... Spagetti soğumadan eve varalım.

Pakize Hanım, Nesrin Hanım'ı avutmağa çalışıyordu.

— Sofraya bir tabak fazla konulacak Nesrin hanımcığım. Kendini ne deyi üzersin?

— Yapmacıklığı sevmiyorum, çok şey bilir gözükenleri. Benim öyle fazla bir tahsilim yok. Ama bir görgüm geleneğim var. Şimdi bu Birgül Hanım, tiyatro oyuncusu ya, sahnenin dışında da alkış bekler gibi... Cevdet te sağ olsun bana hiç danışmadan çağırır misafirleri. Öbürleri İtalyandır. Artık bana susmak düşüyor. Bu Cevdet var ya, Türk olduğuna pişman. Oğlumun bu evden uzaklaşmasına sebep oldu. Salıverdi üvey teyzesinin yanına. Gari, orda devrimcilik öğreniyor oğlum.

— Aman, işin mi yok. Ne hali varsa görsün. Yüksek mektebe giden bir çocuk. Helbet bilir iyiyi kötüyü. Sen rahatlığına bak...

— Rahatlığıma?

İşte yine o ağrı... Umulmadık bir anda ansızın giriveriyor. Sesler büyüyor. Alacalanıyor herşey... Kapının çalınışı çoğaltıyor ağrıyı...

İsteksiz, ince, kedi miyavlamasını andırır bir ses giriyor hole... Birgül.

Nesrin Hanım zorlamalı bir yakınlıkla karşılıyor Birgül'ü. Sarılıp öpüşüyorlar. «Ne kadar yanlış...» diye düşünüyor Nesrin Hanım.

— Saçların çok güzel olmuş, diyor yine de...

— Aman sorma! Tam üç saat bir yığın burjuva arasında kaldım, çıldırıyordum. Ay o konuşmaları duysaydınız...

— Ne diyorlar ki?

— Kocalarının aldıkları elmaslardan söz ediyorlar... Konken, Zeki Müren... Daha neler neler...

— Özenti değil mi? Sonradan görme bunlar. Ne demiştin sen? Burjuva mı?

— Evet. Ama şimdi Türkiye'deki sınıflardan söz edecek değiliz... Neler yapmışsınız böyle, o becerikli ellerinizle? Dolmalar, piyaz, rus salatası... Ay bir sandviççiye girmiştim bir keresinde, «Amerik!» diye bağırıyorlar. Ne gülmüştüm... Amerik... Rus salatası olmalı değil mi?

— Bilmem ki... Rus salatası da diyorlar Amerikan salatası da... İkisi de birbirine benziyor olmalı.

Eskiden daha sık gelirdi Birgül. Belki de Ertuğrul'u görmek için... Ertuğrul'un ilk tutkunluğu... Belki de kadının Hakan'a yönelişiyle Birgül'den bir daha söz etmez olmuştu oğlu. Belki dul bir kadının töre tanımaz hayatını kendine uzak bulduğundan. Öyle mi? Ressam Mebrure Hanım'la kızı Birgül birer Parisli gibi... «Onlar da burda doğduklarına pişman...» diye düşündü kadın.

İtalyanlar geldiğinde o canlı kahkahalar sıkıntısını azaltır gibi oldu. Hele makarna yenilirken... Makarnayı çatala dolama işinde becerikli bu Tino Bey'le, İzabella Hanım. Birden sabahki dilenciyi hatırladı. Gülümseyişi silindi. Kapıyı açtığında,

— İyi günler madam, demişti dilenci.

Ayak bileği sargılı. Paçasını kıvırmış. Kolu bükük. Birdenbire şarkı söylemeğe başlamıştı dilenci. Kapıyı kapama isteği ile, şarkıyı dinleyip dinlememe kararsızlığı içindeydi kadın. Sonunda yavaşça karşısındakini inciteceğinin verdiği bir buruklaşmayla kapıyı örttü. Şarkı sustu. Bir ağlayış aldı yerini. Adam, engel tanımaz bir yükseklikte ağlıyor. Yeniden açtı kapıyı.

— Ne olur madam üstüme başıma eski birşeyler verin! Allahaşkına. Kör bir anam var memlekette. Kör bir bacım. Kurban olayım. Eski bir gömlek yok mu?

— Ayağına ne oldu?

— Kırıldı madam. Bir gömlek... Kurban olayım.

Kapıyı kapatıp yatak odasına yürüdü. Eski

bir gömlek bulabilme zorluğunu duyuyordu o an. Dolabı araştırdı. Yok. Cevdet'in uçuk renkli, Amerikan pazarlarından alınmış gömlekleri... Ertuğrul'un odasına girdi sonra. Dolabı açtığında, boğazı düğümlenir gibi oldu. Yokluğunu ilk anlıyordu sanki. Gömleklere dokunduğunda... Dilencinin beklemeğe sabrı yok. Zili çalıyor... Çizgili, yazlık bir gömlek seçti kadın...

O gömlekle birlikte bir de on lira uzattı adama... Ağlayıp kendini yere atıyor adam.

— Evlâdım başım tuttu. Öyle bağırıp durma!

— Madam, ne olursun bir de kör bacım için bir kazak buluver.

— Eski giyecekleri daha yakında dağıttım oğlum.

— Kör bacım için... Kulun olayım teyze...

— Kulum olma. Ne diye kulum olacakmışsın! Şuncağızı verdim işte. Hem de az giyilmiş, yepyeni bir gömlek...

— Yok muydu bir kazak? Allah rızası için madam.

Kapıyı kapadı. Bir seçim yapmadan açık mavi bir hırkayı çıkarttı askısından. Kapı çalınıyor. Sabrı yok dilencinin.

— Senin kadar gürültücü bir dilenci görmedim yani. Al şunu...

Dilenci, hırkayı çabuklukla torbasına sıkıştırdı.

— Madam, bir de ayakkabı...

Ağlayası geliyor. Onlara uymak için biraz şarap içmişti. Belki bu yüzden duyguları ayakta. Ertuğrul'un gömleğini dilenciye verişinden dolayı ağlayabilir. Bu yüzden, ağlayabilir şimdi. Giyeceklerinin hepsini, teyzesinin evine götürmediğine göre, gelecek birgün... Bu eve bir özlem duymasa da gelecek... Gelmezse... «O zaman ölüm ne türlü olursa olsun, gelip bulsun beni...» Yabancı bir dilin sofradaki ağırlığı yalnızlığını çoğaltıyor... Oysa İsabella Hanım sevimli, sokulgan biri «Cahillik işte... Yabancı bir dil bileydim, şu gâvurlara acık kendimizi anlatırdım. Görgülerimizi, âdetlerimizi...»

Cevdet'le ilk büyük kavgaları, çeyiz sandığı yüzünden çıkmıştı. «Öyle ucuz, kötü bir sandık değildi. Anam çeyizle doldurmuştu içini. Küçük keseler içine lavantalar komuştu. Hamam tası, havlu, yatak örtüleri, çarşaflar... Çok örtüyü anam işlemişti. Göz nuru dökerekten... Evlendikten sonra. Yatak odamızdaki sandığı istemez oldu Cevdet. Şifonyer varken o sandığı ne yapmalıymış... Ben çok ağladım o sandık yüzünden. Boşaltıp, içindekileri her bir yana dağıtıp, sandığı kapıcıya verdi. Dayanamayıp anacığıma anlattım. «Abe ne istedi bu Cevdet o sandıkcıktan?» deyip ağladı.

Sonraki kavgalarımız Cevdet'in beni kültürsüz bulması yüzündendir. «Birşey bilmiyorsun, oğlumuzu doğru dürüst eğitemiyorsun.» derdi. Ben de diretirdim. «Birşey öğrenmeyi az mı isterim? Çözüp sökemiyorum o kitapları. Ertuğrul'a sorsam, küçümser her zaman... Aman be anne, ne cahilsin, der. Kafacığım almıyorsa bu benim kabahatim mi? Baba oğul, ikiniz de bana düşmansınız.

Sizin kültürünüz yerin dibine batsın... Böyle bağırırdım. Artık eskisi gibi bağıramıyorum... Oğlum gideli. Boynum büküldü...»

— Yahu biraz gülümse bari. Misafirlere karşı beni küçük düşürüyorsun. Yine mi tuttu başının ağrısı?

Cevdet'in bu sözleri üzerine toparlanarak, elini alnından çekti. Birgül'ün bakışlarıyla karşılaştı.

— Bari Birgül Hanım'ın yanında böyle konuşma.

— Canım, o yabancı mı?

İtalyanlar, gerginliği sezmiş olmalılar... Yüzlerindeki donukluktan belli. Gözlerini kaçırmalarından...

İzzet Bey'in karşısında nedense bu sıkıntıyı duymazdı. İzzet, öğretmekten zevk duyar, araya bir uzaklık koymazdı. Her zaman yumuşak, hoşgörülü bir insandı. Ona hiç çekinmeden soru sorabilirdi Nesrin Hanım. «Bu nasıl resim böyle? Karmakarışık.» diyerek, kendi düşüncesini açıklamaktan hiç sakınmazdı.., İzzet Bey de uzun uzun, o beğenilmeyen yada anlaşılmayan tabloyu övmeye girişmez, harcadığı çabayı söylemekten kaçınırdı.

«Bu, action pointing tarzında bir denemedir. Haklısın Belki. Neyi anlatmak istiyorsak, açıkça anlatmalıyız.»

«Ne yalan söylemeli. Manzara resimlerini daha çok seviyorum ben. Bu ayetleri de... Benim için de bu eski yazıyla birşeyler yazar mısın? Asıvereyim evceğizime.»

«Olur, yazarım yenge.»

«Dur bakayım? Ne yazasın, onu düşünüyorum şimdi. Allah yazasın, bir köşeciğine de Muhammed.. Asarım o levhayı, gâvurun girmediği bir yere.»

İzzet Bey'in yüzünde güzel bir gülümseyiş beliriyordu, o böyle söyleyince.

— Bak, dedi anası; Halanın oğlu. Tanımadın mı? Köydeki Sultan Hala'nın oğulu.

Kerim, yerinden kalkıp, Enise'nin o şaşkınlık anında önlemesini geciktiren bir çabuklukla elini öptü. Nigâr Hanım, mutfak olarak kullanılan sofada, bir tencereye soğan doğruyordu.

— Halasının yanında duramamış. Hatice Hanım, pek de uysal biri olarak tanınmaz. Bu yüzden seyrek görüşürüm. Gerçi sokağa atmamış ama, oğlu ve gelini çocuğun orda barınmasına istekli görünmüyorlarmış. Oğlanın sinemaya gitmesine bile karışıyorlarmış. İşine burdan gitmesi biraz zor olacak, ne yapalım. Aşağıda Nadir'in odasına sereceğim yatağını. Her ay kendi masrafı için lüzumlu parayı da verecek... Kira almayacağım. Ne de olsa akraba çocuğu.

Sonra şüpheyle çocuğu süzdü.

— Doğru söyle, haberli geldin değil mi? Kadıncağız yollara düşmesin...

— Handa bir arkadaşım ver, dedi çocuk. Onunla haber ilettim halama. Beni merak etmeyin

artık yengemde kalacağım deyi bir kâğıt yazdım. Sonra da buldum burayı. Meğer Nadir abimi tanımayan yokmuş...

Kadın soğanın yakıp yaşarttığı gözlerini elinin tersiyle sildi.

— Ya bizi bulamayaydın?

— Oraya dönmezdim yine... Sokakta yatar, dönmezdim. Halam o kadar değil de... Ne bileyiyim, alışamadım âdetlerine.

Sultan Hala'yı görmeyeli ne kadar olmuştu? En son, babasının ölümünde bir araya gelmişlerdi. Enise o günlerde eve girip çıkanları bir rüyanın arasından seyreder gibiydi. Şimdiyse babasını düşünmek, ona soğuk bir boşluğu, bir üşümeyi duyuruyordu. O zamanki sıcak ağrı şimdi soğuyup katılaşmıştı. Kemiğin kırılıp yanlış kaynaması gibi birşey... Ölünün geride bıraktığı, artık acı vermeyen bir yarımlık, bir sakatlanma... Kerim'in çocukluğunu daha iyi hatırlayabiliyordu. Zafiyetli, huysuz, kendini sevdirmekten kaçınan, durmadan ağlayan bir çocuk... Babası, sarı yaldızlara sarılı, para biçimindeki çikolatalardan ona verdiğinde nasıl da ağlamıştı Enise. Demek o zamanlar, o da çocuktu. Üç yaş mıdır araları? Öyle olmalı. Babasının, Kerim'in dayısı olma yakınlığını bir türlü kavrayamıyordu. Halasını, kahverengi çizgili mantosuyla, kapı dibinde ezik duran bir kadın olarak hatırlıyor. O manto, annesinin eski mantosuydu. Sultan Hala, entarisinin uzun eteklerinin sarkışını önlemek için, beline bir kuşak takıyordu. Ona, bu mantodan dolayı bir yakınlık duyuyor, içindeki insanın annesine benzemediğini görerek, karmakarışık bir sevgi şaşkınlığı içinde kalıveriyordu.

Annesi, küçük aygazda iğnelerini kaynatıyor. Kerim hâlâ sofada. Oturduğu iskemleden kıpırdamağa çekiniyor. Oturma odasının aralık kapısından, çocuğun eğik duruşunu görüyor arasıra.

— İşte böyle, dedi Nigâr Hanım. Nadir'in eline kalsak, aç otururuz oğlum. Daha önce şu köşkte duruyordum. Hasta bir kıza bakardım. Hizmetçilik sanma. Şimdi de iğne yapıyorum, tansiyon ölçüyorum.

Sonra omuzlarına bir hırka alıp, gıcırtılı merdivenleri bir çabuk iniyor. Enise'yle Kerim'in arasına o sessizlikte bir yabancılık giriyor. Aşağı katta, kiracıları Cevriye Hanım'ın terliklerini sürüyüşünü işitiyorlar... Sonra Nigâr Hanım'la konuşmasını...

— Akarlarınız mı var, yetmiş yerde dükkânlarınız mı? Sen akıllı bir kadınsındır Nigâr Hanım. İşini bilirsin. Ben yine de kulağını bir büküvereyim. Adamlar kaçırılıyormuş, soygunlar oluyormuş. Bu zamanda kimseye güvenmemek lâzım geliyor. Şu eve aldığın oğlanı nasıl doyurup bakacaksın? Akıl kârı mı bu? Gerçi efendime söyleyeyim, akrabanızmış. Olsun. Demek istediğim, size bir zararı dokunmasın da... Okumam yazmam yok, lâkin işitiyorum sağdan soldan. Arasıra gönlü olursa Enise de okuyuveriyor bana gazeteleri. Ortalık karışıkmış. Bu İsmet Paşa nerelerde bilmem ki? Eh, zaman değişti. İsmet Paşa ne yapsın? Baksana kadınlar kızlar kısacık entarilerle dolaşıyorlarmış. Adına da birşey diyorlar. Aklıma gelmedi şimdi.

— Minişort demek istersin.

— İşte öyle birşey. Entariye de pek benzemiyor. Doğrusu kadın, kendine bakmalı, giyinip ku-

şanmalı, süsünü yapmalı. Moderenlik var ne de olsa. Gençlere yaraşır herhalde o entariler. Ben giyemem doğrusu. Bizden geçti artık. Yine de saçıma dökülmesin diye ilâç sürer, her daim krem kullanırım. Biraz da allık korum yanaklarıma.

Çocuk huzursuzca kımıldadı. Sonra kapının kapanışı, yaşlı kadının terliklerini sürükleyerek yeniden dolaşışı... Aralarındaki yabancılık dağılır gibi oldu.

— İstersen bu odada oturabilirsin, dedi kız.

Çocuk göz ucuyla odanın düzgün görünüşüne, keten örtülerin serili olduğu koltuklara ve kanepeye baktı. Pencerede sardunyalar... İsteklendi orada oturmak için. Kalktı.

— Bu Cevriye Hanım Teyze, çok meraklı bir kadındır.

Kerim, gelişinde alt katta karşılaşmıştı onunla. Boyunun kısalığına, eğri ve küt bacaklarıyla sürüklenir gibi yürüyüşüne şaşmıştı.. Kuşkulu, yaşlı bir farenin kendine delik arayışını hatırlatmıştı ona.

— Oda kapısını hep kilitli tutar, dedi Enise. Bir kızkardeşi var, arasıra ona gider.

Kerim, kanepenin ucuna çekinerek ilişti. Küçük pilli radyosunu açtı kız. Akşama yaklaşan renklerin arasına bir şarkı düştü. «Sazlar çalınır Çamlıca'nın bahçelerinde...»

— Tütün fabrikasında çalışırmış. Şimdi emekli.

Enise, Kerim'in yabancı ve uzak duruşundan sıyrıldığını sezdi.

— Ben babamın köyüne hiç gitmedim. Anlatsana bana oraları.

— Nasıl anlatayım bilmem ki... Konuşmam kıttır benim.

— Olsun.

Kerim, sardunyaların yapraklarının karanlıkta kaybolduğunu gördü. Kız, yerinden kalkıp ışığı yaktı.

— İstanbul'a neden geldiğini de anlat.

— Oralarda adam olunmuyor ki... Yeşillik bol. Hem deniz kıyısındayız. Pek kalabalık değildir. Para yok kimsede. Orda yazlık bir sinema var. Öte yanda ağaçlık yerde bir de gazino. Ağacın üstüne «içki bulunur» deyi yazıvermişler. Et pişirirler orada. Kebap olur. Köylerin adamları orada keyiflenirler. Gazoz da var bizim kasabada. Yazın gazozları buzlar arasında, tekerlekli arabayla gezdirirler. «Gazozcu geçiyor» deyi kıyamet kopar. Görsen... Babalarımız, ağabeylerimiz bira içerler, rakı içerler. Şimdi kasaplar buzdolabı koyuverdiler dükkânlarına. Eskiden dört beş adam bir olup hayvan kestirebilirlerdi. Bizde koyunu düğünlere saklarlar. Bir koyun da onca insana yetmez. Süt danası da kesilir. Sen bilir misin bizim köy düğünleri naslolur?

— Bilmem.

Çocuk karşısındakinin bu konuda bilgisizliği üzerine güvenlendi.

— İsteyen her kişi gelir bizim düğünlere. Geleni davul zurnayla karşılarlar. Sofraya alınır bunlar. Oğlan tarafı, atlar üstünde gelin almaya gider. Oğlanın sağdıcına da ipek mendil bağlanır. Oğlan

evindeki toyda erkek köçekler zil takıp oynarlar. Kırmalı, kat kat entari giyer bunlar. Üst yanları gömlek... Ağızlarına cigara iliştirmek de âdettir. Gece, düğünden dönenler, lüks lâmbayla kapılarını zor bulurlar. Sarhoşluktan... Zühre Ninem, davul zurna sesi işitti mi, bir hoş olur. Düğüncüleri pencereden gözleyip durur. Uzağı seçemez gözleri. Yine de alt yoldan bir düğün alayının geçtiğini söyler. Sen bilir misin benim Zühre Ninem'i?

— Bilmem, dedi kız. Anlattıklarına iyice dalmıştı.

⁂

Artık oralar çok uzaklarda kalsa da, yaşanmamış bir rüyaya dönse de, Zühre Nine'nin lâhana çorbalarının buğusu ardında gülümseyişi, yufka içine konulmuş, tatlı kabağı ezmesini sevinerek bir köşede usulca yiyişi, arasıra «ezcük yoğurt, biber, domates satıversem çarşılarda» diye çalışmağa yüreklenişi, kimi zaman göğsündeki keseden ufak para çıkarıp Kerim'i çarşılardan gönlünün çektiği birşeyi almaya zorlayışı, hatırladığı, özlediği görüntülerdi.

Çarşıya inişinde özel arabaların gitgide çoğaldığını, yeni dükkânlar açıldığını, kahve önlerinde parti tartışmaları yapıldığını görüyordu. Kışın, kendi başına bırakılmış gibi olurdu köy. Evlerden dışarıya sık çıkılmadı. Kar kürerlerdi. Sofaya, dam aralıklarından kar yağardı. Kimi zaman buz tutardı sofa. Helâya geçmek zorlaşırdı. Ocaklara sokulurlardı. Babası, bir pöstekinin üstüne bağdaş kurup, saatlerce oturur, kahve ister, çay isterdi.

Poyrazda Karadeniz kudurur, sular karaya yürür, küçük gölcükler meydana getirirdi. Bir de suyun yüzüne gök vurdu mu, mavi parlak aynalara benzerdi bunlar. Onların çevresinde sıçraya atlaya dolaşırdı Kerim. Bir kurbağanın suya atılışıyla bıraktığı izin çabucak kayboluşuna şaşarak bakardı. O zaman, kurbağaları ürkütmeden yürümeğe çalışır, sessizce ayak izlerini çamura balçığa bırakırdı. İskelenin sağında kayalık bir burun vardı. Umulmadık bir anda gemileri, takaları kayanın gizleyip birdenbire ortaya çıkarışı ne güzeldi.. Balıktan dönen tekneler ardarda kırmızı, turuncu, mavi renklerle iskeleye doğru yaklaşırlardı. Bu alımlı renkler, suya yansıyıp yürürdü. Kerim'in içinde bir taşkınlık belirirdi. Açık, geniş denize doğru kendini bırakıverme isteği.. Tıpkı anasının harman yerinde ince vücudunu saran elbisenin, şalvarının, bükülüp kıvrılıp, uçuşması gibi.. Birşeylerin dışına uçuvermek geliyordu içinden. Hani ineği aramağa dağa çıktıkları geceki heyecana benzer bir duygu.. İneğin doğurması yakındı. Birdenbire ortalardan kaybolmuştu. Demek, o da ahır kapılarının dışında kendince seçtiği bir yere varmıştı. Yavrusunu koruyup koruyamayacağını bilmeden.. Babasının elindeki fener, karanlığa dirençsiz bir ışık döküyor. Bayırı tırmanırken söyleniyor adam. Sonunda bir yamaç dibinde hayvanın geniş soluklarını duyuyorlar. Işığı o yana tuttuklarında önce yavruyu sonra da anayı görüyorlar. Ana, böğürüp doğruluyor yerinden. Kerim, ıslaklığı geçmemiş yavruyu kucaklayıp kaldırıyor. Seviniyor. Kapaklanıp yere düşüyor. Yüzünü dikenler dalıyor. Yavrunun kocaman, çekik gözlerinde anasını arayan bir bakış görüyor. «Ağız içeceğiz» diye bağırıyor çocuk. «Ana-

nı ayrı bağlayacağız. İşte seni böyle kutlarız.»

Halası belki de üzülüyor şimdi. Bu gece gözüne uyku girmez. Yavaş yavaş bir pişmanlık sarıyor içini.

— Nadir Abi geç mi gelir?
— Belli olmaz.
— Belki istemez beni. Kimbilir...
— Neden istemesin?
— Bilmem ki.. Çekiniyorum işte..

⁂

Dar bir sokakta otururdu. Nasıl da yakışırdı elleri sofra kurmaya.. Az sonra boyanıp, giyinip pavyonda şarkı söylemeğe başlayacak biri gibi görünmezdi.

Pencereler, kapılar akşamın kuytuluğunu anlatır gibi.. Sefaretin duvarı dibindeki esnaf çekilip gitmiş. Afyonlu şarap içilen meyhanede ışıklı bir kıpırtı var. Sonra kediler ve bir cami.. Duvarlarda, dansözlerin, şarkıcıların afişleri.. Bura evleri hep serin olurdu. Taşlıkları karanlık.. Merdivenlerden çıkarken, kapıların ardında hiç tanımadığı insanların çatal, bıçak gürültüsünü, muslukları açıp kapayışlarını duyuyordu. Sonra bir kapı açıldı. Merdiven düzlüğüne bir kedi fırlatıldı.

Camlar açıktı. Hafif bir rüzgâr tülleri uçuruyordu. Negis'in gözkapakları şişti. Uykusunu alamamış gibi.

— Patronun özel işleriyle uğraştım bugün, dedi Nadir. Navuzunu temizledik. Bak gül gibi bir çiçek.. Adı nedir bunun? Koca ağaç olmuş.

Kamelya. Yaprağının tam dibinde bitmişti çiçek.. Kırmızılı beyazlıydı.

— Ebruli mi hercai mi nedir? Daha ne çiçekler var görsen.

— Bu Musevi patronun çok mu zengin?

— Zengin. Ne olmuş yani?

— Hiç.

Önceleri kızkardeşiyle birlikte sahneye çıkardı. İkisi de birbirlerine benzerlerdi. Nergis ve Çiğdem kardeşler.. Anneleri, onları büyük bir titizlikle hazırlar, giydirirdi. Şarkıları belletirdi, şarkı söylerken yapacakları hareketleri. Şimdi Çiğdem Lunapark'ta söylüyordu. Zengin bir iş adamının aldığı kata yerleşmişti. Anası, arada bir buraya uğradığında, «Görsen tanıyamazsın Çiğdem'i.» diyordu. İnce, ipek bir sabahlıkla salonun kanepesine uzanırmış. Elinde viski bardağı. Anası, mutfakta hizmetçilerle birlikte yiyip içiyormuş. Çiğdem «hayallerine erişmiş.» Beyefendi nikâh yapamıyormuş, çünkü evliymiş. Kurtulmuş Çiğdem. Giyimi, makyajı Avrupa'dan geliyormuş.

Orada bir hizmetçi olmaya razıydı demek.

«Sen istikbalini düşünmedin. Benim sözümü dinleyeydin, yükselecektin. Kızkardeşin assolist olur belki. Sen beş parasız adamlarla düşüp kalktın, mahvettin kendini. Başka bir menecer bul kızım. Muvaffak ol.»

Nadir, alır mıydı onu? Bir kızkardeşi varmış, okuyormuş. Babası öleli evin bütün sorumluluğunu yüklenmiş Nadir. Böyle anlatıyor.

Kasımpaşa'ya inen sokakta bir sinema vardı.

Duvarı yıkıldı yıkılacak. Nadir'le oraya gitmek isterdi. Çekirdek yiyip gazoz içmek. Herkes gibi...

— Sinemaya götürsene beni, dedi.

Duymazlığa geldi adam. Onu sinemaya götürmek, onda temiz yanlar bulmaya doğru gitmekti.

— Sulu yemek yok mu gülüm?

Bir elinde su bardağı, bir elinde rakı bardağı..

— Kuru fasulye var.

— İyi. Isıt anam. Acık biber de getir.

— Sinemaya götürsene beni.

— Olur. Birgün gideriz.

Kapı çalındı. Ayak sesini gizlemeye çalışarak yürüdü. Kapıdaki gözleme deliğinden baktı, seçemedi. Çatlak, pürüzlü bir ses,

— Kız Nergis, benim. Anan. Aç kapıyı.. dedi.

Açtı. İçeriye girmesini engelledi duruşuyla. Merdiven ışığı söndü. Anası elini duvarda gezdirerek düğmeyi aradı. Kara mantosuyla, karanlıkta iyice belirsizleşmişti.

— Beyefendi Çiğdem'e demiş ki, ortalarda dolaşmasın demiş benim için. Anlayacağın, kovuldum kızım. Bir Niyaz Hanım var, eksik olmasın onun odasında kalıyorum şimdi. Beş parasızım Allah seni inandırsın.

— Ne yapayım yani?

Işık yanınca anası direnen görünüşüyle ortaya çıktı. Cüzdanını çıkarıp bozuk paralarını avucuna döktü.

— Na işte bu kadarcık param var. Eski halim olsa gelir miydim kapına? Hadi anacığına bir elli lira ver de gönlünü al. Orda burda afişlerini görüyorum. Allah seni de bir kat sahibi etsin evlâdım. Kız bir elli liracık ver annene!

İçeriye girip, çantasını karıştırdı. Eskimiş, yıpranmış bir yirmi lira buldu. Parayı anasına uzattığında, kadının gözlerinde bir ışık yanıp söndü.

— Bu kadarcık mı?

— Bu kadar. Daha gelme buraya. Beni rahatsız etme.

Kadın onun bu sözlerine üzülmüş görünmeyerek, cüzdanını cebine attı. Ağır ağır inmeğe başladı merdivenden. Işık söndü. Duraladı. Bocaladığını sezdi Nergis. Pişmanlığa yaklaştı duyguları. Uzanıp, düğmeye bastı. Ayak sesleri güvenli bir inişi açıkladı.

Daha sonra unuttu bütün bunları. Nadir'i de.. Aynanın karşısında gitgide değişiyordu. Solgunluğu geçiyor, bakışları değişiyordu. Bambaşka bir kadın gülümsüyordu aynaya.



Nadir, Tepebaşı'nda bir duvara yaslandı. Bir sigara yaktı. Kendini bulmaya başladığı saatler.. Birisi yaklaşıyor yanına.

— Abi, cigaramı ateşleyiver.

Önüçünde görünüyor. Pantolon paçası dizine kadar yırtık. Boynu incecik.

— Gecenin bu saatinde ne yapıyorsun buralarda?

— Sen ne yapıyorsan ben de onu..

Sigarasını çakmağın alevine tuttu.

— Sağol, dedi.

Bir nefes çekip ekledi.

— Efkârlıyım abi.

— Ne efkârı tayıncı?

— Kemanımı yürüttüler abi. Bugün işe çıkamadım.

Elini karanlık boşluğa doğru uzattı.

— Hacıhüsrev'liyim ben. Bir Hacıhüsrevli, bir Hacıhüsrevli'nin malını çalar mı? Çaldılar işte.

— Nerden biliyorsun Hacıhüsrevli'nin çaldığını?

— Bizim orda bir Karanfil Hüsnü var. Bugün onun elinde görmüşler kemanı. Benim keman bellidir abi. İstanbul'da bir benzeri yok. Biz ailece çalgıcıyız. Babam klarnet çalar. Bir erkek kardeşim var, darbuka çalar. Kızkardeşim de oynar.. Şıkıdık şıkıdık.. Kızkardeşimi nişanladı babam. Yaşı onbir. Bizde âdettir. Çabuk evleniriz. Ben de nişanlıyım. Abi, sen şimdi nereye gidiyorsun?

— Eve.

Çadırlar geçiyor gözünün önünden. Körükler, kalaylanan kaplara güneşin vuruşu, maşalar... Çocuğun gözlerindeki parıltı, o yakınlık hoşuna gidiyor.

— Şarkı da söyler misiniz?

— Darbukacı kardeşim söyler. Ben de söylerim.

Birdenbire şarkı söylemeğe başladı. Hiç beklemiyordu adam. Alabildiğine duyarak okuyordu. O çocuksu sesiyle.. «Gitmek mi zor kalmak mı zor..» Bitirdiğinde,

— Nasıl, neşelendin mi abi? dedi.

— Manitacı, üzdün beni. Yani, beterin beteri ettin.

— Onu da söylerim.

— Hangisini?

— Beter ol şarkısını.

— Boşver söyleme. Al şu parayı, sinamaya gidersin bununla, tamam mı?

Önce bir ıslık çalardı mahalleye geldiğinde. Sonra, «abi!» diye bağırdı. Karşılık beklerdi. Hangi yönden «abi» karşılığı gelirse, o yana yürürdü. «Abi», «orda mısın?, Ne haber?» anlamına gelirdi. Ama şu son yıllarda, köşebaşlarında durmalardan, birden vazgeçilmişti. Ayakta konuşup, zaman öldürmekten.. Şimdi kahvede, bilârdo salonlarında öldürüyorlar zamanı. Yine de buna zaman öldürmek denilemez. Çünkü Nadir mahalle takımının yöneticisi. İlerispor takımının..

Kahvenin donuk aydınlığı, içindeki gürültüyle birlikte dışarıya sızıyor. Kalabalığın arasında iri yarı bir adama takılıyor gözleri. Ürküyor birdenbire. Eskiden böyle ürkmezdi. Fahri, sözü geçen, bileği güçlü biri.. Daha önceleri, taksi durağında başlamıştı kavgaları.. Aslında, kalabalığa meydan

okuma kavgasıydı bu. Uzun süredir karşılaşmıyorlardı. Nadir, Musevi'nin yanına gireliberi. O köşeyi dilediğince kapmış Fahri. «Ya yaşlanıyorum ya da kavgadan usandım.» diye düşündü. Evin yolunu tuttu.

— Dışarlarda ne var ne yok, dedi Cevriye Hanım..

— Ne olacak? Bahar geldi, neşeliyiz.

Kadın canlandı, bir kahkaha attı.

— Hay aklınla bin yaşa oğlum!

Neredeyse şarkı söyleyecek. Bazı geceler, Nadir yattığı yerden, işitirdi şarkılarını. Yanık ve gür bir sesi vardı. Nadir'in hiç bilmediği şarkıları. çok eski şarkıları söyleyip dururdu.

— Lâkin ortalık karışık oğlum. Bu İsmet Paşa ne yapıyor Allahaşkına? Benim bildiğim, herbir işin başında o vardır. Hep ona danışılır. Biz böyle biliriz. Gerçi eli sıkı adamdır..

— İsmet Paşa sahibinin sesi plakları anlatabildin mi? Arada bir, ihtiyaç duyuldukça dinlenir. «Evlâtlarınıza sahip olun..», «Öğrenci, öğrenciliğini bilsin..», «Eşkiya sokağa hakim olmuştur..» «Beni kızdırmayın..» Filan..

— Öbürü ne diyor öbürü?

— Hangisi?

— Süleyman efendi oğlum

— O da diyor ki.. O ne desin be teyze? 12 Mart muhtırası üzerine çekildi, anlatabildim mi? «Bu memlekette kanunlar var,» diyordur herhalde.

— Ya o kara bıyıklı, süzgün gözlü Bülent Ceneviz?

— O mu? O da diyor ki, «Toprak işleyenin, su kullananın..»

— Lâkin Cenevizli'nin gayet süzgün gözleri var oğlum. Yalan mı yani?

*
**

— Bu saate kadar seni bekledik, diyordu Nigâr Hanım.

Nadir, elini öpen çocuğa yaşının ağırlığını koyarak baktı.

— Demek halamın oğlusun. Vay canına! Delikanlı olmuşsun.

— Çalışıyorum Nadir Abi. Bir işim var benim de..

— İyi iyi.

Birden o paçası yırtık çingene çocuğu belirdi gözünün önünde. Onun Kaşımpaşa'ya doğru dalışının ardındaki yalnızlığı.



Bahçedeki ağaçlar yumuşak birşeyleri fısıldıyor, gün ışığı ince parıltılarla pencereden içeriye sokuluyordu. Ama her nedense öğretmenlerin çoğu bir bahar gevşekliğini duyamıyorlardı. Hele bu sabah bambaşka bir öfke dolanıp duruyordu okulda.Müdür Bey'in sesi, sık sık koridorlarda gürlüyordu. İlknur, «sıkı yönetim ilân edildi ya, ondan.» diyordu.

Sınıf uğultularını bastırıp sindiren inceli kalınlı öğretmen sesleri.. Yine de Aysel'le arada bir gülebiliyorlardı. Olur olmaz şeylere.. İlk derslerden sonra bir ağırlık çöküyordu. Zamanı çabucak geçirme isteğindeler... Tebeşir tozları.. Kavga gürültü. İlknur gazeteden kesip sakladığı bir resmi defterinin arasından çıkarttı. Enise de ilgilendi o resimle. Sırasından uzanıp iki öğrencinin arasında daki boşluğa eğildi. Yanıbaşında Aysel..

— Bilmiyor musun, bir anarşist o. Bir kahraman, dedi.

Sonra yerinden kalkıp İlknur'un yanına yaklaştı. Umulmadık bir çabuklukla kaptı resmi. Aysel, onu kızdırmak ister. Belli. Çığlık çığlığa bir kovalayış başladı.

Birden, kapıdaki gözetleme penceresinde Makbule Hanım'ın içeriyi tarayan gözleri.. Aysel, bir sessizlik içinde kalakaldı. Kâğıdı avucunun içinde büküp, yere attı.

Makbule Hanım önce İlknur'a yaklaştı. Kızı olduğu yere sindiren bakışlarındaki öfke kolayca geçeceği benzemiyordu. Sonra Aysel'e döndü.

— Yerine geç!

Enise gözlerini öğretmeninden kaçırarak tırnaklarını yemeğe koyuldu. Aysel'in gülmesi tutacak mı? Enise bilir onun huyunu. Bir gülmesi tutarsa durdurmak zor.

Makbule Hanım'ın yerdeki kâğıdı alarak Eniseye uzatması, gülmeyi uzaklaştıran bir sessizliği yaydı sınıfa.

— O kahramanı bir de ben görevim..

Enise, bükülü kâğıdı açarken, öğretmeniyle kaç yıldır aralarında kurulan yakınlığı kaybediverdi. Bir korku yürüdü içine. Arka sıranın altından uzanan bir ayak Enise'nin ayağını hafifce dürttü. Kadın, eğilip resme baktı. Yoksa Enise'yi de mi suçlu sayar? Kâğıdı önlüğünün cebine koydu

⁂

Öğretmenler odasında önce edebiyat öğretmeni Ragıp Bey'in tepkisiyle karşılaştı.

— Üzerinde bu kadar durmayınız. diyordu adam. Her öğrencinin sıra içinde nasıl bir dergiyi okuduğunu çantasında ne gibi resimler sakladığını araştırmaya kalksak, okulda öğrenci kalmazdı

Makbule Hanım kardeşim. Dur bacım, yüzün değişmesin hemen. Bazı şeyleri görmezliğe gelmek gerekiyor. Demek istediğim bu.

Kimya öğretmeni Lerzan Hanım o sürekli konuşmasıyla araya girdi.

— Nasıl yani? İlknur'u disiplin kuruluna mı vereceksiniz? Kaç yıllık öğretmenim, cezalandırılmasını istediğim öğrenci sayısı ikiyi, üçü geçmez. İlknur'un ya da Aysel'in devrimci bir gencin resmini bir hayranlık belirtisi olarak yanlarında taşımalarında hiç bir sakınca görmüyorum.. Bizim de çeşitli hayranlıklarımız olmuştur. Gençlik heyecanı.. Siz daha iyi açıklayabilirsiniz bunu Pervin Hanım.. Ne de olsa psikoloji öğretmenisiniz.

Pervin Hanım, hamileliğini gizlemeyen o bol, mavi elbisesinin eteklerini düzelterek, üstüste attığı bacaklarını kapatmağa çalıştı.

— Efendim, gençlerle aileler arasındaki uyuşmazlık büyük bir çatışma yaratıyor. Çeşitli baskılar, çocukların üzerinde olumsuz etkiler yapmakta. Hele hele, ana baba arasındaki sorunlar ve anlaşmazlıklar çocukları bir bunalıma sürüklemekte.

Devrim Hanım, pencereden bulut kümelerine dalmış görünüyordu. Birden gülümseyerek döndü.

— Pervinciğim sen ne diyorsun. Çocuklarımız artık ailelerinin baskıları ya da ilgileriyle yön vermiyorlar yaşamlarına. Bir yığın dünya halklarının sorunlarıyla ilgileniyorlar. Kolaylıkla

duyabiliyorlar bu sorunları. Olanakları çok. Çağ değişti.

— Kafaları aydınlık çocukların ortaya çıktıklarını kabul ediyorum. Gelgelelim, pisikolojiyi yabana atmanızı aklım almıyor yani Devrim Hanım.

— Şekerim, yabana atmıyorum psikolojiyi. Zaman zaman başvuracağımız bir bilim dalı. Ruh bilimi, ruhsal olaylar... Bu kelimeler kulağıma aykırı gelse de...

Pervin Hanım'ın yüzü gölgelendi. Başını eğip, parmağını sürekli olarak dizine vurmağa başladı.

Coğrafya öğretmeni Ender Bey o gerginliği biraz yumuşatmak için söze karıştı.

— Hanımlar izin verin de biraz da biz konuşalım... Yalnız, bugünkü çayların parasını Ragıp Bey verecekti, bakıyorum sıvışmış odadan... Süleyman kapıda bekleyip durur. Sesi de çıkmaz. Süleyman, evlâdım, çayları Ragıp Bey ısmarladı duydun ya... Aşağılarda bir yerdedir. Muavinin odasında da olabilir... Tamam mı evlâdım.

Çocuk başını sallayıp gitti.

— Ne diyordum, dedi Ender Bey. Yahu bahar gelmiş ortalık günlük güneşlik, siz nelerden bahsediyorsunuz. Kâmil Bey, Allahaşkına biraz fıkra anlat da ortalık yatışsın... Hocanım niye ayakta duruyorsunuz. Otursanıza...

Makbule Hanım, ansızın masanın üstüne eliyle vurdu. Bu ses, bu öfke bir an için yüzlerini soldurdu öğretmenlerin.

— Devleti yıkmak, milleti bölmek isteyen şu gencin kahraman olarak vasıflandırılmasından

büyük utanç duydum. Bu bir... Çocuklarımıza yön verecek olan öğretmenlerin, siz aydınların bu olaya gereken önemi vermemesi beni altüst etti. Bu iki.

— Biz onlara gereken yönü gösteriyoruz. Özellikle ben... Bir sosyoloji öğretmeni olarak... Şunu da bilin ki, sizin tarih dersleriniz onlara hiçbir şey kazandırmıyor. Yollarını engellemiyor. dedi Devrim Hanım.

— Öyle mi?

Kolları çözülür gibi. Odanın havası bitmiş gibi... Sessizce seyrediyorlar onu. Yabancı, tuhaf birşeye bakıyorlar sanki... Bazılarında büyük deneyler yaşamışlığın, bilgisine inanmışlığın tartışmaya artık gerek duymayan gülümseyişi...

Sesinin titreyişini engelleyemeden,

— Bu çocuklar cezasız kalmayacaktır. Bunu böyle biliniz. dedi.

Matematik öğretmeni Kâmil Bey, çok yumuşak bir sesle,

— Hocanım, dedi. Suçlular kimlerse yazıverin bir kâğıda. Biliyorsunuz, disiplin kurulu başkanı benim. Bu konuyu kurul toplantısında tartışalım.

Direnir gözükse de bozguna uğramış sayıyordu kendini. Daha sonra müdürle konuşmalarında büsbütün yenik ve yorgun düşecekti. Düzene karşı çıkmak, düzeni yıkmak... Kurulu düzen neydi ki? Çırpınıp duran bir iki değerli şey bir yana, karşısında Devrim Hanım'ın bir benzerini, müdür Hayrettin Bey'in bir benzerini bulacaksa düzen diye

birşey yoktur. Öyleyse başkaldıracak olan kendisidir. Devrim Hanım değil.

— Aziz kardeşim, pireyi deve yapıyorsunuz, diyordu Hayrettin Bey. Bu olayı derhal kapatalım. İş uzar gider sonra. Üstelik sıkı yönetim ilân edildi.

— Ben pireyi deve yapmıyorum. Siz deveyi pire yapmağa çalışıyorsunuz.

— İlknur'un o resmi çantasında sakladığı kesin olarak saptanabilir mi? Çocuk, o resmi çantasına, bir başkasının koyduğunu ya da koymuş olabileceğini söylese suçluluğunu kanıtlayabilir misiniz? Defterinin arasında mı, yoksa çantasından mı çıkarttı? Yerde bulmuş olamaz mı?

— Hatırlamıyorum. Sinirlerim bozuk. Ama, o kâğıda hayranlıkla baktığını, Aysel'in de «Bir anarşisttir o. Bir kahraman...» dediğini işittim.

— Çevresindeki çocukları da sorguya çekmek gerekir. Bakalım böyle bir söz söyledi mi Aysel. Sonra... Soruştururken onlara baskı yapmamız da doğru değil... Bu işi kapatmak en iyisi... Bir kahve içer miydiniz hocanım? Bir yorgunluk kahvesi.. Ah bu öğrenciler... Kendinizi bir de benim yerime koyun. Sorumluluğumu bir düşünün... Siz de yıprandınız. Yıllardır az mı emek verdiniz? Neyseki emekliliğinize az bir zaman kaldı. Öğretmenlik çileli bir meslek... Acı yanları, tatlı yanlarını bastırıyor. Bu deli dolu kızlar için kendi kendinizi bu kadar yiyip tüketmeyin...

Gerçekten yiyip tüketti mi kendisini, yıprandı mı, yorgun mu, bezgin mi?.. Emekliliğine az bir za-

man kalmış... Psikolojiye zaman zaman başvururmuş Devrim Hanım. İşte şimdi Hayrettin Bey, bunu yaptı. Yoksa bilmeden mi? Öyleyse neden kendini bitkin, yıpranmış hissediyor. Ellerinde bir titreme, soluklarında bir düzensizlik...

⁂

Seviyor muydu bu kadını? Bilmiyordu. Zaman zaman acırdı ona. Yağmurlu günlerde, kalın çoraplarının arkasına sıçramış çamurlardan habersiz yürüyüşü, nezle olduğu zaman sesinin boğuklaşması böyle bir duygu salardı içine. Büyük çantasının ağırlığıyla hep bir yana eğik dururdu omuzu.

Son dersin bitiminde,

— Seninle konuşacaklarım var; bekle, birazdan geliyorum demişti.

Merdiven başında bekliyordu kız. Bir büyük uğultu akıp gitmişti. Yapayalnızdı orada.

Geldi. Hiç konuşmadan merdivenleri indiler... Caddeye çıktıklarında asıl konuşacağı konunun uzağındaymış gibi görünüyordu kadın, Enise, bunu sezdi.

— Nasıl da kalabalıklaştı Beşiktaş... Eskiden bu kadar değildi. Eskiden insanlar da başkaydı. Ne bileyim aşağı mahalledeki bir hasta, yukarı mahalleyi ilgilendirirdi. Yani, kimsenin kapısı bugünkü kadar sımsıkı kapalı değildi. Yoksa bana mı öyle geliyor? Kimbilir. Belki de yanılıyorum. Yaşlandım. Bu meslek yıpratıyor insanı. Pek mi

yaşlıyım Enise? Sonra... Katı mıyım ben dersin? Anlayışsız mıyım?

Kızın gözleri yere dönüktü. Susuyor.

— Bir bak hele! Meraklanıp bir bak. O resme nasıl eğilip bakmışsan...

Kanının sıcaklanıp yüzüne yürüdüğünü hissetti kız.

— Açıkça konuşmamı isterseniz efendim? Nasıl konuşurum sizinle açıkça...

— Onlar senin arkadaşların, koruyacaksın. Biliyorum. Kimbilir belki yalan da söyleyeceksin bana. Seni zorlayacak değilim. Yalnız, tükenip tükenmediğimi anlamak istiyorum. Anlayışsız mıyım, değil miyim bilmek... Kime ne verebildim, kime ne veremedim öğrenmek istiyorum...

Bir an, öğrencisine bu kadar yaklaşmanın bir yanlışlık olabileceğini düşündü. Enise'ye duyduğu sevgi ona açılmanın yersizliği düşüncesini bastırıyordu. Hem güveniyor da ona.

— Güçlü olmakla katı olmak arasında bir fark var efendim. Siz güçlüsünüz.

Elini yumuşaklıkla kızın omuzuna koydu.

— Güçlü değilim Enise. Çünkü yalnızım. Bunu, bugün iyice anladım. Benim güçlülüğümden artık söz edilemez. Yaşın onsekizi buldu mu? Ne çabuk... Daha dün ufak bir kız çocuğuydun. Belki on yıl sonra ayakların yere sıkıca basmayı öğrenecek. Bugünkü konuşmamızı ancak o zaman kavrayabileceksin.

— Neden yalnız olasınız? Büsbütün yalnız değilsiniz ki...

— Doğru. Bir ablam var, bir de yeğenim... Yalnız oluşum, senin düşündüğün anlamda değil. Söyle bana, bazen arkadaşlarının arasında kendini yapayalnız bulduğun olur mu?

— Elbette. Konuşmalarına yabancılık duyduğumda, bana uzak durduklarını sezdiğimde... Bir can sıkıntısı gibi... Çabuk geçiyor.

Gülümsedi kadın. Bir manifaturacı dükkânının önündeydiler. Dükkânın kapısı açıldıkça, dışarıya kolonya kokusu, mendil, çorap yeniliğinin kokusu sızıyordu.

❦

Parkı geçtikten sonra, kâgir, eski evlerin arasında bir başkalık taşıyan köşkün yine her zamanki yalnızlığını uzak, gizli duruşunu gördü. Kendi evlerinin bir odası bu köşke bakardı. Enise o köşkteki değerli eşyaları anlatır dururdu arkadaşlarına. Sedef işli sehpaları, kocaman beyaz çini sobaları, dal uçlarından kristal çiçeklerin sarktığı madenî bir ağacı, üst kata çıkan merdivenin duvarına asılı tabloları, renkli camlarla odalara günün ışıklarını süzerek akıtan kapıları, kuyruklu siyah piyanoyu, nişan ve madalyaların sergilendiği geniş bir vitrini, nilüferli havuzu... Kimi zaman orada, bu eşyalarla, hanımın hasta kızının kocaman başı, boş bakışları arasında bocalayıp dururdu. Annesinin bu kıza bakıcılık ettiğini düşündüğünde hem onun işinin zorluğunu sezer, hem de bir hizmetçinin kızı

oluşunun utancını duyardı. Anası, «A, ben hizmetçi değildim ki..» derdi. «Bir çeşit hastabakıcılıktı benimkisi.. Bir çeşit öğretmenlik. O geri zekâlı kızla uğraşmak kolay mıydı? Yetişkin bir kız.. Düşün, yemek yemek yemesini bile beceremiyor. Ona kaşığı, çatalı tutmasını öğrettim. İğneye iplik geçirmesini.. «günaydın» demesini.. Birçok şeyi.. Son zamanlarda iş işlemeye heveslenmişti. Gerçi işlediği örtüler bir ilkokul çocuğunun yaptığı işlemelerin çok gerisindeydi. Oyalansın diye uğraştırırdım. Öldüğünde bir üzüldüm, bir üzüldüm. Otuzbeş, kırk vardı yaşı. Alışmıştım ona.»

Duvara yaslanmış sarmaşıkların karışık görünüşü ardından köşkü gezip görmeğe gelenlerin gürültülü konuşmalarına kulak verirdi kimi zaman. Çoğu yabancıydı gelenlerin. İngiliz, Fransız.. Otobüslerle, özel arabalarla köşke giden dar yola kıvrılırlardı. Bahçede beyaz giyimli garsonlar, konuklara tepsilerle içki taşırlardı. Köşkün bitişiğine sonradan eklenen kitaplık beyefendinin ölmeden önce titizlikle koruduğu, sevdiği bir köşeydi. Sütunlu, kubbeli bir yer. Doğrusu köşkün dik ve sert biçimde yükselişiyle uyuşur yanı yoktu. Geniş bir odadan geçiliyordu oraya. Özenle dizilmiş kitaplar, değerli halılar, renkli camlar, ağaçların gölgesi.. Çevreye o yaşlı ağaçlardan doğru ürkütücü ötüşler yayılırdı. Hasta kızın ağlayışı da katılırdı bu seslere. Çocukluğunda üst katın penceresinde gecelik entarili, takkeli, iki büklüm bir gölge görür, korkuyla büzülürdü yorganına. O yaşlı gölgenin, hanımın annesi olduğunu öğrendiğinde, yine de korkusunu silip atamamıştı.

«Hiç ummazsın. Hanımın annesi, zarif, bilgili,

hünerli bir kadındı. Saraya mensuptu. Nadir'i nasıl sever, gözetirdi bilsen.. Lâkin ağabeyin bu inceliklere kulaklarını tıkayıp büyüdü. Öyle olur olmaz işlere girip, serserilikler etti ki, beyefendiden, ona iyi bir iş bulmasını isteyecek yüzüm kalmadı. Babanın hastalığı sırasında az mı yardımları dokundu bize. Zavallı hanımım. Şimdi nasıl da yapayalnız orada. Anasını, kocasını ve kızını kaybettikten sonra oturmaz oldu köşkte. O sarı, iki katlı evi bu yüzden yaptırdı. Öteki evlâtları ara sıra uğrarlar mı bilmem. Sizi yetiştirmek için, ananız el kapılarında durdu. Buna karşılık «anam hizmetçiydi.» diye utanıp sıkılıyorsun? Yoksa Balıkçı Osman'a kalaydı, biz şu oturduğumuz evi bile satardık. Son zamanda dükkân açmak istiyordu. Kolay mıdır ticaret? O yaştan sonra.. İşte evlâdım, ben o köşkte sakat bir kızla uğraşırken, arasıra pencerelerimize bir göz atar, seni arardım. «Okuldan geldi mi, karnı aç mıdır?» diye türlü türlü kuruntular ederdim. Sonra hanımın verdiği bir çikolatayı gizlice çantama atar sana getirirdim. Hatırlıyor musun? Beyefendi çiçeklere meraklı olduğumu bilirdi. Demet demet zambak verirdi. Kokuları her yanı sarardı. Elçilik yapmış, birçok önemli işlerin başında bulunmuş, yabancı dilde kitaplar yazmış bir adam. Kimseye yukardan bakmazdı. Gönlü zengindi.»

Bahçenin küçük çakıl taşlarıyla döşeli yolunda çekingenlik duyarak yürüdü. Etrafta güneşin bıraktığı yumuşak bir ılıklık vardı. Sağ yanında havuzun artık su fışkırtmayan fıskıyesini, koyu yeşil, kımıltısız nilüfer yapraklarını gördü. Birden ortaya çıkıveren bir kız, o bahçenin hiç de saklayıcı olmadığını açıkladı. Hanımın hizmetçisiydi bu. Enise'yi tanıdı. Yüzü aydınlandı. Ağaçlar arasında gizlen-

miş iki katlı eve doğru bakıp,

— Hanıma haber vereyim, dedi.

Enise, bir çamın dibinde durup, ötede bırakılmış, pancurları kapalı köşkün yalnızlığına daldı. Donuk, kirli kırmızısı nereden bakılsa görülürdü. En üst kattaki geniş balkon, denizi ve Üsküdar kıyılarını görüyor olmalıydı. Oraya çıkartmamıştı anası. Çinko kaplı, yıkıldı yıkılacak düşüncesini uyandıran bir balkonmuş.

Hizmetçi, iki iskemle çıkarttı dışarıya. Yanları kapalı hasır iskemlelerdi bunlar. Hanım eşikte belirdi.

— Hava lâtif, üşütmem korkmayınız. Siz çayı demleyiniz, dedi hizmetçisine.

Çevresine bakınıp kızı aradı. Bir eliyle kapıyı çekti. Enise'yi görmemiş gibiydi. Saplı çantasını koluna geçirmişti. Kendi evinde, bahçede böyle bir çantayla dolaşmasını annesi, «mücevherlerini yanında taşır. Hizmetçilere pek güveni yoktur.» diye açıklamıştı. Kız, o titrek, sallantılı, siyahlı kadına doğru yaklaştı. Dumanlı gözleri, hâlâ Enise'yi seçememiş gibiydi. Buluta benzer birşey.. Şeffaf, uçucu.. Saçları, küçük delikli bir tülün altına toplanmış kısalmış, seyrelmiş kirpikleri titreyip duruyor. Sonra hafif bir gülüşle çenesi oynuyor. Buğulanmış bir camın ardında gibi yaşlılığı. Elini uzattı. Birkaç pırlantanın pırıltısı, ince parmaklarıyla uyuşup, derisindeki çilleri unutturuyor.

— Hoşgeldiniz kızım. Bilmem, içeriye teşrif etmek ister miydiniz. Hava güzel. Öyle değil mi efendim? Benim için de iyi olacak.

Kadın, iskemleye dikkatle oturup yeniden cansız bir görünüme büründü.

— Oturunuz reca ederim, dedi kıza.

Çantasından altın bir tabaka çıkardı. Bir de taşlarla işli bir çakmak.

— Nigâr Hanım nasıllar?

— İyidir efendim. Selâmı var.

Sigarasının dumanını umulmaz bir güçle içine çekti. Ağır ağır savurdu dumanları. Bakışları köşke yönelip kaldı.

— Eşim vefat ettikten sonra duramadım orada. Pek kasvetli idi. Zaten evhamlıyımdır. Bazı geceler, sizin evin ışığı yandı mı, bir ferahlarım ki sormayın. Esasen pederimin vefatından beri böyleyimdir ben. Bazen eşimin kalem cızırtısını, ayak sesini duyar gibi oluyorum.

Eliyle kitaplığı işaret etti.

— Bir yığın kitap yazdı. Okumaya hevesli kimseler için yaptırdı orayı. Kim okuyor? Çocuklarımız ilme meraklı değiller. Torunlarımızın ne olacağını, ne yapacaklarını kestiremiyorum.

Konuşmasında yabancı bir dilin etkisi hemen belli oluyordu.

Hizmetçinin getirdiği çayları, bir süre çevreyi sessizce seyrederek içtiler. Birkaç kuş cıvıldadı. Yarı yarıya ölü bir bahçe..

— Eskiden daha bakımlıydı bahçemiz. Bahçevan da yaşlandı. Bakamıyor. Ah o kamelyaları, ortancaları, zambakları görseydiniz. Ben de o zamanlar daha meraklıydım bu gibi şeylere. Şimdi çiçek-

leri seyretmek bile yoruyor beni. Kokuları, içimi bir tuhaf ediyor. Piyano da çalardım eskiden. Sağ koluma hafif bir felç ineli çalamıyorum. Şimdi burada ihtiyar bir insan çilesini doldurmak üzere. Dediğim gibi, sizin evin ışığı ferahlatıyor beni.

— Neden korkuyorsunuz?

Kadın, yüzüne düşen gölgelerden sıyrılarak sırtını yasladığı yerden doğrulttu.

— Başına yapışık bir et parçasıyla doğan çocuğunun o hilkat garibesinin ömrü boyunca ne işe yarayacağını düşünen bir ana, evvelâ kendi varlığından şüpheye düşer evlâdım. Zenginlik, asalet, kültür.. Neye yaradı bunlar? Sonra.. Biz bir imparatorluğun çöküşünü gördük. Hiç umar mısınız kızım, benim bu yaşta içki içebileceğimi?

— Çok garip, dedi Enise. Öbür sağlıklı çocuklarınız size bazı üzüntülerinizi unutturmuş olmalıydılar. Bazıları Allah'a inanır. Benim bu konuda hiçbir fikrim yok. İnsanı darda kaldığında koruyan, güçlendiren bir Allah'ın varolmasını isterdim doğrusu. Ne iyi olurdu..

Kadın gülümsedi. Gözleri ışıklanıverdi birden.

— Hasta kızım inanırdı Allah'a. İnanırdı ya.. O yarım yamalak konuşmasıyla «bak, o görüyor!» deyip göğü işaret ederdi. Son zamanlarda iş işlemeye heveslenmişti. Patiska bezlere cami resimleri çizdirip dururdu. Nigâr Hanım, zavallı, İstanbul'daki önemli camilerin kartpostallarına bakıp, onları bezlere aktarmıştı. Ne de yorulmuştur.. Gül, karanfil örneği istemezdi kızım. Süleymaniye, Ayasofya, Sultanahmet.. Yumuk, şişman elleriyle, eğri büğrü işlerdi onları. Ah yavrum, mevlitler, ezan sesleri beni nasıl daraltır bilsen.. Hele mezarlıklar..

— Ben korkmam, dedi kız. Ezan sesinden neden korkulur bilmem ki..

— Belki de hadiseler.. Kimbilir? Allah'a inanırım tabii. Fakat korkarak..

— Eğer Allah varsa, insanı korkutması için sebepler de vardır elbet.

Enise yeniden hasta kızı gözünün önünde canlandırmağa çalıştı. Onun iskemlesi, öbür iskemlelere benzemiyordu. Bir çaresizliği yüklenmişti o iskemle. Taşıdığı insanın hayata yabancılığının, aykırılığının en yakın tanığıydı. Ya yaşlı nine? Belki torununun yaşama gücünün tükendiği günlerde o da ölüme hazırlanmıştı. İkisinin ölümleri arasındaki zaman aralığı pek uzak değildi. Bir sıkıntı duydu içinde. Oradan kaçmak, bu sıkıcı düşüncelerden kurtulmak istedi.

— Ben artık gitsem?

— Pek çabuk değil mi? Ama, siz bilirsiniz. Yine gelin olur mu?

Titrek eliyle köşkü işaret etti. Gözleri donuklaşmıştı.

— Orası yıktırılmadan önce.

Enise şaşırdı.

— Oğlum koca bir apartman diktirecek.

Yüzündeki üzüntü kolaylıkla seçilebiliyordu.

Hatice Hala, Kerim gideli sessizce büyütüyordu içindeki öfkeyi. «Gitmeli gitmeli.. Köye. Olmadı, başka bir eve taşınmalı. Bir göz oda yeter bana. Anası değil miyim, bakmaya mecburdur. Harçlığımı, kirayı versin. Hem emeğim geçmiştir o dükkâna. Kaç yıl...» Böyle düşünüyordu. Daraldı mı, çarçabuk başörtüsünü bağlayıp, dışarıya atıyordu kendini. «Evler daraldı. Gelinimin, oğlumun yaşlılığımı çekecek halleri kalmadı. Ben de bu yaştan sonra kafamı dinlemek istiyorum. Şöyle sessiz sakin bir yerim olsun. Nerde?.. Üstelik, kardeşim Ramazan'a da mahcuboldum. Lâkin benim bunda bir kabahatim var mı? Oğlan kendisi istedi yengesi yanına gitmeyi. Orada serbestlik bulacak zahir.»

Yürümeye alışıktı. Hiç soluk almadan, dinlenmeden uzun yolları yürürdü. Şimdi eskisinden daha kalabalıktı yollar. Vitrinler önünde, duraklarda, günün olup biten eğri büğrü çizgileri arasında birdenbire aklına geliveriyordu Kerim. «Utanmadı mı hiç? Sıkılmadı mı? Bir kâğıt parçasına yengemin yanına gidiyorum» diye yazmaya? Onu, arkadaşıyla göndermeğe? Ah, Ramazan Ağa, sizin köyden adam çıkar mı? Çanağa ne doğrarsan kaşıktan

o çıkar. Ama, benim rahmetli Recep Efendi de derdi ki —oğlunu doğurursun, lâkin gönlünü doğuramazsın— Bu da doğrudur. İçime bir sıkıntı geliyor. Kuruntulanıyorum. Adam olmaya hevesli görünürdü. Diklik göstermediydi bana. Kırıldı zahir, incittik onu. Benim de gücüm yetmedi oğlumla gelinime. Demek ki bir sığıntıyım burada. Kalk Hatice Kadın, durma! Git bul Kerim'i. Kardeşinin oğludur. Can parçası..»

Uzun zamandır gelmemişti buraya. Artan apartmanları, yeni yapılan dükkânları görünce şaşırdı. Nigâr Hanım'ın, yıkandığı belli olan taş basamaklarına adımını attığında, eski bir yakınlığın kıpırtısını duydu içinde. Kapıda daha önceleri bir tokmak vardı. Şimdi onun yerinden eksilmesinin izleri.. Yoksa başka bir kapı mıydı hatırladığı? O yokluk sızısı, daha çok Balıkçı Osman'ın ölmüş olmasıydı. Bunu anladı. Kapı, yabancılaştı. Kadın isteksizlendi. Ama, pek de tiz olmayan kısık, kaba bir ses çıkartan zile dokunmuştu bir kere. Dönemezdi. Yukardan bir pencere açıldı. Nigâr hanım, eğilip onu tanımağa çalıştı. Tanıyınca çabuklukla indirdi pencereyi. Ayak sesi, merdiveni alışkanlıkla aştı. Nigâr Hanım.. Görmeyeli yaşlanmış. Gözlerindeki o canlı parıltılar, o merak kaybolmamış..

Kadın, ortalığın dağınıklığını gidermeğe çalışarak, bir süre evin içinde dolanıp durdu. Hatice Hala, kanepeye ilişmiş, yüzünün terini mendiliyle siliyordu. Belirsiz de olsa, Nigâr Hanım'ın o anda bir eziklik içinde bocaladığını seziyordu.

— Ben bir kahve pişireyim.

— Pişir hele. Uzun oturmayacağım. Tez pişir.

Kerim gelmeden giderim. Daha benim yüzümü görmesin o .Görmesin.

Nigâr Hanım duraladı. Kerim'i savunup savunmama konusunda o an bir karara varmış değildi

— Nigâr Hanım, kime kötülüğüm dokundu şimdiye kadar? Kime kapalı tuttum kapımı? Siz de elinizi eteğinizi çektiniz bizden. Osman Efendi'nin sağlığında bir kırgınlık olmuş mudur aramızda? O ölünce dostluk, akrabalık bitti demek? Öyle mi? Neyse.. Ben bunları konuşmağa gelmedim. Kerim için birkaç söz demeğe geldim. Sanmayın ki onu kovdum. Oğlum ona öğüt verip elinden gelen yakınlığı göstermiştir. Ortalık kötüdür Nigâr Hanım. Bu zamanda bir çocuğu ortaya çıkarıp adam etmek güçtür. Okudunuz mu, bir banka soyulmuş, müstahdemi öldürmüş soyguncular. Hiç acıması olmayan garip insanlar dolaşır içimizde. Dediğim gibi, kimin ne olduğu belli değil. Bu Kerim, kardeşimin oğludur, onu evlâdımdan ayırdetmem. İsterim ki, iyi, dürüst bir insan olsun, kimseye zararı dokunmasın. Evimizden ayrılmakla iyiliğimizden utandırır oldu bizi.

Nigâr Hanım, büfeden iki kahve fincanı çıkarttı.

— Çocuk kısmı, dedi. Cahil ne de olsa..

Halanın onu dinleyecek bir yumuşaklığı, anlayışı yoktu. İçinde biriktirdiklerini, ardı arkası gelmeden döküyordu.

— Ne yaparsa yapsın. Ne hali varsa görsün! Karışmam bundan sonra. İşine sahip olsun, isterse beni aramasın.

Nigâr Hanım, onu sofada da dinleyebileceğini açıklayan bir görünüşle odadan çıktı. Kahveyi kabartırken, arada bir «doğru» diyordu. «Haklısın.» diyordu.

— Adamlarımızı kaybedince şaşkına döndük. Bir kara çarşafa bürünüp te İstanbul'a geldiğimde ne yapacağımı, ne edeceğimi bilmiyordum.

Fincana uzanıp kahvenin köpüğündeki kocaman bir kabarcığı patlattı.

— Güvertede gelmiştik. Anam da yanımdaydı. Düğünden sonra çok durmayıp dönmüşdü. Eh, alıştık ayrılıklara.. Ben kimseden birşey esirgemedim .Bu yüzden bereketi eksilmezdi evimin. Bizim âdetlerimizde, misafir hangi saatte gelirse gelsin, sofra kurulur. Eğnimize, üstümüze dikmez, misafire yedirir içirirdik. Evlenirken, bana birinin gelinliğini giydirmişlerdi. Üstümde eğreti duruyordu. Biz köylerde al yeşil giyerdik. Recep Efendi yakalık takmıştı. Başında da fötür şapka vardı. Kasketi daha çok severdi. O gün, o şapkayı nedense kendisine hiç yakıştıramamış. Böyle söylediydi. Utanıp sıkılırdı. Amcasının evinde oldu düğünümüz. Erkekler için bahçeye sofra kuruldu. Bir de ut çalan birini bulmuşlar. Tıngır tıngır... Bir ara, anam kendini tutamadı. «Yok muydu davul zurna?» diye bağırdı pencereden adamlara. Onun üzerine Recep Efendi'nin amcası Burhan Bey, gidip Dikilitaş'tan davulcu zurnacı buldu. Onun kahvesi vardı orda. Ondan sonra düğün, düğünlüğünü kazandıydı. İki odam vardı benim. Eh, sıkıntı çektiğimiz zamanlar da oldu. Hele köyde.. Ekmeğe koyacak tuzumuz yoktu. Deniz suyu ne güne duruyor?

— Ben de el kapılarında çalıştım onca yıl.

Hala, kahvesinin son yudumunu telvesinden ayırmağa çalışarak dikkatle içti. Yumuşaklığını, bu yakınlaşmayı kapatmağa çabalayarak, buraya gelliş sebebine yeniden döndü.

— Burada rahat eder herhalde. Alt katın odası pek ufaktı. Nadir oğlum, rahatsız olmasın?

— Kerim'i kardeşi bellemiştir. Hem benim oğlum cömert bir insandır. Kendi yemez, yedirir. O oda onlara yeter.

— Eh, siz bilirsiniz. Ben gideyim. Bir iki giyeceği vardı. Gelip alsın.

Kalktı. Dizlerinde bir kesiklik.. İçinde bir boşluk.. Huzursuzluğu daha da artmıştı.

Bazı akşamlar, bir gariplik çöküyordu üstüne. İş çıkışlarında, deniz kıyısında oyalanıp, kirli bir akşamın çabucak yaklaşmasını, vapurların, kayıkların gidip gelişini seyrediyordu. Kimi zaman Beyoğlu'na çıkıyor, başıboş yürüyordu caddede. Nigâr Hanım, halası kadar saatlerini kısıtlamıyordu. Böylece ara sokakların bilinmez yanlarını öğreniyordu. Sıcaklar bastırmamıştı henüz. Kâzım diyordu ki, «Yaz gelsin, Florya'ya gideriz.» Çok kalabalık olurmuş plaj. Yalıları da anlattı ona. Şezlonglara oturup, güneşlenirmiş yalı sahipleri. Buzlu içkiler içerlermiş. Deniz hemen yakında. O evlerin gibiymiş deniz. Yabancılar sokulamazmış.

Bugün ustası ilk olarak onunla iş dışında konuşmuş, babasını anasını sormuştu. Bir yakınlık doğmuştu aralarında. Çocuk, birden karşısında İsmail Ağa'yı ya da İzzet Bey'i bulmuş gibiydi.

Merdiveni inip, çay ocağının bulunduğu düzlüğe vardığında, kapı dibinde başını yana eğmiş, kendini gizlemek ister bir duruş takınmış bir kadına takıldı gözleri. Kadın, ansızın başını kaldırdı. Seslendi. Sırma bu.. Çocuk, bir yaz rüzgârının, bir kekik kokusunun havada dalgalandığını duydu. Duygusu içinden fışkıracak oldu. Kelimeleri unuttu. Ablası, serince ellerini tuttu.

— Yarım saattir beklerin buracıkta. Sıkıldım utandım. Gelip geçenler oluyor. Biri, dilenci sandı beni. Dilenciler çok gelir olmalı buraya.

Sırma. İşte yanıbaşında. Kiraz çiçekleri, bostanlar, o uçsuz bucaksız mavilik, böcek sesleri.. Yüreğindeki eski sıcaklık yine diriliyor. Sırtında lekeli bir pardesü var Sırma'nın. Diz altında lâstiklenmiş çorapların kaba kalınlığı.. Birden, yabancı, aykırı buluyor Kerim onu. Ellerinin, dişlerinin bakımsızlığını görüyor... Ablası bu mu? Orman diplerinde biten sarı eflâtun ağu çiçeklerine benzerdi. Benekli sarı beyaz kelebeklere...

— Burda durmayalım. Ustalar gelip geçiyor. Şöyle yürüyelim, dedi Kerim.

Yanyana, birbirlerinden biraz açıkta yürüdüler.

— Ne zaman geldin?

— Bu sabah geldim oğlanım.

— Halam anlatmıştır sana..

— Aklı fikri sendeymiş. Dün yengene gitmiş.

— Biliyorum.

— Kem yerlerde dolaşırmışsın. Halamın demesi bu.

Kerim'in yüzü gölgelendi.

— Ne gibi yerler?

— Kahveye gider olurmuşsun. Oyun moyun.. Ne bileyim.. Aklım ermez benim. Fevzi onun için kızarmış sana. İyiliğin için..

— Beni çocuk sanırlar. Bir işim var artık. Çocuk değilim ben.

Kadın, ellerini ceplerine gizlemiş, tutuk, çekingen konuşuyordu. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun önünde duraladılar. Çocuk sesleri.. Onların gözlerindeki yalnızlığı bulup çıkardılar birbirlerinden.

— Kaçtın mı abla?

Sırma susup, önüne baktı. Yine köydeymiş gibi Kerim. Seyrek evlerden seslenişler.. Bir horoz ötüyor. Kapılar kapalı, kimse yok gibi. Tahta aralıklarda gözler.. İsli duvarlar.. Sırma çıplak ayaklarıyla yol kıyısında yürüyor. Yüzü aydınlık ve pembe. İkindi zamanı. Zühre Nine'yi yıkadıydı. Duasını alsın diye. Kerim seslerini işitiyordu onların. Sonra suyun tas tas boşalışını. «Yeter Sırma, yoruldun. Yeter gayri. Aklandım paklandım,» diyor ninesi.

Mutluluk. Nedir bu? Herkesin ağzında. Köyde kimse kullanmazdı bu kelimeyi. Mutlu.. Mutluluk..

— Şimdi mutlu musun abla? Eniştem nolacak? Anam, babam nolacak? Ne edeceksin buralarda?

— Taştım gayri. Anam babam bilirler. Onlar bu hasretliği göze almışlardır. Helbet ben de bir iş göreceğim.

— Eniştem mahkemeye verir mi dersin? Boşar mı seni?

— Boşasın!

—Evlere hizmetçi mi olacaksın?

— Olurun. Çocuk ta bakarın. Ne var bunda oğul?

Ayakkabıları.. Kara lâstik..

— Bir ayakkabı alamadın mı ayağına?

— İş buluncaya kadar birşey alaman.
Kerim'in gitmeye yeltenişiyle telâşlandı.

— Dur hele! Seni nerde bulurun? İş yerine gelmem doğru olmaz. Yengenin orayı bulabilir miyin dersin? Nasıl haberleşeceğiz seninle?

Durdu çocuk, Ellerini sıkıntıyla saçlarında gezdirdi, göğe baktı.
— Halam biliyor evi. Tarif ediverir sana. Bulursun. Kolay bir yerdedir.

Yürüdü. Bir süre sonra ardına baktı. Elleri ceplerindeydi. Başı eğilmeyle eğilmeme arasında.
Çocukluğundan sıyrıldığını mı anladı Kerim? Yoksa kendi çabalaması arasında birdenbire çıkıp gelen ablasının ağırlığını mı duydu. Seçemedi doğrusunu. Bildiği, içindeki sıkıntıydı. Çocuksu duygulara hiç benzemez. Caddenin dumanları, çığlıkları arasına karıştı. Karanlık basıyor, yollara renkli ışıklar ekleniyordu.

Kuytu orman diplerine kaçardı kimi zaman. Sırma da gelirdi. Ağular açmış olurdu. Orada yaban bir koku bulurlardı. Kuşların ötüşleri birbiri-

ne karışır, Kerim bunların arasından en güzel ötüşü ayırmağa çalışırdı. O gölgeli ormanda.

Neden olmasın? Arasıra ablasıyla neden parklara gitmesin? Neden ablasına bir çift ayakkabı alıvermesin? Birlikte konuşurlar. Eskisi gibi. Zühre Nine'yi konuşurlar.

Evdekilere ablasından söz etmedi. Bir isteksizlik ve sıkıntı yaratır düşüncesiyle. Gece, uyku tutmadı bir türlü. Nadir, kırmızı lâmbayı yakmış, sigara içiyordu. Çocuk, gözlerini aralayıp, o ışıkta uyku istemeyen birinin varlığını, kıpırtısını görüp rahatlıyordu. Sonra gözlerini kapatıp uyur görünüyordu. İşte bu bakınmalarda, Nadir'in bir tabancayı yatağının yanındaki ufak dolabının çekmecesine yerleştirdiğini gördü. Şaşırdı. «Tıpkı bizim köylerin adamları gibi...» diye düşündü. Genç adam, Kerim'in şaşkın gözlerinin kendisini izleyişini yakalayıverdi.

— Uyumadın mı daha?

Ses, azarlamaktan uzak, gevşek ve cana yakındı. Kerim, yatağından doğruldu.

— O silâhı ne edeceksin Nadir Abi?

Adam, yüzünü saklayıp, battaniyesini açtı. Yastığını düzeltti.

— Bizim köy adamları gibi demek... Şaşırdım. Hem de sevindim.

— O niye?

— Sevinirim helbet. Erkek olan, silâh taşır.

— Sen böyle söylersin. Başkaları da silâh taşımanın bir zayıflık olduğunu söylerler. Ben niçin

taşıyorum silâhı? Düşmanım çok. Anlatabildim mi? Temkinli olmak gerekir. Ama, sevenim de çoktur. Sevdirmişim kendimi. Başı belâya giren çok kişiyi kurtarmışım.

Dönüp, işaret parmağını şakağına götürdü.

— Bu kalabalıkta omuz vurup, kendimize bir yer açabilmişiz. Ama, her zaman kabadayılık sökmez. Yerine göre, incelik, kibarlık da göstereceksin. O da yine işini yürütebilmen içindir. Karşındakini biraz hoşnut edebilmen için. Böylece işlerin yürür.

Çocuk, karşı duvara dikti gözlerini. Babası, anası, ninesi, o duvarda ellerini ve ağızlarını oynatarak belirdiler. Öğüt öğüt öğüt.. Konuklar için ayrılmış odanın düzgün serili kilimleri, işlemeli örtüleri, duru bir suyla aydınlanmış sürahi, raflara dizili bayram kartları, küçük camlı dolapta saklanan fincan takımları, çay bardakları, pencereye değen ağaç dalları gözünün önünden geçti. İstanbul'dan getirtilip evin dibine gölgelik yere ekilen ortancalar.. Çok iri pembe, mavi top top çiçekler.. Sevip okşarlardı onları.

Nadir yatağına uzanıp, ellerini başının altında kenetledi.

— Neden bıraktın okulu?

Belli ki konuşmak, ona yakınlık göstermek isterdi. Böyle düşündü Kerim.

— Sökemedim. Hesabı aklım aldı da öbürlerini sökemedim.

Adam, kırmızı ışığı söndürdü. Oda karanlığa

gömüldü. Neden sonra belirsiz bir aydınlık girdi içeriye.

— Okuyup da ne etmeli? diye ekledi Kerim. Bilmediğim türlü makina var. Bunları bellese insan, iyi birşeydir.

— Ben meselâ sebat etseydim, mühendis filan olurdum belki. Kimbilir.. Şu kavgalara katılır mıydım bilmem. Kız kardeşime söylüyorum hep; okuyup da ne yapacaksın diyorum. Oku oku.. Bu işin sonu yok. Bir yandan da düşünüyorum ki öğrenmek iyi birşey. Anlatabildim mi. Sen de boykotçu mu olacaksın diyorum ona. İşte.. Dediğim gibi. omuz vurup kendine bir yer açacaksın. Necedir bu boykot kelimesi, onu da bilmem.

Kerim, onun yatağa iyice bir yerleşmesini duydu.

— Futbola merak saldığım için okuyamadım ben ha! Yoksa zakâm kıttır sanma. Bir keresinde bir futbolcuyu omuzlarımda taşıdıydım. İki gol atmıştı. Havaya, göğe savuracaktım nerdeyse. Koşarak, tek başıma taşıyorum omuzumda. Sonrasını hatırlamıyorum. İlâç atmışlar ağzıma. Ben şimdi İlerispor takımıyla uğraşıyorum.

— Birlikte gidelim maçlara. Ben de seviyorum futbolu

— Gideriz Eskişehir, Fenerbahçe maçı var. Ona gideriz.

— Uzun kuyruklaı olur kapıda.

— Hoştur beklemesi. Sucuk ekmek alırız. Acıyeşil biber, domates korlar arasına. Tuz bastırırlar.

Acıyı yiyip öyle bağıracaksın. Borazan, otomobil kornası, davul.. Bayraklar sallarız. Sahaya, portakal kabuğu, hurma gibi şeyler atarız. Şişe atana bozulurum bak! Olur mu? Centilmence gösteriler yapmak gerekir.

— Nece?

— Centilmence, yani bu kelime de gâvurca olmalı. Alışmışız. Futbolda çok kullanılır bu lâf. Sezon kapanmadan gideriz seninle.

— Bu.. Sezon da mı birşeyce abi?

— Yat uyu lan! Ne bileyim ben? Neceyse nece

Çok geçmeden uyuyor Nadir. Geniş geniş soluklar alıp veriyor.

Devrim Hanım, yeniden aynaya yaklaştırdı yüzünü. Orada, boyası yenilenmek isteyen saçlarının değişen renklerini, gerginliğini kaybetmiş yüzünün solgunluğunu buldu.

Yorgundu. Kış bitmişti. Öğrencilerin gürültüsü, tebeşir tozları, sınıfların rengi belirsiz duvarları, çizilmiş, kazınmış sıraların hep aynı biçimde dizilişi sıkıntısını son uca vardırıyordu.

Akşamları, radyoyu hafifçe açardı. Caz saatini dinlerken uyuya kalırdı kimi zaman. Günlerin alışılmış düzeni, cazlı bir uykuya vararak silinir giderdi. Duke Ellington, Artie Shaw, Glen Miller...

«Şaşıyorum.»diyordu Nazan. «Ne bileyim? Öğretmenlerin caz müziğini sevmediklerini sanırdım.»

Caz ve bir bardak konyak.. Bu Nazan, camın ardında aydınlığı gördükçe gelişen benekli begonyalara, çiçek açmaktan yılmayan cam güzeline benziyor. Gelişip serpilen bir canlılığı, duru bir güzelliği ve körpeliği var. Sorumsuz, deli, hür... Devrim Hanım, arasıra ona birşeyler öğretmeğe çalışıyor.

«Kendi, kendimizi nasıl kusurlarla bugüne getirmişiz, bilelim. Hangi eksiklerle? Utanmak ne-

dir?» Böyle zamanlarda kız, suskun ve ağırbaşlı bir görünüşle onu dinliyor.

Aynadaki çizgilerde artık eski günlere dönemeyecek bir kesinlik var.

Eskidi herşey. Babasının Neriman Teyze'nin ölümleri alışılmış, kanıksanmış birer olay artık. Kimi zaman Karacaahmet mezarlığı, yakınlarının gömülü olduğu bir yer değil de, başını çevirip bakmadan gelip geçtiği, İstanbul'un herhangi bir mezarlığı... İki mi, üç mü orayı ziyaret etti... İşte o kadar. Çürüdüler, dağılıp ayrıldı kemikleri. Toprak yumuşadıkça, kazılıp deşildikçe birdenbire bir kemik, ucunu gösteriverir. Üzeri pürüzlenmiş, taşa yakın bir görünüm almış.

Her sabah dünü unutarak uyandığında inandırıyor kendini. «Belki onlarla birlikte ben de o zamanki kendimi öldürdüm.» Eve genç insanların gelip gidişi canlandırıyor onu.. Gençlerle konuşurken daha rahat. «o ayakkabıyı kesinlikle almalıyım. Vakko'daki has ipek buluzu da..»

Sonra yaz gelsin. Elektrik süpürgelerinin uğultusundan, kapıcının uğrayışlarından, vim ve ernet kokularıyla belirlenen bu yerden kaçıp kurtulmalı. Ya ötekilerin özgürlüğü ne olacak? Bir şiir yazmış psikoloji öğretmeni Pervin. Ezberinde değil ama, genç filizlerin koparılışı, çiçek açmış ağaçların çiçeklerini zamansız döküşü gibi benzetmelerle donatılmış şiir. Ona, öğretmenler odasında yavaşça okumuştu.

«Bu duygusallıktan vazgeçmelisin.» demişti Devrim. «Elbette ölenlerimiz olacak.»

«Ya onların anaları babaları? Yazık değil mi onca emeğe. Bu çatışma, bu ölümler nereye varacak böyle?»

Gözlerini aynadan ayırıp, duvarlarda gezdirdi. Bir takım resimler... Babasının bir zamanlar özenle çerçeveletip astığı. Son yıllarında uslu başlı bir adam olup çıkıvermişti. Zaman zaman bir acıma duygusu uyandıran yaşlı kendi halinde bir adam. Beki de öyle görünüyordu. Duvarlardaki resimlerde çoban kaval çalıyor, bir dere akıyor. İki yanı ağaçlık derenin. Güneş batıyor. Saksıda güller. Annesi, boyası iyice koyultulmuş ağzı, alnına doğru hafifçe eğik duran keskin kenarlışapkasıyla beliriyor. Neden şapkalı? Belki de anası değil o. Çocukluğunda eline geçen bir resim. Sonraları aradığında bulamadı onu. Belki Neriman Teyze yırtmıştır. Belki kayboldu. Belki, çikolataların içinden çıkan bir filim yıldızının resmiydi. Ne sesini bulabiliyor onun, ne gülümseyişini... Ne de ellerinin soğukluğunu sıcaklığını... Neriman Teyze'nin elleri unlu hamurluydu. Gözleri maviydi, çok geniş bir yüzü vardı. Seyrek saçlarının topuzu, yüzünü daha da gerginleştirirdi. Etleri sıkı. Becerikli. Hünerli. Yoksa, dul ve çocuklu bir kadını gelin olarak seçer miymiş babannesi? «Kocasının ölümüyle dul kalmış fakir. Namuslu, dürüst, marifetli bir tazedir.» Köşe minderlerinden doğrulup, rastıklı kaşlarının altından gözlerini süzerek konuşuyor.

Neriman Teyze'nin Üsküdar'daki o ahşap eve gelişini hayal meyal hatırlıyor. O evi de... Bahçesinde nar ağacı vardı, bir de odaları çoktu ve genişti. Aydınlık, güneş dolardı içeriye. O sırada

Nesrin oniki onüç yaşlarında olmalıydı. Bir çocuk yüzlü ablanın ona masallar anlattığını hatırlıyor. Kırmızı kalemle birşeyler çiziyorlar kâğıtlara. Neriman Teyze'nin kolunda birkaç altın bilezik.. Sesinin yüksekliği, her yere girip çıkıyor. Kahkahaları da... Doğrusu üvey analığını zaman zaman sezdirmemiş değildi. Öz ana, çocuğunu okula göndereceği, onu uyandıracağı zaman bir başka türlü konuşur olmalıydı. «Hadi benim şeker kızım, hadi kalk. Sonra öğretmenin ne der? Hadi benim bir tanem.» Böyle davranmazdı Neriman Teyze. «Kız, hadi kalk, geç kalacaksın!» derdi. Yorganı üstünden alıverirdi. Üşür, gerginleşir, yüreği çarpar, ağlayası gelirdi. Yine de kendi kızının incineceği korkusuyla çocuğun üvey babasından aşırı ürkmesini düşünerek, Devrim'e sevgi gösterdiği anlar yok değildi. Bezden bebekler yapardı, yoğurt tatlısını bolca yedirirdi. Elbisesinin cebine yemiş doldururdu. Sonraki yıllarda oturup uzun uzun dertleştikleri olurdu. Daha çokNeriman Teyze konuşur, o dinlerdi. Rumeli göçlerini anlatırdı. Kimi zaman ağlardı. Birdenbire olurdu ağlaması. Tekrarlanan bu hatıraların neresinde ağlayacağını bilirdi Devrim.

«Kalaydınız oralarda. Niye geldiniz Neriman Teyze?»

O böyle deyince şaşkın, dura kalırdı kadın. Herbir yerin yanıp yakıldığına, atlı arabalarla kaçışlarına, Türklerin asılıp kesildiğine, kimi insanın yolda can verdiğine, yanık et kokusunun yolları bürüdüğüne, genç kızların ihtiyar kişi kılığında yola koyulduklarına inanamazdı Devrim.

«E peki, sana bu adı kim koymuş? Hacı baban

mı yoksa gözünün önüne getiremediğin anan mı?» diye sormuştu İhsan. Anasını küçümsediği belliydi. İhsan'ın bunca öğreniminden, açık fikirliliğinden birdenbire sıyrılışına şaşmıştı. Sonra da öfkelenmişti.

«Sen benim Hacı babam kadar bile olamazsın,» diye haykırmıştı. Nasıl da uğraşırdı anasının temiz yanlarını bulup çıkarmak için. Yıllardır..

Neriman Teyze'nin anlatmasına göre, anası Hacı beyle iki yıl evli kalabilmiş «Babanın İstanbul'da gezip dolaşmadığını yer yokmuş ki kızcağızım. Kötü evlerde çalışırmış anan. Baban söylemiştir, günahını almayalım.»

«Ah şimdiki aklım olsa, nasıl da savaşırdım İhsan'la. Ve onun gibi düşünenlerle. O pis evlerin yerini yavaş yavaş özgürlük alıyor. Kadın hakları diye bas bas bağırılıyor? Neden?... Kadına kötü damgası vurulmaması için..»

«Yanılıyorsun» demişti Ömer. «Devrim böyle yapılmaz. Aile düzenine ters gelen herşeye sahip çıkmak yerindedir. Gelgelelim amaç, yalnızca cinsel özgürlük değildir.»

«Peki. Devrim adını sana kim verdi?»

«Dayım. Varacağım noktaya beni iten varlık. Denizciymiş. Assubay. İlk çıkış yapanlardan.. Nazım'ın şiirleri. Salkım Söğüt... Cami Altı'nda yatmış.. Ne yapalım? Kalan sağlar bizimdir. Adımı anam koyaydı ne fark ederdi.»

Gülümseyip susmuştu İhsan. Şimdi onunla birlikte geçirdiği yıllara acıyor. Ömer'i Ömer gibileri tanımakla oluyor bu.

Babasının hacı oluşundan sonra, sofralara daha ağır bir sessizlik çöküyor. Yeşil bir tesbih var elinde. Devrim'in utandığı, tiksindiği birşey. Otobüste, dolmuşta, dükkânda, evde durmadan tesbih çekiyor. Şak şak şak... Kadınlar, Hacı Bey'in dünyaşında çekiciliklerini kaybetmemiş. Belli. Böyle bir sezgi gelişiyor Devrim'de. «İtibar görüyorum Müşterilerim çoğaldı maşallah!» Neriman Teyze, sık sık adamı uyarmakta. «Aman Hacı Efendi, bundan sonra hakkın geçmemeli kimseye.»

«Yanılıyorsun.» demişti İzzet Bey. O sıralarda Devrim Hanım fakülteye gidiyordu. «Daha doğrusu seni yanıltmışlar. İslâmiyeti öğrenmek için kitabı açıp okuyun. Hacı Bey'i örnek seçmeyin.»

«Ayıplamıyorum ki babamı. Müslümanlığın, onu bir çift güzel bacaktan alıkoymaya hakkı yok. Yalnızca acıyorum babama.»

«Rica ederim. Hacılık apayrı, güç bir görevdir. Hususiyeti vardır. Ben babanıza değil de, boşa giden masrafa acırım.»

«O neden? Babam kâr amacıyla hacca gider.»

«Öyleyse gayesi açıkça meydanda. Dinimizi suçlamağa ne hakkınız var?»

«Şimdi olsa, ona gereken cevabı veririm. Dinlerin afyon niteliği taşıdığını ve daha neleri neleri.. Demek o zaman bilgim yeterli değilmiş.»

Çaydanlıktaki akşamdan kalmış çayı döktü. Tost makinasına iki dilim ekmek yerleştirdi. Yağ ve kaşar peyniri çıkarttı dolaptan. Birazdan temizlikçi gelecekti. Ertuğrul,un rahatı kaçacak...

Nesrin'in onu titizlikle büyütüşünden, yumu-

şak birşeyler içinde geliştirişinden sonra, çocuğun gelip buraya sığınışı zaman zaman garip bulduğu bir mutluluk veriyor ona. Ertuğrul, önceleri Antalya'dan getirilen ballarla, turfanda sebzelerle beslenmenin pembeliğini taşıyordu. Şimdi, solgun, erkekçe bir güzellik var yüzünde. Hiç değilse annesini arada bir görmeğe gitmeli... Kaç kere söyledi bunu ona. «Oradan koptum ben. Çoktan öldü onlar benim için...» diyor, Ne uzun kin... Derbederliği, savrukluğuyla İhsan'ı andırıyor. Oraya buraya savrulmuş portakal kabukları, küllüklerin kenarına yapıştırılıp bırakılmış tarçınlı, muzlu cikletler, top edilip odaların orta yerinde duran kirli çoraplar...

Ekmekleri çevirdi. Biraz yağ sürdü. Ertuğrul'u da alıştırmıştı bu kolayca hazırlanan yiyeceklere... Bu kat kat tostlardan Eyfel kulesine, Sartre'a, Zola'ya, Gorki'ye... Ondan sonra Marks'a... İhsan, apayrı bir dönemin çocuğuydu. Yabancılığa açıktı ama, törelerini bütün bütün unutmuş değildi. Elbette. Sonraki kuşak zekâca daha üstün. Eğitimleri farklı. İhsan'la kaybolmuş yıllar... O zamanlar, değerinin ne olduğunu, neden yaşadığını pek düşünmediği yıllardı. Şu kimsesiz Nazan'ın buraya sığınışı gibi, o da İhsan'a sığınmıştı. Tırnaklarını yer dururdu onun karşısında. Varlıklı bir ailenin yüksek öğrenimden geçmiş kişileri... Oysa kendi ailesinde okumuş, Avrupa görmüş kim var? Nesrin'in Cevdet Bey'le evlenmesi bir bakıma iyi oldu. Böylece seçkin bir aileyle bağlantı kuruldu. Böylece Ertuğrul doğdu.

O yıllarda onun da Nazan gibi ince, parlak bir derisi vardı. Yüzünü aynaya baktığında düzgün

ve anlamlı bulurdu. Nesrin kadar renkli olmasa da... Ama Nazan'ın gözlerindeki ondokuz yaşın verdiği serserilik, kimi zaman çocuksu ve saf bakış kendi gözlerinde de var mıydı, bunu bilmiyordu. Ne de olsa kapalı bir düzen içine sıkıştırılmıştı çocukluğu ve genç kızlığı. Başı eğik dururdu. Tırnaklarını yerdi, ne aptallık. Mendilini buruşturup dururdu elleriyle. Utancından. Ne saçmalık... Bu Nazan kızı sevip sevmediğini bilemiyor... Arasıra onun bir köşede unutuluşu, Ertuğrul'la koyu bir sohbete daldıkları anlarda kızın sessizce çekilip yatması, garip bir zevk veriyordu ona.

Hergün yepyeni bir gün doğmuyor. Yok yok... Aldatıyor kendini. Ağzındaki protez, bu bir takım kancalar, desteğe alınmalar nedir? Demek yaşlandıkça, ekler, destekler gerekiyor insana... Doğru dürüst sevmeden, sevmeye doyamadan birdenbire yaşlanıvermek... Otuzbeş... derken kırk... Şunun şurasında ne kaldı?

Bir keresinde İzmir'e gitmişti İhsan'la. Dönüşte, ilk heyecanı unutturuveren bir bezginlik ve bıkkınlık duymuştu. Neriman Teyze kuşkuluydu. «Arkadaşlarla geziye çıkacağız... Babam engellerse vallahi ölürüm. Yeter! Ablam evlendi, seçkin bir aileye gelin gitti. Beni bu kadar sıkmayın, yoksa evde kalırım... Birşeyler uydur işte. Kardeşinin hasta olduğunu, pek merak ettiğini, bu sızılarla oralara kadar gidemeyeceğini, beni göndereceğini söyleyiver... Yap birşeyler işte...» Demek ki bir sevgi duyuyordu ona karşı... Neriman Teyze, bu yolculuğu gerçekleştirebilecek çabayı gösterip, Hacı'ya sözünü geçirmişti.. Sonunda bir boşluk duymuştu işte... Törelere karşı çıkması, uzun sü-

re utandırmıştı onu. Eşyası eskimeye yüz tutmuş bir oteldi. Bir yağmur, yağıp dinmişti. Önce dolabın, takaların, telefonun ve gece lâmbasının kısıtladığı bir dünyada birbirlerinden kaçıp uzaklaşmak ister gibiydiler. Zaman, havadan sudan söz edilişle geçirilmeğe çalışılıyordu. Sonra biraz viski... Mekân çekindirici olmaktan çıkıyor. Eşyanın yabancılığı, bir kalabalığın gözetlediği düşüncesi yitiyor.

Sokaklarda et kokusu... Işıkların geceye tutulmuş, hiç sönmeyecek duygusunu veren ısrarlı bakışları.. Sıcaklık, yağmura karşılık, kaybolmamış.. Sonra altın damlasının kokusu.. İki şişe alıp çantasına atıvermişti. Neriman Teyze için. Turuncu renkli, o ağır kokulu kolanyadan.. Gündüz, Amerikan pazarını dolaşmışlardı. Bir yapma bebeğe takılmıştı gönlü. İçinde saklamıştı bu duygusunu. Sonra faytonlar. Nesrin gelivermişti. hatırına.. Ona, birkaç paket kuru incir almıştı.. O gün İzmir buydu.. İhsan bir ara, arabasını yıkayıp gözden geçirtmişti. Az yol değildi geldikleri.. Efes'i, Meryemana'yı da gezmişlerdi. Hiç dinmeyecek gibi sürekli fırtına vardı Efes'te. O günden sonra Efes'i hep fırtınanın doğduğu yer olarak düşünmüştü. Meryem'in, dokuz kilometrelik dağ aşımından sonra varılan gösterişsiz evi, o donuk, mavimsi ışık, bahçedeki, dalları gıcırdayan koca ağaçlar, cılız bir bakışı olan şifalı su birbirini kovalayan kara bulutlar, tepenin sivrilerek göğe karışmışlığı gözünün önüne geliyor. Buna karşılık Selçuk, kuytulukta, düzlükte dinlenen, yumuşak birşeyleri duyuran bir yer gibi görünmüştü ona. İhsan, Selçuk tarihiyle ilgili bilgilerini sıralıyordu. Dinler görünüyordu. Bugün olsa konuyu hemen

değiştirirdi. «Bırak geçmişi.» derdi.

Akşam, çabucak uyumuştu İhsan. O uyuyamıyordu. Utancını anlatabilseydi ona... Uyuyordu işte. Üstelik bir üzüntüyü dinlemeye dayanması yoktur İhsan'ın. Demek mutlu olmak için bir araya gelmek te yetmiyor. O boz aydınlıkta bir hamam böceği yürüyordu duvarda. Araçların sesi, balkona çıktığında ışıkların keskinliğini tamamlayan bir hız içindeydi. Ansızın kalabalığın arasından bir şarkı sıyrılıp yukarıya varmıştı. Arabaların geçişiyle, daha önce yağan yağmurun bıraktığı ıslaklık belirleniyor ve o şarkıya yalnızlık katıyordu. Bir pavyondan... Sıcak, buğulu, unutulmuş birşeyleri açığa çıkaran bir yerden. Keman sesi, ince pürüzlü ve titrek biçimde o sesin peşisıra yürüyor. Şarkıcının yüzünü biçimlendirmeğe çalışıyor Devrim. Kızıl saçlı biri olmalı. Dudaklarındaki koyulukla, saçlarına iliştirdiği gülün rengi uyuşuyor. Yakasında beyoğlu taşlarından yapılma bir iğne var. Çıplak ve beyaz kolları dirice. Henüz gevşememiş. Çığlıklı, naralı caddeye aykırı düşmüyor sesi. «Pavyon şarkıcısı olarak yaşamayı sürdürmek de bir hüner değil mi?» diye düşünüyor Devrim. Tıpkı dilencilik gibi cesaret isteyen bir iş. Acımıyor kadına. Erişilmeyecek bir yanı var. İsteklerini gizlemiyor. Zorluğu yüklenmiş, o sarhoş kalabalığa meydan okuyor. Ne güzel konuşurdu kimbilir... Umursamazlıkla, açık saçık... «İşte ben bunu yapamıyordum. Hep eğik ve eziktim.» Kadının sesi hüzünlü bir şarkıya dökülmüştü sonra. Yoksa yanılıyor muydu? Pişmanlığını mı ortaya döküyordu yoksa? Ne diye kendisini suçluyor? Ne diye? «Kaderim.» diyor. «Yaşamanın kanunu..» diyor. «Bıktım artık.» diyor. Kendini oradan kurtaracak,

belli bir düzene uymak için, ayıplanmadan yaşamak için bir umut arıyor.

Vücudunun yarısında o kadın soluk alıp verir gibi... «Birilerine anne diyebilmeyi ne kadar isterdim.» Vücudunun yarısı donmuş ve kıpırtısız. Öbür yarısında sancı çeken biri var.

Neriman Teyze, «Uzat avucunu bakayım!» diye bağırıyor. O körpecik elini uzatıyor. Yakasından bir toplu iğne çıkarıyor kadın. İğnenin, etini kısa aralıklarla acıtıp çekilişini unutamıyor. «Abe yetmez sana Hacı Bey'in dayağı.»

«Tövbe Neriman Teyze! Bir daha yapmam. Bir daha kesmem Nesrin ablamın elbisesini. Vallahi billâhi. Anneciğim!»

Uzak, hayal meyal anayı çağırmıştı işte. Canı yandığında.

Nesrin, o herkesçe beğenilen abla, hamaratlığını sağa sola iyice duyuruyordu. Gelişme çağında Devrim, gözlerinin neden mavi olmadığını, saçlarının neden süpürge teli gibi sert olduğunu düşünüp deliriyordu. Belini ince göstermek için sımsıkı bir kemer takıyordu. Yürüyüşü, beden eğitimi öğretmeninin öğütlerine uygun olarak topuklara değil, parmak uçlarına basar biçimdeydi. Babası, ondaki değişiklikleri farkedip, garip garip bakardı. «Tövbe yarabbi!» diye söylenirdi kimi zaman... Başını iki yana sallardı. «Kız dersini çalışsana...»

Ezan sesi, mevlitler... Ona ölü ardından kavrulan helvaların kokusunu, bir ağlamayı, dünya ötesi birşeyleri, camilerde tabanlarına değen hasırların sertliğini hatırlatıyor nedense... «Cehen-

nemde yanmak...» Yılanlar ve akrepler... İncecik bir köprü... Kıl gibi... Hacı Bey'in din üzerine konuşması hep bu korku çevresinde dolanıp duruyor. Başka hiçbir şey bilmiyor Devrim. Arasıra Neriman Teyze'ye soruyor. «Dağılıp perişan olduk. Geçim derdine düştük. Birkaç sure bilirim o kadar be kızım. Din işlerini öğrenmeye zaman mı kaldı?» Zaten o hep hamur yoğuruyor, taşlıkları silip, tahtaları ovuyor... İkide bir, «evi şartla hanım!» diye gürlüyor Hacı baba. «Pencere açılsa toz girdi diye şartlamak mı lâzım her daim evi? A, bu adam aklını Kâbe'de bıraktı da geldi.» diye söylene söylene, güçlü kollarıyla kilimleri silkeliyor, taşlıklara bol su akıtıyor. Hiç devrilmeyecek bir ağaç gibi... Ama, o iri güçlü vücudu, son yıllarında nasıl da pörsümüş, erimeye yüz tutmuş, tanınmaz olmuştu... Yemeden içmeden kesilmemişti; şeker hastalığı iştahını çoğalttıkça birşeyleri de alıp götürüyordu ondan. Hacı bey, o günlerde, kendine sağlıklı, güçlü bir kadın arar gibiydi.

*
**

Sırma çekingenliğini atamamıştı henüz. Oysa Devrim Hanım, kendini ağırdan alan, titiz öfkeli hanımlara benzemiyordu. Konuşkandı, hal hatır soruyordu. «Eh alışacağım helbet. Evlere girip çıktıkça bende de bir serbestlik olacak...» diye düşünüyordu kadın...

— Bir bardak çay iç. Henüz sıcak. Ben çocukları uyandırayım da...

Cam göbeği renginde bir eşarp almış onu takıyordu şimdi. Bu canlı ve çarpıcı renk hoşuna gidiyordu. Bazan eşarp kayıp omuzlarına düşüyor,

aldırmıyordu. Devrim Hanım ve bir iki hanım daha, giymedikleri etekleri, bluzları ona verdiler. Etekler pek kısa. Köye göndersin de eş dostun çocukları giyinip donansınlar. Devrim Hanım, ayakkabı da verdi. Kalın topukları var. Kahverengi. Biraz sıkıyor, olsun. Köylerde çoğu kadının eli ayağı irice olur nedense. Yalınayak dolaşmaktan, serbestçe gelişip irileşiyor ayaklar. Ellerinin büyük oluşunun sebebini bir türlü bulup çıkaramıyor. Bu kahverengi ayakkabıları ilk giydiği gün, halasıyla yakınlarındaki bir eve televizyon seyretmeğe gitmişlerdi. Oralarda, Devrim Hanım'ın oturduğu apartmanlar gibi yüksek ve ferah apartmanlar sık değil. Ayakkabılarını giyerken «Hala dur, biraz bekle! Yeni ayakkabılarımı giyiyorum...» demişti. Kolayca geçivermiyordu ayağına. Parmakları birbirine yaslanıp sıkışıyordu.

«Yeni ayakkabı mı? Kız onları nerden buldun?»

«Bir hanım verdi halacığım. Sapasağlam. Yepyeni.»

«Kız o kişinin hastalığı var mıdır, mikroplu mudur, hiç düşünmeden giyilir mi bunlar? Hem neresi yeni bunların? Beş yıl giyilmişe benzer. Ben sana âlâsını alırım. Kaldır, at onları!»

«Köye biraz para yolladıydım ya, elimde pek kalmadı. O fakirleri düşünmesem olmaz. Madem atmamı istersin, atarın halacığım.»

Böyle demişti ama, saklamıştı bir köşeye. Kara lâstik giymekten iyidir. Dün para verdi halası, «Git İstanbul'dan bir çift ayakkabı al kendine!» dedi. Halasının elinde avucunda var mı? Damarı

tuttu mu dediğini yapar. Devrim Hanımı'ın verdiği bu ayakkabıları atıvermeli mi artık?

— Salondaki halıları silkeleyiver. Camlar silinecek, balkonlar yıkanacak. Yerleri toz sabunla sildikten sonra durulamayı unutma. Taşları güzelce ovala. Akşama sürer bu iş. Camları silerken dışa çıktığında ayağını sağlam bas. Ellerin sabunlu olmasın. Cama çerçeveye tutunurken pek güvenme.

— Ben bismillâh, derin. Sen hele git, işlerini gör. Bismillâh dedim mi, hiçbirşey olmaz. Düşüvermem korkma!

Küçük radyosunu açıyor Devrim. «Dönmem dönmem dönmem!» böyle bir şarkı odaların içine yayılıyor. Halıları kavrayıp yuvarlayarak topluyor Sırma. «Dönmem helbet» diyor içinden. Mahkemeye vereceklermiş beni. Versin. Hepten içkiye vurmuş kendini. Vursun. Gözü vardı da, ne deyi başka biriyi eve sokmağa kalkıştı? Aşağı köyden, sarı, marazlı bir kız. Düğünlerde gördüydüm. «Üç çocuk vermezsem onlara adım batsın» diyesiymiş. Versin. On çocuk versin.»

Balkon korkuluğundan sarkıtıyor halıyı. Telle vuruyor. Toz ağzına burnuna doluyor. «Ayakkabıyla dolaşılır bu evde belli. Gördüğüm o delikanlıcık yeğeniymiş bu Devrim Hanım'ın. Kendi halinde görünüyor. Okur mu ne eder bilmen. Bir de taze görüyorum Acep nesi olur bunların o kız?»

Bir koltuğa oturmuş tırnaklarını törpülüyor Devrim Hanım.

— Halılar bitti mi anam? Silsen mi bir kere? Siliver hadi. Son suyuna sirke kat, parlasın.

Gelirken yanına aldığı beyaz tülbenti bağlamış başına. Pazen entarisinin altında yine pazen-

den bir picama. Güçlü elleriyle halıyı hiç soluk almadan siliyor. Köpükler birikiyor gül kurusu halının üzerine. Bir yandan da konuşuyor.

— Buraların adı bir hoş. Aklımda tutamıyorum. Neydi ki?

— Nişantaşı.

Böyle tülbent bağlayıp işe koyulan bir insan nasıl da yaşlı görünüyor. Yumuşatıcı, nemlendirici kremler görmemiş bir yüz. Kabalaşmış derisi. Bir çabuk kızarıyor. Yaşı elli de olabilir, yirmibeş de...

— Kaç yaşındasın sen?

Hiç durmadan, başını kaldırmadan cevaplıyor Sırma.

— Yirmi dört varımdır.

— Kız senin bir kocan vardı, ne oldu o? Hani ilk gelişinde sözünü etmiştin.

— Helbet. Vardı ya...

Duraklıyor Sırma. Kadının ince bileklerinden doğru yüzüne varıyor bakışları.

— Boşanacak benden. Çocuğum olmadı deyi. Hem de kaçtım ya memlekâttan...

— İyi yaptın kız!

— Deme kız... Ay, Devrim Hanım. İyi, hoş bir adamdı. Sertliğine mukabil. Saçıma el attığı gibi bir hoş olurdum.

Kıkır kıkır gülüyor Devrim Hanım.

— İyiydi benimkisi.

— Yakışıklı mıydı?

— Helbet. Boylu, dal gibi. İnsanın belini kavrar, dalı kavrar gibi. Saçı kâküllenir alnında. Gök gözlü, hoş bakışlıdır.

Devrim Hanım'ın yüzüne bir pembelik yayılıyor.

— Eee?

— Ayakları öbür köy adamlarının ayaklarına benzemez. Ufaktır.

— Bıyıklı mıydı?

— Elbet. Kara, sık bir bıyığı vardı.

Nazan, bir hayal gibi beliriyor kapıda. Uykusunu alamamış, solgun. Gelip sehpanın üzerindeki sigara kutusundan bir sigara alıp yakıyor.

— Birşeyler yeseydin, diyor Devrim Hanım. Çay sıcak... Ertuğrul uyandı mı?

Kızın umursamaz, neşesiz bir görünüşü var. «Kurnaz bir kız» diye düşünüyor Devrim Hanım. «Başkalarının sırtından geçinmek onu utandırmıyor. Anası ölmüşmüş. Babası, yeniden evlenmiş. İnanasım gelmiyor.» Yine de zaman zaman bir acıma, yüreğini buluveriyor. Elinde değil.

⁂

O zamanlar okuduklarının dışına taşamamıştı henüz. İhsan'ı Dilek tanıştırmıştı. «Mimarlıkta okuyor. Ferit'in arkadaşı. Arkadaşlarını Ferit'ın çevresinden seçsen iyi edersin» demişti Dilek. Kimsenin kimseye hesap sormadığı bir evdi Dilekler'in evi. Özenirdi onlara. Zevklerini, konuşmalarını, üstün bulurdu. Şan dersleri, yazın kamplarda geçirilen sağlıklı günler, kediye köpeğe aşırı tutkunluk, su altı balesi, bir yandan Bach'ı dinleyip, bir yandan güneşin batışını seyretmeler ya da kapalı,

durgun bir Fransız romanını satır altlarını çizerek okumalar... Dilek'in annesi gibi bir anneye sahip olmak isterdi. Bakımlı, kültürlü bir kadın... Tabii daha çok batı kültürü almış. Kocası subaymış. Ayrılmışlar. Öğretmenliğinde de kusursuzmuş kadın. Dilek anlatıyordu. Hem onun, hem de konservatuarda okuyan kızkardeşinin yeteneklerinden uzun uzun söz ederdi. Bir de kedi vardı evde. İri bir kediydi. Doğurması önlenmiş. Nişanlısı Ferit'le uzun yolculuklara çıkmasını, «Ben Feritler'e gidiyorum anne. Bu akşam orda kalacağım.» demesini engellemiyor kadın.

Bir de halk oyunlarını öğrenme hevesi, Aşık Veysel'e tutkunluk, köy kilimlerine, heybelere, nakışlı yün çoraplara, eldivenlere hayranlık belirmişti Dilek'te. Ama bu bir özenti, değişiklik arama biçiminde görünüyordu.

İhsan'ı o gün Fakültede Brahms'ın plaklarının tanıtılıp dinletileceği gün gördü. Haftada bir, orada yabancı bestecilerin eserleri tanıtılıyordu. İhsan, kürsüye çıkıp, kara tahtaya yazılı parçalar üzerine konuşmağa başlamıştı. Alışkın ve heyecansız.. Ayakkabıları kahverengi, yumuşak süet. Ceketinin içinde dik yakalı bir kazak. Kolaylıkla düzgün ve uzun cümleler kurabiliyor. Brahms'ın birinci piyano konçertosu, dördüncü senfonisi ve Macar rapsodileri...

İhsan'ın Suadiye'deki evinde bir yığın mücevher parıltısı içinde halalar, teyzeler, eczacı baba, opera sanatıçısı ana... O koca salon nasıl da ürkütmüştü Devrim'i...

Apayrı bir dönemdi o. Dilek'in seyrettiği gün

batımı gülünecek birşey artık.

Nazan, askılı çantasını omuzuna asıp, saçlarını savurarak kapıya doğru yürüyor.

— Ne oldu Nazan?

— Hiç, diyor kız.

Ayakkabılarını giyip, bir çabuk kapıyı çekiyor.

Bıraktığı soğuk sessizlikte Ertuğrul beliriyor birden. Kayıtsız, tembel... Esneyip mutfağa giriyor.

— Ee? Bu çay soğumuş, diye sesleniyor. Kadın, analık ya da ablalık duygusuyla agırbaşlı, görevini bilen bir görünüş takınıp yanına gidiyor.

— Isıtayım.

— Evi temizletmenin sırası mıydı?

— Başka boş günüm yok ki...

Ertuğrul, o sık sık yüzünü kaçırıp başka yönlere dönen duruşunu alıyor. Pencerenin bir kıyısından yolu gözlüyor.

— Nereye gitti dersin?

— Kim? Nazan mı?

— Evet.

— Canımı sıkıyor, dedi çocuk. Kafamı dinlemek istiyorum biraz. Gitsin. Döner gelir yine.

Yaklaşıp omuzuna dokunuyor hafifçe.

— Bir yığın öğrencinin tutuklanması de üzüyor seni. Öyle değil mi Ertuğrul?

Cevap vermiyor. Bir ağacı görüp seçebiliyor oradan. Göğün mavisi, uzak, çocuklukta kalan birşeyleri düşündürüyor ona. Durgunlaşıyor.

Cumartesi pazar boşlukları, sinema, sandviç, sıkıcı karanlık günlerde odalara kapanıp ders çalışmalar... İlk yıllar böyle değildi. Fakültenin koridorlarında hep güldükleri, tasasız zamanlardı onlar. Kalabalıkta, yürüyüşlerde direnmenin, boşalmanın mutluluğunu duyarlardı. Bu kadar yalnız değildi. Belki bu içe kapanış, o çocuğun ölümünden sonra olmuştu. Bu bezginlik... Camlarda örümcek ağına benzer kurşun izleri, duvarlarda göz göz kurşun delikleri.

Adı Yusuf İmamoğlu. Yoksul bir öğrenciymiş. Sabah çayını içerken bardağı tutan ellerinin o gün nasıl kasılıp gevşeyeceğini, canının etini sıkıca kavradıktan sonra birden uçup gidivereceğini biliyor muydu? Seziyor muydu? İstermiş ki, öğrenim sürsün, engellenmesin. İstermiş ki millet bölünmesin, yurt elden gitmesin. Dargınlığı yalnız babasına anasına değil Ertuğrul'un. Bütün herkese.. Devrim Hanım'ın öğrettiklerini uygulamaya yapısı yatkın değil. Hele o kurşun deliklerini, Yusuf'un ölümünden sonra ürkütücü bir soğukluğa bürünen o koridoru gördükten sonra.. Hele onu öldürenlerin ya da öldürenin cezasız kalışını bildikten sonra.. Gürültüye getirilmiş bir olay. Açıklığa kavuşması için Yusuf'a zengin sözü geçen bir baba mı gerekliydi?

Yoksa o da mı yetmez?

Başıboşluğu, yaşama isteksizliği bu yüzden. Akşamları içini kemiren sıkıntı, birden kendisini balkondan aşağıya bırakıverme isteğini engelleyemeyeceği korkusu, bu yüzden... Akşam saatleri çocukluğundaki düzeni belirleyen bir fasıl heyeti gelip yüreğine oturuyor. Dışarıya fırlıyor o zaman.

Batının çizgileriyle belirlenen yapılar arasında yürüyor. Sonra, artık kendisine yabancı gelen o evin önünde duruyor. Perdeler hep kapalı. Kapıyı çalıp çalmamak arasında bir kararsızlığı yaşıyor. Oraya gitse, kimbilir nasıl sevinecek anası...

«Geçmiş bir sömürüdür.» demişti üvey teyzesi. Herkes birşeyler öğretmeğe çalışıyordu ona. Öğretenlerin öğrenecekleri birşey yok muydu? Babası, amcası, öğretmenleri, arkadaşları.. Son gördüğünde amcası, aradaki uzaklıktan, sık görüşmeyişlerinden, dağılıp kopmadan söz ediyordu. «Sizin yaşınızdayken... Bambaşka bir çağ bu... Korkusuz yırtıcı. Hep bir baskı altında sanır insan kendini. Ama, siz bize benzemiyorsunuz..»

İzzet Bey'de insanı rahatsız edecek kadar temiz yanlar bulduğu olurdu. Babası hiç benzemiyordu ona. Antalya'ya Alanya'ya gidişlerinde babasının umursamaz halleri, kendine dönük neşesi, yapmacık gülüşleri dayanılmaz olurdu. Kıpkızıl sardunyaların devleşmiş, ormanlaşmış görünüşlerine daldığında, palmiye gölgelerinde bir şarkı mırıldandığında nasıl da genç, iştahlı, çocukluğa özenmiş biriydi.. Henüz sararmamış bir muz hevengine bakarken, kimyonlu kebapları sabırsızlıkla beklerken de.. Demek babasının Birgül'e tutkunluğu o sıralarda başlamış... Ama çevresine tertemiz bakıyor, iyi, görkemli duygularla beslenmiş gibi... Suçluluk duygusunu yaklaştırmıyor yanına. Anası, bu sevdanın farkında değil. Belki Birgül'den başkasına duyulacak bir sevgi, Ertuğrul'u bu

kadar üzmeyecekti. «Geçici bir dönem. Yalnızca babama has bir davranış değil bu. Çevrede biraz üzüntü yaratır, sonra unutulur gider. Aşağı yukarı bütün erkeklerde görülen dışa dönük bir açlık.» diye düşünecekti o zaman. Ama, neden Birgül? «Nesrin Abla, denize girmeyecek misiniz?» Böylesine saf ve sevimli.. Ama Doktor Cevdet'in karşısında gizlendiği kuytuluktan çıkıveren zehirli bir örümcek. Birlikte oluşları çevrede yadırganmıyor. Çünkü aile dostlarıdır Birgül. Aldatma zorluğu yok.

O günleri düşündükçe cılız bırakılmış, aldatılmış erginlik çağı kapkara bir perde gibi. O perdenin aralığından Birgül'ün sedef renkli dişleri görünüyor. Birgül henüz evlenmemiş... Kısa süren evliliğinden sonraki o çok çarpıcı görünüşe bürünmemiş. Ertuğrul'un çocukluk günlerini düşünmesi için, o beceriksizce sevgisinden geçip varması gerekiyor. Yine de güzel sayılabilecek bir çocukluğu var. Herkes seviyor onu. «Cevdet, bak bakalım Ertuğrul'un parmakları keman için elverişli mi..»

«Elden önce kulağa bakılır. Sonra bileğe parmağa. Kemancılığı ne sanıyorsun sen? Oğlumuzun okul şarkılarını bile doğru dürüst öğrenemediğini ne çabuk unuttun? Bir marş bile söyleyemez bu oğlan. Müziğe karşı kabiliyeti olmadı mı öbür sanatları da yapamaz. Ancak tüccar olur bu çocuk. Ethem Dede'me çekmiş olmalı.

«Yanılıyorsun. Ya mimar, ya da eczacı olacak benim oğlum. Öyle değil mi Ertuğrul?»

Uzun uzun düşünmeyi nasıl da seviyordu.

Varlık yokluk üzerine düşünceler ileri sürmeyi.. Lisede edebiyat bölümünü seçerken, Cevdet Bey şaşırıyor, annesinin yüzünde umutsuz bir gölge beliriyordu. Fakülte imtihanları sonucunda «Felsefe mi? Ne işe yarar bu?» diyerek, hırçın, sevimsiz bir çocuk oluyordu kadın.

Bu duyguları açık seçik olan anaya, öfkesini boşaltıvermek Ertuğrul için kolay oluyordu. Zayıf, güçsüz, ancak sevgisinde direten bir kadın.. Hem hırpaladığı, hem de yuvasını, sığınağını korur gibi koruduğu anası... Onunla babasının bir anlık yaklaşması kızgınlık yaratıyor çocukta. Anasıyla birlikte olmak, onun, evin içini saran sesini işitmek hoşuna gidiyor. Ama gitgide uzaklaşır gibi anası. Artık eskisi gibi değil.. Çocukluğundaki öpüşler birdenbire koybolmuş. Eve sık sık konuklar geliyor. Kadın, işinden, konuklarıyla içiçe oluşundan onu sıyırıyor. Karnının açlığını, falanca kitabının kaybolduğunu buna benzer şeyleri ileriye sürüp..

Kınalı'daki evde sıkıntısı daha da büyürdü. Yemek saatlerinde gösterilen titizlik, düzenli uyku saatleri, yemekten sonra yürüyüşler, müzik sohbetleri. Bir bestecinin senfonisindeki final bölümü filanca konserde çok hızlı çalınmış. Ya da «icra» değişiklikleri sebebiyle iki ayrı orkestra yöneticisi üzerine tartışma.. Besteciyle ilgili yorumlar.. «Bakınız efendim. Bu bölümde Beethoven tesiri açıkça görülüyor.»

Şişli'de, kendi odasının balkonuna güvercinler konardı. Bir kış karanlığı çökerdi İstanbul'a. Yalnızca güvercinleri düşünmek.. Bir de bakardı

ki, yokolmuşlar. Ne zaman ayrılıp gittiklerini bilmezdi.

Hele fakültenin koridorlarında şu son bir iki yılda sıkıntısı iyice büyümüştü. Anasında bir küskünlük.. Mezun olanlara bir imreniş. «Bütün bu boykotlar ve işgaller, imtihanlara girmemek için. Öyle değil mi? Öyle öyle. Parasızlık nedir bilmediniz ki.. O kitapları alamayanlar da var.»

«Anacığım bunlar siyasî işlerdir. Senin aklın ermez. Tabii okumak istemeyenler de bu durumdan faydalanıyorlar. O ayrı. Bazı reformlar istedik. Bunda haklıydık. Artık o istekler aşılmıştır. Düzen değişikliği istenmektedir.»

«Önce kıçcağızlarını yıkamasını öğrensin onlar..»

Güneye gitme isteği duydu birden. Bodrum'da o beyaz boyalı evlerde, daracık sokaklarda, dericilerin makinalarda bir çabuk diktikleri sandaletlerin, çantaların satıldığı dükkânlarda, heybelerin, yazmaların, bakır eşyaların, kilimlerin sergilendiği çarşıda olmak... Alanya'da yol kıyılarında kırmızı çiçekli kaktüsler vardı. Süzgün bakışlı develer ağır ağır geçip giderdi. Kapı önlerindeki gölgeliklerde öğle saatlerinin kımıltısız sıcağında kendi dünyalarına dalmış konuşan birileri.. Sütunları, heykelleri, sevgileri, savaşları, kralları, tanrıları saklayan toprak...

«Ertuğrul mu? O mu keman çalacak. Mebrure Hanım siz ne dersiniz? Birgül, siz? Az mı denedim bunu.»

Kulağını kesen Van Gogh geliyor aklına. Onların yanında yeteneksizliğiyle suçlanışı Ertuğ-

rul'u yıkıveriyor. «İstanbul'dan üç mum aldım yakmaya. Bak, bunu bilir. Öyle değil mi Ertuğrul?» Aslında bu çekişmenin tek sebebi Birgül. Bu paylaşılamayan kız. Tanıdıkça, soğuk, kapalı, katı bir kız. İnsanın tırnaklarını, kulak kirini, düğmesinin kopukluğunu, ayakkabısının çamurunu hatırlatır gibi utandırıcı, erişilmez birşey bu. Sık sık gördüğü bir rüyayı hatırlatıyor. Picamalarla birdenbire sokak ortasında buluveriyor kendini. Kendinden sıyrılıyor, bilgisiz bir kul oluyor Birgül'ün karşısında. Oysa Birgül sık sık nezle olurdu. Onun nezlesi, erişilmezliğini engellemezdi. Devrim Teyze'nin, sokakta picamayla dolaşan adamı, müeyyidesiz kınanmalara örnek gösterdiği günden beri o rüyayı görüyordu. Eve dönüp giyinmek istese, pantolonunu bulamıyor, pantolonunu bulsa, çoraplarını bulamıyor. Giyindiğini sanıp, sokağa fırlıyor. Bu sefer gömleğinin bütün düğmeleri kopuk. Böyle bir rüya...

Alanya'daydılar. «Babana hiç çekmemişsin Ertuğrul.» diyordu Birgül. Avuçluyordu kumları. Eylülde ipek gibiydi deniz. Kumların üzerinde birkaç boşalmış bira şişesi... Birgül'ün derisi yaz sonunun umursamazlığını, canlılığını taşıyor. Saçları, deniz suyundan sertleşmiş, parıltısı yitmiş. Su, çok tuzluydu. Girdiklerinde, genizleri, burunları alabildiğine yanıp kavruluyordu. «Canım Boğaz'ı hiçbir yere değişmem» diye bağırıyor kız. Sonra kumlara yorgun, yığılıveriyor. Üşütmeyen ılık bir rüzgâr esiyor. Güneş kıpkızıl iniyor denizin üstüne. Islık çalıyor kız. «İnci Avcıları»nı.. Ertuğrul ellerini kuma gömmek istiyor.. O kemanı için yaratılmamış ellerini. Elleri, kaçak bir deniz böce-

ğine dönüyor. Güneş, son ışıklarını Birgül'ün yüzüne değdiriyor. Genç kızlığın ötesinde, kadınca bir bakış, bir görünüş buluyor onda. Sürtülerek parlatılmış at kestanesi gibi sert ve pürüzsüz bir derisi var.

«Omuzların ne kadar da amcana benziyor. Ertuğrul.. Siz birşeyden kaçar gibisiniz. Ya da ürkmüş gibi.»

Aşağı, önemsiz biri olup çıkıveriyor karşısında. Açığa koyamadığı sevgisinin yerini kin alıyor.

Nazan'ı tanıdığında sokaklarda bulduğu, korunmak isteyen bir kedinin duyurduğu şeyi duydu. Kızın, köle olur bir görünüşü vardı. Zararsız. Ertuğrul'un bilgisine yetişemiyor. İşi gücü deli deli gülmek. Diskoteklere kaçıyor boyna. Ertuğrul gidip alıyor onu oradan. Kaybolan uyuz, acınılacak kediyi bulmuş gibi gizli gizli seviniyor. Eve getiriyor. Annesi, kuytularda, köşelerde, onu ürkütmekten çekinerek öğütlerini sıralıyor. «Evlâdım, hiç yakışık alır mı? Bir sokak kızını bu eve soktuğunu işitirse, baban ne der? Dışarda ne yaparsan yap, karışmam. Ama, onu buraya getirme!» Öğütlerin yerini bulmadığını görünce o örtbas edilen öfkesi birden açığa çıkıyor. Hele Kınalı'daki eve arasıra gittiklerini öğrenince, bu gidişlere bir yığın gencin daha katıldığını, şöminenin yakılıp, içkiler içildiğini, bir camın kırıldığını, halıların lekelendiğini, kendi yatak odasına girilip yatıldığını öğrenince, deliye dönüyor. İki ev arasında çılgınca mekik dokuyor. «Arkadaşlarının yanında utandıracağım seni. Kovacağım onları da... O, daha ellerini yıkamasını bilmeyen kızı da... O, saçına tarak değmeyen iğrenç kızı...»

Kaybolurdu ortadan. Gider bulurdu bir pastanede, bir diskotekte. Karanlık, kırmızı ışıklı, yanıp sönen ışıklı yerlerde. Kız ortada en görünecek yerde durup oynardı. Terden saçları alnına yapışmış olurdu. Kısa etekliğinin açıkta bıraktığı düzgün, beyaz bacaklarını, topuksuz düz süet ayakkabılarını görürdü önce. Öbür insanların tasası, kaygısı, törelere bağlanmışlığı, korkusu, sıkılganlığı onda yoktu. Hep terli. Sıcak bir ıslaklık var sırtında.

Anlatamıyor bunları anasına. O kızın çamurlu çoraplarına, soğuktan moraran biçimli bacaklarına, ön dişlerinden birinin kırık oluşuna, saçlarındaki yapışkanlığa alışmıştı işte. Düzenli olmayı düşünmüyordu yanında. «Bana karışma!» demişti. O anda nasıl da rahatlamıştı. Sinirleri tel tel çözülmüş, yüzüne yürüyen ateşle birlikte, vücudundan sarsıcı bir elektrik akımı geçer gibi olmuştu. Sonra gevşemişti. Kırmak çiğnemek istediği babasıydı. Nasıl anlatsın.

Devrim Teyze anlatıyordu. Mavi bir elbisesi varmış annesinin. O mavi elbisenin kat kat volanlı eteklerini kıpırdatarak bir tangoya ayak uydurmağa çalışırmış. Gizlice buluşurmuş Cevdet Bey'le...

Tam kuşkularını yersiz bulmağa çalıştığı sıralarda onları görmüştü. İskeledeki kalabalığın arasında. Birgül ve O... Babası... Bahar, ılık bir gün aydınlığını ortaya yayıyor. Kızın sırtında beyaz bir elbise. Yakasında kirazlar... Babası sıkıca tutuyor kızın elini. Onlarla arasında yüksek sesle konuşan bir Fransız aile var. O seslere kulak vermiyor-

lar bile. Öylesine kendi dünyaları içinde mutlular.. Babası... Taksim parkındaki aslanın üstüne çıkartıp, resmini çektirmişti Ertuğrul'un... Birden, Birgül'ün yerine kendi çocukluğu geçiyor. Dönüp baksa, oğlunu görse nasıl da şaşıracak ve kendini gizleyecek, o yakınlığı gizleyecek çareler arayacak... İskele kapıları açılıyor... Telâşlı bir kalabalık sağından solundan, ona çarparak, onu iteleyerek akıyor vapura. Ayakları çivilenmiş gibi yere... Ortalık boşaldığında birden yorulduğunu ölecek kadar yorulduğunu anlıyor.

Çocukluğundan belliydi. Sakızların çikolataların içinden çıkan filim yıldızlarının kötü kaba kâğıtlara basılmış donuk renkli resimlerini biriktirirdi. Cavidan Hanım, «Kızım Türkân Şoray'ı da geçecek» diyor. O dört katlı apartmanın en üst pencerelerinden görünüşünde şimdi daha mağrur daha güvenli Cavidan Hanım. Ağızlığını tutuşu daha bir incelik kazanmış, ince kaşlarının altındaki kara gölgelerle belirlenen gözlerinde belli belirsiz bir ışık yanıp sönüyor... «Aysel'im okusun. O, ablası kadar alımlı değil.»

Cevher ablanın mahalledeki üstünlüğü, oyunlarda hep yönetici durumunda oluşu Enise'de coşkunca bir sevgi yaratıyordu. O çocuk yığını arasında güvendiği, koruduğu tek Enise'ymiş gibi... Aysel'in kıskançlıkla tepinişini unutamıyor. Akşam çökmeden önce iki kardeşin üstüne sokaktan ayrılma gereğinin neşesizliği çöküyor. Başçavuşun kızları deli dolu çocukluklarını bırakıp, az sonra perde aralıklarından sinmiş, ürkmüş bakışlarla dışarıya bakıyorlar...

Çocukluğu geride kaldığında kapı önlerinde

elinde süpürgesiyle beliriyor Cevher. Sonra «gül abla Gül abla!» diye sık sık karşı pencereye sesleniyor. Anasıyla birlikte oturan dul Gül Abla'ya... Bu sesleniş, mahallenin seslerine karışan bir alışılmışlık olup çıkıyor. Çiğnediği sakızın sesine kattığı yayıklıkla... «Gül abla! Acık baksana!»

Kizi zaman Barbaros'a iniyorlar. Kara saçını yan topuz yapıyor Cevher. Vücudu tıkız, bilekleri kalın, kalça çizgileri genişçe, burnu yayvanca, cildi yağlı, gözleri yeşilden maviye, maviden griye sonra da sarıya dönüveriyor. Başçavuşun ölümünden sonra, anası Cevher'i yüksek kaldırım'da bir plakçı dükkânına koyuyor. Dükkân yığınları arasında, rengi belirsiz yapıların arasında geçiyor günü. Yokuşu biliyor Enise. «Eskiden oradan ayakkabı alırdım ayağıma» diyor anası.

Şarkılara bağlanmışlığı artıyor Cevher'in. Kısa süren bir evliliği oluyor. Sonra gösterişli giyimiyle, artık Enise'nin ve Nigâr Hanım'ın da bilemeyeceği yerlere gidiyor.

«Öldü bitti kızım o yokuşu çıka çıka...» diyor Cavidan Hanım. «Kahveci Zeynel'le evlenince kurtuldu sandıydım. Geldi buraya, içti içti camları taşladı ya, siz de gördünüz. Başımıza neler geldi. Çok şükür kurtuldu kızım. Şimdi filimlerde sevgilileri ayıran kadın rollerine çıkıyor. Bir de kaçakçılarla birlik olan kadın rollerine. Yavaş yavaş yükselecek değil mi? Birdenbire olur mu? Kolay bir iş değil ki... Kıskanıp çekemeyenler, «Cevher mi? Ay o mu filim çeviriyor?» diyerek kıskançlıklarından çatır çatır çatlıyorlar. Kızımın makyajı saatlerce sürer. Kirpiklerini tek tek boyar. İlk filmini seyrettiğimde nasıl ağladım, gör-

sen... Orhan Bey de şaşırdı. Bu Orhan Bey yapımcı. Çok nazik adam.»

Annesinin Cavidan Hanım'la olan beraberliğinde öyle su sızmaz, sıcak, kandan candan bir görünüm var ki, Enise'yi hafifletiyor. Ellerinde kahve fincanları, camlardan giren bol aydınlık içinde hiç durmadan ötüşen kanaryalar.. Neden sanki babası onlarla görüşmelerini istemezdi... Sık sık, kahkahalarla böldükleri çekiştirmeler, camlardan uzattıkları bakışlar, bir küçük tasasız dünyayı çevreliyor. Bir sızı belli belirsiz yürüyor içine. Babasının onu dövdüğü günü hatırlıyor. Balıkçı Osman sokağın köşesinde belirdiğinde hergünkü dönüşün yorgun görünüşünde. Döveceği hiç belli değil. Sesi, kapıyı kapadığında gürlüyor. Hiç dayak atmamıştı ona. Babası, tanımadığı yanıyla ürkütücü oluyor birden. İçindeki sevgi boşalıp gidiyor. Babası, portakal sandığının tahtasını kırıp çıkarıyor. O sıralarda orta okulun birinci sınıfına gidiyordu. Şaşkın bir erginlik çağına girmişti. Sırtına tahtanın birkaç kere inişiyle o günden beri eğik bir duruşu var. Sanki her an o dayağı yiyeceği duygusu içinde. «Enise, dik otur kızım!» diyor Makbule Hanım.

Cevherlerle görmeyeyim seni bir daha!» Öyle bir yürüyüşü varmış ki Cevher'in, bütün kahve boşalıp, bütün esnaf olduğu yerde durakalmış. «Yanındakiler kim?» demişler... «Biri kızkardeşi. Öbürü Balıkçı Osman'ın kızı...» İşte böyle konuşulmuş... «Cevher Abla bizi Barbaros'a götürüyordu babacığım. Hem de tuzlu leblebi alacaktık.»

O kırılışı unutamıyor. Oysa yazlık sinemalarda hep bir araya gelişleri ne güzeldi... Cevher'in bir yandan çekirdek yiyip, bir yandan gözleriyle

hiç durmadan çevreyi araştırışı. Arasıra Nadir Ağabeyi'nin sinemada ışığıyla belirleniverişi... El kol sallamalar...

Ya Aysel... Uzun zaman onunla arkadaşlığını kesmiş göründü. Babasının sevgisini kazanmak için. Hem de korktuğu için. Aynı sırada oturuyorlar. Aynı mahallede. Üstelik Aysel, ne anasına benzer, ne de Cevher Abla'ya. Deli dolu hallerine karşılık, sarı, solgun, sağlıksız bir kız. Sık sık dudakları uçuklar, iri sivilcelerle dolar yüzü. Cevher'in dudak boyaları, göz kalemleri, kremleri Aysel'in el süremeyeceği yasaklanmış şeyler... Güzel bir kumaşın eve girişi, iki kardeş arasında bir kavgayı patlatıverir. Hırsını kitaplarından, defterlerinden alır Aysel. Sayfalarda karalamalar, öfkeli çizgiler...

Araba kazası, onu daha da hırçınlaştırmıştı. Genç kızlığını bulacağına yakın geçirdiği kazadan sonra, o ezik etler, kırılan kemikler anlaşılmaz, çözülmesi zor duygular eklemişti kıza. Bir ayağında gizleme çabalarına karşılık yine de belli olan bir aksama var. Annesiyle «geçmiş olsun»a gittikleri gün, o yasaklanmış arkadaşlık nasıl da yeniden dirilmişti... Arasıra Cevher ablaya uğrarlardı. Ihlamur caddesinde bir zemin katında oturuyordu.

«Ay Cevher Abla, elbiselerini göstersene!»

«Kız yeni birşey diktirmedim ki.. Olanları da gördünüz.»

Cevher dolabı açar, parlak, göz alıcı bir dünyaya dalarlar. Pullar, taşlar, ipekler, şifonlar... Bir kristal topu çevirir gibidirler. Kumaşlara sinmiş bir esans kokusu... Kimi zaman fotoğrafçılar gelir; resimlerinin çekileceği o gün hırçın ve telâşlıdır

Cevher. İstediği an evine çağırabileceği özel berberinin olmamasından yakınır. Gözlerini birkaç kere boyar, siler.

«Cevher Hanım, şu kanepeye uzanmış olarak bir resminizi çekelim. Hayır, hayır! Öyle değil. Bir bacağınızı sarkıtın.»

Gitgide kalabalıklaşıyor ev. Gelen giden belli değil. Cevher, gündüz uzun uzun uyuyor. Odalar, eski özenli görünüşünü kaybetmiş. Yıpranan kırılan birşeyler.. Arada bir anası gelip evi temizliyor. Kızın yattığı odanın kapısını çekingen vuruyor. Halıların rengi ayakkabılarla girile çıkıla belirsizleşmiş. Bardaklarda tabaklarda eksilmeler. Sigara izmaritlerinin kokusu küllüklerde yer etmiş. Uzun yıkamalarla ancak gidiyor. Bardakların dibinde kurumuş, sarı tortular.. Cavidan Hanım, düşlerinden sıyrılıyor. Ama, o adım atılmıştır bir kere. Geri dönülmez. «Sahneye çıksan kızım. Kârlı bir iş. Ha, ne dersin?» Ayık bir zamanı yok Cevher'in. Zekâsını, parıltısını kaybetmiş gibi. Kimi zaman konuşulanları, sorulanları anlayamıyor, dalgın bakıyor karşısındakine.

⁂

Gülüyor Enise. Bu gülüşle birlikte o evdeki yabancılığını anlıyor. Burada, bu insanlar arasında «merhaba»nın, «hoşçakal» ın anlamı yok. Hatır sormanın da.. Yakınlıklar birdenbire kuruluveriyor. Kapı çalınıyor, biri giriyor içeriye. Oturup sessizce bekliyor, sigaralığa, içki şişelerine izin istemeden uzanıyor. Buzdolabını karıştırıyor, biraz kaşar peynir, biraz salam.. Bir ara kayboluyor.

Sonra yeniden ortaya çıkıyor. Bir sigara daha yakıp gidiyor

— Bak kimi getirdim, dedi Bedri.

Hemen ardında, donuk, yeşil gözlü bir genç.

Adı Tayfun'muş. Geçen yıl Aysel'in dilinden düşürmediği genç bu olmalı. Şimdi bir can sıkıntısı ve ilgisizlik var kızın yüzünde.Hem de bir öfke.

— Ne haber Suadiye çocuğu! diyor Aysel.

Tayfun'un yüzünde aptalca bir anlam.. Uzak bir köşeye ilişip bacakbacak üstüne atarak, ellerini çenesinin altında kenetliyor. Bakışları halının öte ucunda bir yere takılı. Tam kendini ağırdan alan, üstüne fazlaca düşülmüş, topluluklarda böyle dalgın bir görünüşle ilgi çekmek isteyenlerin duruşu.. Böyle düşünüyor Enise. Öbürü Bedri, yapımcı Orhan Bey'in oğlu. Özel bir lisede okuyormuş.

Enise, dışarının çiğ aydınlığına kapalı olan perdeleri biraz araladı. Sokağın köşesindeki bakkalın önünde üç beş genç. Kımıltılı canlı halleri var. Karşı kaldırımda bir küçük kız. Kocaman bir kediyi kucağına almağa çalışıyor. Öfkeyle direnip kurtuluyar kedi. Yeniden çekeşliyor onu kız. Sonra apartman pencereleri.. Titizlikle yıkanmış ak pak çamaşırlar asılı bazı balkonlarda. Kapıcılar, geniş sepetlerle alışverişe çıkıyorlar. Enise'nin içinde bir utanç. Aysel'in dışında hiçbir yakınlığı yok öbürleriyle. Böyleyken, onlarla aynı odada bulunmasına şaşıyor. Aysel'i gerçekten seviyor mu? Bunu da bilemiyor. Belki bir acıma duygusuydu onu Aysel'e yaklaştıran. Birden Makbule Hanım'ın o günkü bakışları geliyor gözünün önüne. Vurucu,

delici bakışlar. Sonra, çıkışta gizli saklı bir sıkıntıyı sezdirmeye çalışması, o tuhaf sorular neydi? O bezginlik neydi? Tayfun'la Bedri kendi aralarında konuşuyorlar. Gitgide canlanıyor Tayfun. Konuşurken sık sık ayağa kalkıyor, ellerini kollarını açıp indirerek, bulamadığı kelimeler yerine bir takım işaretler yaparak anlatmağa çalışıyor.

— Anladın mı? Tamam. O noktada dur. Ben ne demiştim? Bir dakka! Yoo! Sen o noktada dur. Aklınca beni refüze etmeğe çalıştı. Ben hiç şey.. Göstermedim. Reaksiyon göstermedim. Yani, anlıyor musun.

Bedri de nasıl uzun uzun gülüyor. Kaba, coşkun erkek gülüşleri odayı dolduruyor.

— İçerki odadan uykulu bir ses...

— Yavaş olun be!

Seslerini alçaltarak, Cevher'in yeniden uykuya varmasını bekliyorlar. O yayları gevşemiş koltukta Enise yavaş yavaş bir konuşma rahatlığına erişiyor.

— Nasıl bu kadar tasasız görünürsün. Anlayamıyorum. Gidip Makbule Hanım'la konuşsan.. Belki düzelir herşey.

— İsterse sıkı yönetim komutanlığına bildirsin, umurumda değil. Hem benim ağzımdan kaçtı o lâf. Anarşistler de umurumda değil billâhi. O resimdeki çocuk yakışıklıydı, hoşuma gitmişti tamam mı. Bu geri kafalı karıyı müdür bile tutmuyor. «Ha ha» deyip uyutuyor öğretmenler de.. Okul Makbule Hanım'ın sözüyle mi yürüyecek. Anarşistlerin de canı cehenneme. Herkesin tamam mı? Nedir yani. Gidip af mı dilemeliyim? Ben sen miyim? Kuş gibi sığınayım ona? Sen de az değilsin

ya. Belki de yeğeniyle çoktan arkadaşlık kurdun. Saklıyorsun benden. Sakla sakla.

— Ben onu tanımıyorum bile..

Daha önce Güneş'i makbule Hanım'ın evinde çok kısa bir an içersinde görmüştü. Buna görmek denilmezdi. Elinde yığınla kitap. Çenesinin altına kadar. Bir odadan bir odaya geçmişti çocuk. Gelip geçen bir rüzgâr. O kadar. Bir keresinde, durmadan karıştırılan radyonun parazitleriyle belirlemişti varlığını. Bir bunalımı ve sıkıntıyı anlatmıştı o istasyon gürültüleri...

— Öyleyse onu tanıtayım sana. Anası oturak dökücülüğüyle başlamış işe. Bu Güneş, makine bölümünde okuyormuş. Aynı zamanda çalışıyormuş. Diskotek nedir, soul müzik nedir bilmezmiş. Davul zurna çal, oynarmış. İşte böyle biri. Ramazanda da oruç tutuyormuş salak. Kaç kere pide kuyruğunda görenler var. Güneş.. Amma da isim.. Esmerdir. Güneşe benzer bir yanı yok.

Tayfun sokuluyor yanlarına. Ama daha çok Enise'yle ilgilenir gibi.

— Led Zeppelin'i sever misin?

— Severim.

— İyi. Birgün bizim eve gidelim. Müzik dolabım var. Bir yığın da plak...

Aysel'in gözlerinde Enise'yi olduğu yere sindiren bir bakış..

— Ben bıraktım okulu. En son yatılı bir okula gidiyorum. Parayla tabii. Paralı okul. Bıraktım.

— Şuna belge aldım desene, dedi Aysel.

Bunları söyledikten sonra kalktı. Yürümesi zorlaşmış gibiydi. Yüzünün görünen yanında sızılanmış bir anlam buldu Enise. Bedri de ardından gitti.

— Benim belge almış olmam.. Yani, bu Aysel'i bazen anlayamıyorum. Zengin bir aileyiz. Okusam da olur, okumasam da.. Şimdilik işim gücüm yok.. Anlıyor musun? Çok tuhaf bir kız. Bazen rezilleşir.

— Öyle mi?

— Çıkalım ha? Dolaşırız biraz.

Enise'nin kulağına mutfaktan doğru gülüşmeler çarpıyor. Bir sıkıntı duyuyor kız. Odanın havası tükenmiş gibi...

— Enise! Gel bak şu kediye. Ay ne kadar güzel!..

Aysel'in çağırışı, Tayfun'un sıkıcı yakınlığından kurtardı onu. Kalkıp o yöne yürüdü. Mutfak penceresinin dışındaki çıkmada, yan duruşlu bir kedi. Arasıra onlardan yana dönüp, gözlerini açıp kapatarak bir bakışı var.

Aysel'in gülmesi çoğaldı. Sırtını duvara yaslayıp gevşedi iyice. Bir iki şişe devirdi. Elinde, Enise'nin şimdiye kadar görmediği biçimde bir sigara. Ateşli ucu daha geniş. Uzattı.

— Al, sen de çek bir nefes!

Tayfun bir bırakılışın ezikliğiyle yanlarına sokuldu.

— Böyle bir sigarayı ilk görüyorum, dedi Enise. Siz mi sardınız?

— Tütün tütün, dedi Bedri. Kaçak tütün. Tayfun buluyor bunu.

Kız sigarayı beceriksizce tutup inceledi.

— Aldatmayın kızı. Ne olduğunu açıkça söyleyin. Tamam mı? dedi Tayfun.

Aysel Tayfun'a karşı o yabancı duruşunu sürdürerek Enise'yi zorladı.

— Korkuyor musun? İki nefes çek, yeter. Fazlası dokunur. Alışık değilsin.

— Esrar mı?

— Sıkıntıları alıp götürür, dedi Bedri. Çek iki nefes.

Enise içiyor.' Dumanı savurduğunda, olabilecekleri bekliyor. Bir nefes daha... Ansızın birisi sırtından itivermiş gibi, bir boşluğa doğru kayıyor. Eliyle duvara tutunuyor. Çevresini iyice araştırıyor. Çok kısa süren sarsıntılı bir gülüş. Sebepsiz. Sigarayı Aysel'e uzatıyor.

— Hadi be siz de... Deli misiniz?

Oradan ayrıldığında birdenbire rahatladı. Tayfun'un yanıbaşında olduğunu neden sonra farketti. Kulaklarında, durgun suya usul usul değen küreklerin sesi... Babasıyla karşı kıyılara yol alır gibi... O zamanlar... Ellerinin güçlükle suya erişi... Suyun keskin soğukluğu... Görünmeyen mor dibe gözlerinin çakılışı...

— Babam balıkçıydı benim.

Durup çocuğun yüzünü araştırdı.

— Oldu mu? Sen de doğruyu söyle Tayfun.

— Hakkımda ne biliyorsun ki...

Güldü Enise.

— Hiçbirşey...

⁂

Köşkün yıkımına başlandığı gün, Nigâr Hanım, orada geçen yılların verdiği yakınlık duygu-

suyla içine bir sızının yürüdüğünü hissetti. O taş yığınları, toz bulutları ve gürültü, alışılmış bir görüntüyü ortadan kaldırıyordu.

«Hep ışıklarınıza bakarım. Ferahlarım. Yalnızlığa dayanamıyorum.»

Böyle derdi hanım. O da seyreder mi şimdi bu yıkılışı? «İşte bu kadar. Şu saltanatı yanlarında götürecek değillerdi ya...»

İşçiler paydos ediyorlar. Gürültü dindi. Bir fırtınanın dinişi. Sanki canlı birşeydi. Ya da yaralı... Yüzü, kolu bacağı durmadan kemirildi. Sonra bir sessizliğin içinde kırık dökük birkaç duvar ve pencere oyuntusu kaldı.

— Gördün mü köşkü Enise? Gördün mü? Gel bak!

Enise yanına gitti. Gözbebekleri irileşti. Sonra kayıtsız, umursamaz bir anlam kazandı yüzü.

— Olacağı buydu.

Kadın içini çekti.

— Alıştığım birşeydi. Balıkçı şu çamlara bakıp kahvesini yudumlardı. Yorgunluğu dinerdi.

«Güneş kıpkırmızı olurdu dalların arasında... O saatlerde kuşların sesini iyice duyardık...» diye düşündü Enise. Sarmaşık gülleriyle örülü duvara karşı ağladığı güldüğü günler... Babasının şu pencere önüne yerleşmiş sesi... Bir ağlayabilse... Kimi zaman zorlaşıyor ağlamak...

Okul çıkışında bostanın orada duralamışlardı. Çocukluk günlerindeki yakınlığın birden gölgelendiğini sezmişti Enise. Aysel'in gözleri, çiçeklerinden soyunmuş, iyice yeşillenmiş bir erik ağacına takılı kalmıştı.

— Buraya gelip erik çalardık. Haydar Ağa kovalardı bizi. Cevher Ablan en önden koşardı.

Aysel'in gözleri gün ışığından yorulmuş gibi...

— Beni dinlemiyorsun.

— Dinliyorum. Şu bostandan söz ediyorsun. Başım döndü birdenbire. Senin de başın döner mi? Belki de uykusuzluktan... Dün gece ablam bizdeydi. Biliyor musun evlenecek o. Deniz harp okulundan kovulmaymış çocuk. Herşeyden elini eteğini çektirecekmiş Cevher'in. Düşünebiliyor musun, Cevher bir daha filim çevirmeyecek...

— Üzüldün mü buna?

— Bilmem. İmtihanların yaklaşması da canımı sıkıyor. Tayfun'un böyle bir derdi yok. Yakında yazlığa giderler. Biz çürürüz buralarda. Sen Tayfun'dan hoşlanmıştın değil mi?

— Hiç de değil. Yanıldın işte.

— Doğru mu söylüyorsun?

Arkadaşının yüzüne bir yumuşama eklenmişti.

— Senden birşey istesem... Kırılır mısın bana? Diyecektim ki... Sen beğenilen ilgi çeken bir kızsın Enise. Bir köşede unutulmak zoruma gidiyor. İnan hasta oluyorum bu yüzden. Çirkinim ben. Senin yanında daha da çirkinleşiyorum.

— Güzelsin Aysel.

— Ya bacaklarım?

— Zamanla kapanır o izler.

Tayfun'la evlenmeyi düşünmüyorum doğrusu.Yalancının birisidir o. Sana ilgi gösterdi ya, be-

ni kıskandırmak için. Bir ara intihara kalkıştıydı. Söz yüzüklerimiz bile var bizim.

— Anladım Aysel. Belki okul çıkışlarında da yanında olmamı istemezsin.

— Ay ne olur, kırılma bana.

— Kırılmıyorum. Üzülüyorum. Kendine güvenin yok ya.. Bu yüzden.

Babasının duvarda gülümseyen resmi. Enise'nin sırtında bir sancı. «Babacığım tuzlu leblebi alacaktık.»

— Ne yapalım kızım dedi anası. O günler, köşk yıkılsa da yıkılmasa da geride kalmıştı.

— Bahar gelince sıkılıyorum, dedi Enise. Herşey yıkılıyor. Bir sıkıntı.. Anlatamam. Nereye tutunmalı, kime?

— Bu kadar derin düşünme evlâdım. Bak bana. Yaşımın insanı mıyım ben? Geçim sıkıntısı, iki evlâdımın aç kalacakları korkusu, kötü yollara düşecekleri korkusu... İşte böyle geçiyor yıllar. Şu yıkıntıya bak, bir de bana. Ne farkım var ondan? Evliliğimin ilk yıllarında biraz gülebildim. Biraz hayal kurabildim. Gençtim, belki de ondan. Birkaç aile toplaşır, kırlara giderdik. Buna zaman bulabilirdik. Tencere tencere yemekler... Bir kamyona doluştuğumuz gibi, ver elini Bentler, Sultansuyu.. Ihlamur'a da giderdik. Bir erguvan ağacı vardı, salıncak kurardım Nadir'e Ne güzel günlerdi... Adamlarımız da kıymetimizi bilirlerdi. Şimdi öyleleri kalmadı. Bak şu Kerim'e. Bugün saygısında kusur etmez, daha çocuk sayılır. Yarın birgün unutacak bizi. Hatırımızı bile sormayacak.

Diyecekti ki... «Siz bile anacığınızın kıymetini bilecek misiniz? Yoksa bir minder köşesinde ölü-

münü mü bekleyeceksiniz?» diyecekti, demedi. Çocuklarındaki sevginin tükeneceğine, bağlılıklarının gevşeyeceğine inanmak istemiyordu.

— Şunun şurasında imtihanlara ne kaldı? Bırak sıkılmayı şimdi. Benim tek isteğim, tahsilini tamamlaman. Şu yaşımda didinip duruşum bu yüzden.

Koyu kurşun renkli bir akşam çöktü pencereye. Kerim'in merdivenin basamaklarını güçlüce ezen ayak sesini işittiler. Anası sofaya geçip ışığı yaktı. Sarı solgun ışık usulca sokuldu odaya.

«Nişanı vapur iskelesinin üstünde yapacaklar. Sarı bir elbise diktirmiş Cevher. Bütün pul işlemeliymiş.»

Enise'yi dalgın duruşundan sıyırmak istiyor anası.

— Kahverengi eteğini giyersin.

«Gitmek istemiyorum..» diyebilse...

— Enise, duydun mu dediklerimi?

Enise'nin gözleri sokağın köşesine takıldı. Nadir.. Yanında sarışın, gösterişli bir kadın..

— Ağabeyim geliyor. Yanında bir kadın var.

— Kim?

— Tanımıyorum.

Nigâr Hanım merak ve şüpheyle sokuldu yanına.

— Bir şarkıcıdan söz ettiydi. Bu gece şarkı söyletecekmiş ona. O olmalı. Buraya, evimize getirmesinin sebebi nedir?

Oğlunun ona danışma gereğini duymamasının

yarattığı bir öfkeyle, bu güzel giyimli, çekici kadının duyurduğu çekingenlik arasında bocalıyordu. Eşyanın eskiliğini, yıpranmışlığını yeni görüyor gibiydi.

— Bu anam, bu da kızkardeşim.

Kadın incelikle gülümsedi.

— Memnun oldum.

Nigâr Hanım, koltukların keten örtülerini düzeltti.

— Kusura bakmayın. Evimiz dağınık. Önceden haberim olaydı...

— Nergis yabancı değil anne.

Yüzündeki şaşkınlığı gizleyemeden Nergis'e çevrildi gözleri. Şarkıcının camgöbeği pantolon ve ceketi, evin içine göz alıcı bir renk saçıyordu.

Gülüşmeler.. Bira içiliyor. «Fıstık fındık yok muydu anne!» diyor Nadir. İçi içine sığmıyor adamın. İşten dönen Kerim'i bakkala gönderiyor. Enise, çocuğun daha sonra sofada, ilk gelişindeki gibi sıkılarak oturduğunu görüyor.

— Onu götürmeyecek miyiz ana? diyor Enise.

— Ne işi varmış? Otursun oturduğu yerde.

— Doğru, diyor Kerim. Ne işim varmış benim nişanda düğünde.

— O gelmezse ben de gitmem.

Nigâr Hanım'ın canının sıkıldığı belli.

— Yorgun olmalı. Öyle değil mi Kerim?

— Öyle yenge.

Yine de Enise'nin diretmesiyle Kerim de götürülüyor nişana.

Gece, kalabalığın karmakarışık çizgileriyle

yüklendi Kerim. Sahnedeki topluluğun düğün yerine yaydığı o dayanılmaz ses, küçücük çocukların durmadan ortalarda dolaşışı, Nadir'in önemli bir görev peşinde hep ayakta görünüşü, Nigâr Yenge'nin yakın masalardaki komşularına sık sık dönüp birşeyler anlatması...

— Çocuk, memurmuş bir yerde. Cevher filim çevirmeyi bırakacakmış. Bazıları yazık etti kendine diyorlar.

Sahnedeki topluluk pek yaygın şarkıları peşpeşe sıralıyordu. Kerim garipsiyordu bu şarkıları. Çalgıcıların siyah pantolonları, beyaz seten gömlekleri vardı.

— Nadir nereye gitti? Bir görünüp bir kayboluyor. İşte şurda. Başının tepesini görebiliyorum ancak. O mu?

Nadir sıyrılıp, çıktı ortaya. Alabildiğine neşeliydi. Yaklaştı.

— Oğlum, evlâdım şu adamlara söyle de bir oyun havası çalsınlar. Kafam şişti. Bize göre birşey çalsınlar. Öyle söyle.

— Emret anam. Sen emret!

— O şarkıcı ne zaman çıkacak sahneye? Papatya mı, Nergis mi nedir?

— Makyajını yapıyor. Birazdan çıkacak.

Uzatılan pasta ve limonatalar Kerim'le Enise arasında çocuksu bir yakınlık yarattı. Kenarları kıvrıntılı kâğıtlar içindeki pastalardan çikolatalısını gösterdi Enise.

— Bunu sen al!

Birden Aysel'in az uzaktan onu izlediğini gördü. Tutuk bir gülümseme vardı kızın yüzünde.

Nadir mikrofonu eline aldı. Bir yandan mendiliyle terini siliyordu.

— Bir ki bir ki.

Dönüp, piyano tuşlarına kendi duygulu dünyasını aktarmağa çalışan adama gülümsedi. Çalgıcı, öteki arkadaşlarının dinlenmek için sahneden ayrılışlarıyla o uğultu içinde yapayalnız. Bir başka dünyada. Bir resim...

— Sayın misafirler! Bu gece Cevher Ablamızın en mutlu gecesidir. Bu güzel nişan gecesinde sevgili arkadaşlar, yiyin için, eğlenin, keyfinize bakın. Üzüntüyü bir yana bırakın. Anlatabildim mi?..

Durup boğazını temizledi. Enise'ye takıldı gözleri. Enise eliyle ağzını kapamış. Gülüyor mu?

— Tahsilim kıttır. Kitap gibi konuşmasını beceremem. Tabiatımızda biraz vahşilik var anlıyor musun.

Gülüşmeler... Nadir, dönüp yeniden çalgıcıya baktı. Resim kımıldıyor. Yüzündeki donukluk kayboluyor. «Çok güzel. Devam et.» gibilerinden başını sallıyor.

— Sayın misafirler! Ricamı kırmayıp buraya teşrif eden, bülbül sesli şarkıcımız Nergis'i sunmakla şeref duyar, mikrofonu Nergis'e ve saz arkadaşlarına bırakırım.

Nergis'in saz arkadaşları ağır ağır yerlerini alırlarken, Nadir avucunda sıkıp buruşturduğu kâğıt parçasına göz attı. «Unuttuğum lâflar oldu. Neyse.» diye geçirdi içinden. Çalgıcılar şarkıcıyı bekleme sırasında uyumsuz, gevşek sesler yayıyorlardı ortalığa. Salondaki uğultu bir sıkıntıyı açıklıyordu. Çocuk ağlamaları.

— Ne dersin Enise. Bu kadını alır mı Nadir? Babasının kemikleri sızlar vallahi.

Gevşek bir alkış sesi. Nergis alabildiğine ağırbaşlı.

— Pek kıymetli misafirler... Programıma değerli besteci Avni Anıl'ın...

Nadir, kapıda... Hüzünlü ve sessiz.

Kadın, ağır bir şarkıya başlıyor. Kıvrak yü rüyüşler... Yavaş yavaş çekip alıyor kalabalığı kendine. Susturuyor. Sonra bir çabuk yaygın, kolay şarkılara atlıyor. «Lütfen efendim. Hep beraber. Rica ediyorum daha kuvvetli.»

— Kız, hiç sesin çıkmıyor. Bu kadınla evlenir mi dersin Nadir?

— Belki... dedi Enise.

Bir beğeniyi açıklayan sürekli alkış... Kadın sahneden indi. Nadir, tutkunluğunu açığa koyan bir görünüşle yaklaştı.

— Görüyor musun? Şimdi de masamıza getiriyor onu. Dur sen. Nişandan sonra konuşacağım onunla. Sabrediyorum şimdi. Körolasıca.

Yine de yalancı bir gülümseme ekledi yüzüne.

— Pek güzel söylediniz kızım. Hangi gazinolarda çalışıyordunuz?

— Belli olmuyor. Meselâ önümüzdeki günlerde turneye çıkacağım. Fuar zamanı da İzmir'deyim...

Bir sessizlik çöktü aralarına. Uzaklıkları büyüdü iyice.

— Ben gideyim artık, dedi Nergis.

— Seni geçireyim...

Nadir, elini hafifçe Nergis'in sırtına dokundu-

rarak masaların arasından sıyrılmağa çalışıyor. Merdiven başında helâ kokusu.. Bir çabuk iniyorlar merdiveni. Açıklıkta durup birbirlerine bakıyorlar.

— Turne uzun sürecek mi?

— Sürebilir. Yaz geldi. İşimiz bu. Dolaşır duruyuz. İzmir başka. Severim İzmir'i. Belki de... Belki de hiç dönmem İstanbul'a.

— Neden?

— Belli olmaz ki benim işim.

İçine bir boşluk yürüdü Nadir'in. Bir daha onu hiç görmeyecekmiş gibi bir sezgi...

— Hem ben başkayım. Evinizi gördüm... Anneni, kardeşini... Bir ev gördüm. Anlatamıyorum. Nişan düğün... Boşver gideyim ben.

Adam bir duygu gevşekliğinden kendini sıyırıp alıyor. Tanıdığı bir şoföre sesleniyor.

— Cengiz! Ablanı atıver Tarlabaşı'na...

Karanlık suya yumuşaklıkla değen renkli kıpırtılı ışıklardan gözlerini kaçırıyor Nergis.

*
**

«İnsan hep düğüne, nişana, sinemaya gitmeli...» diye düşünüyordu Kerim. Sinemalarda birincide otururdu. Görüntüler nasıl da büyürdü. Ara verildiğinde bekleme yerine doğru yürürdü Seyircilerin çoğu. O da bir gazoz içerdi. Dumanın bollaştığı bekleme yerinde. Dün geceki şarkıcıyı Kâzım göreydi... «Esaslı karıydı» derdi. Kerim'in en son gördüğü açık saçık bir filimdi. O filimde dünkü Nergis'e benzer bir kadın vardı. Cevher Abla dedikleri de önceleri filim çevirirmiş. Ama hiç

görmedi onun filmini. Açık saçık filimler tuhafına gidiyor. Bir huzursuzluk nedense. Aklından çıkaramıyor bir türlü. Son gördüğü filimdeki kadın, zamanlı zamansız takılıyor aklına. Boş kaldığı zaman, ya da atölyenin helâsına girdiğinde açık bir perdeden görünen çıplak bir omuz hayal edip duruyor.

Kendi başına oturacağı bir odası olsa... Yengesinin evinde ekmeğe uzanırken çekingenlik yapışıyor koluna. Radyoyu açarken de...

— Nedir ulan, bu şehir, bu patronluk! dedi Kâzım. Anamız ağlıyor hergün. Adam gibi yaşamak bizim hakkımız değil mi? Bir filim görmüştüm aynı böyle söylüyordu herif. Ondan sonra çekiyordu tabancasını. Rasgele sıkıyordu tetiği. Ne yani... Biz insan değil miyiz? Çekelim altımıza bir şevrole.

— Git lan, mersedes, dedi Zekeriya.

— Tamam oğlum, mersedes olsun. Ondan sonra gidelim bir otele. Kurduralım bir sofra. Bak, öbür yeşil ışıklı hilton oteline de gidebiliriz.

— Oyalanmayın, dedi Ali. Kırarım bir tarafınızı.

Hem de ustanın her an gelebileceğini hatırlattı. Yaşça büyüklüğünün ve ustaya saygısının ağırlığını ortaya koydu.

Artık kahveye gitmiyorlar. Yaz geldi sayılır. Deniz pek ısınmamış da olsa, pazar günleri mayolarını alıp uygun kıyılara gidiyorlar. Yollarda yüksek sesle konuşmak, çevreyi huzursuz edici deliliklerde bulunmak hoşuna gidiyor Kerim'in. Denize atlayışları, debelenişleri delice.

Gün boyunca terliyorlar burada. Sular çoğu

zaman kesik. Helâların kokusu açık kapıdan içeriye doluyor. Öğle sonralarında çatı iyice kızıyor. Birden bir uyku bastırıyor. Zaman zaman Nadir Ağabeyi'nin o tasasız görünüşü gözünün önüne geliyor.

— Ne yani. Konuşmayacak mıyız hiç? Böyle dedi Kâzım. Bari lâfını edelim bizim olmayan o şeylerin.

Ali bakışlarıyla onu olduğu yere sindirdi. Sessizce işine koyuldu Kâzım. Ama gözlerindeki öfkeli parıltı öylece duruyordu.

Çıkışta birlikte yürüyorlardı yine.

— Sustuğuma bakma. Ali'den korktuğumu mu sanıyorsun? Şimdilik sesimi çıkartmıyorum. Elbet birgün kafasını ezeceğim onun. Damarıma basan herkesin...

— Ne zoruna?

Kâzım caddenin gürültüleri arasında sesini yükseltti.

— Biz işçiyiz. Patron bizim sırtımızdan geçiniyor. Biz sömürülen sınıfız. Bunları daha güzel lâflarla anlatanlar var. Ben kitap gibi konuşmasını bilmem. Başta amcamın canına okuyacağım. Bir dükkânı var amcamın. Babamın yardımıyla açtı. Bizi arayıp sormaz hiç. Aç mıyız muhtaç mıyız. Babam, anam, köylerde sürünür.

— Bak bunda haklısın. Amcan demek ki kötü yürekli biri.

— Ama ben ne yapacağımı biliyorum. Gidip para isteyeceğim. Vermezse, zorla. Var mısın, sen de katılır mısın bu işe? Macera ulan.

— O parayı ne edeceksin?

— Bir kısmını Bekir Abi'ye vereceğim. Bir kısmını da yeriz. Bu Bekir Abi'yi sen tanımıyor-

sun. O bizim haklarımızı korumak için ölümü göze almış biridir. Nasıl? Bu sözüm fena değil. Kitap gibi.

— Ben yokum bu işte. Git kendin iste. Neyime lâzım senin amcanın parası?

— Bekir'i tanımıyorsun. Onunla konuşsan, böyle düşünmezsin. Gidip gözünü korkutalım diyorum amcamın. Silâh tutarız, iyice korkar. Bakarsın, güzellikle verir parayı. Belli olmaz ki...

Kerim'in içinde bir taşkınlık... Korkuyla birlikte... Kâzım olmasa, nasıl da sıkıntıyla geçecek zaman... Dümdüz ve heyecansız...

Ardından baktı. Yürüyüşünden bir güven yayılıyordu. Ayakları, elleri serbestlikle hareket ediyor.

Nadir'in tabancasını gizlice alabilmeye güç bulamıyordu kendinde.

— Yumruğumuz işe yaramaz mı? Silâhı ne edeceğiz. Ya ateş ediverirsek?

Güneş, sırtlarına bir değip bir uzaklaşıyor. Açıp kapıyor hava. Bebek'teler. Caddeden hızla kayıyor arabalar.

— Sıkı yönetim var üstelik.

Sigarasını suya fırlatıyor Kâzım.

— Sen de iş yok.

— Neden o? Bizim köylerde kavgasız gün geçmez. Toprak kavgası, su kavgası... Beni cahil mi sandın? Beni korkak mı belledin? Ben bu işi tek başıma bile hallederim.

— Yapabilir misin?

— Yaparım helbet.

Bekir Ağabey yosunlu beton basamağa kocaman ellerini bastırıp çıktı. Kara bıyıklı, çevik gö-

rünümlü biri. Kerim kıyıda, bacaklarını boşluğa sarkıtmış olarak oturuyor. Bekir yakınında durup, naylon torba içinden havlusunu çıkarıyor. Sertlikle kurulanışı derisini kızartıyor. Bacaklarından süzülen sular betonda koyu renkli bir ıslaklığı genişletiyor. Gülümser gibi. Sık dişlerinin sağlamlığı, aklığı meydanda. Bir sigara yakıp, sırtını gererek oturuyor.

Birdenbire değişivermiş Kerim. Yapamayacağı işleri kolaylıkla yapacak bir başkalığı var bugün. Bekir Ağabey'i tanımakla mı oldu bu?

Kâzım suya atladı. Sıcaklanmış derisine suyun değişiyle tanınmaz garip sesler çıkarttı. Sonra deli deli yüzmeğe başladı. Bekir gözlerini Kâzım'dan ayırıp Kerim'e döndü.

— Sen girmeyecek misin?

— Birazdan girerim.

Adam sigarasının ateşini, iri kemikli kollarının tüyleri üzerinde dolaştırdı. Hafif çıtırtılarla yanıyor tüyler.

— Memnun musun ustandan Kerim?

— Helbet.

Bakışları sertlikle Kerim'i buldu.

— Kerim çocuk, emek nedir bilir misin? Tarif et bakalım.

Çocuk, ondan yana bakmaksızın,

— Öyle uzun uzun tahsil görmedim ki ben, dedi. Pek de zor değil sorduğun soru. Yorulmak mıdır acep? Bir iş için çaba harcamak mıdır?

— İyi tarif ettin. Şimdi anladın mı cahil biri olmadığını. Bu sorduğumu bilebilmen için, yüksek mekteplere gitmen gerekmez.

— Sorsana daha. Sor sor.

— Soralım bakalım. Hele sermayenin de ne olduğunu söyle bana.

Kerim'in yüz çizgileri karıştı. Kafasını kaşıdı. Yüzünü eğdi.

— Kadını kızı bellediğin gibi, sermayeyi de belleyesin Kerim.

Kızaran yüzünü ağır ağır kaldırdı çocuk.

— Para demektir. Bildim mi? Toplu para demektir.

— Güzel söylersin de bir eksiğin var. Patronun ana parası demektir sermaye. Patron o parayla bir iş kurar, seni koşturur, senin sırtından geçinir.

— Ben de bedava çalışmam ya... Karşılığını alırım.

— Acep? Bak bak bak... Sen tutar para ödeyip belediye plajından denize girersin. Paran yoksa, bugün yaptığın gibi, Boğaz'ın kapılmamış bir kıyısından atlarsın denize. Senin bir yalın yok. O niye?

— Koca deniz be abi. Varsın yalı önleri onların olsun.

— Niye? Ak pak yalıların olsun istemez misin?

— İsterim. Ama o zaman ben de başkalarını kendi kıyımdan sokmam denize. Hem bizim patronun yalısı malısı yok. Benim bildiğim, bir katı var.

— Dur şimdi. Senin niye katın yok? Nerde oturuyorsun sen?

— Yengemin yanında.

— Bir evin olsun istemez miydin?

— İsterim. Tek bir oda yeter de artar bile. Hem nasıl isterim... Kâzım'ın anlattığı o yeşil

ışıklı otele de gitmeyi, sofra donatmayı... Sonra bir arabam olsun altımda...

— İstersin de... Seni sevmez bu şehir. İşte biz bu yüzden silâhlı devrim yapmak isteriz. Yani kendimiz hakim olalım herbir şeye. Meselâ o yeşil ışıklı otele gidebilelim. Değil mi ya? Ama sen işi kadere bırakırsan ve kanaatkâr olursan, Allah'tan umar ve beklersen istediğini elde edemezsin. Onun için, Allah'ı, imânı bir yana bırak. Yoksa nasıl çekeceksin tetiği? Hem göremediğin, sesini duymadığın bir Allah'a nasıl inanırsın? Nasıl korkarsın ondan?

Kâzım bitkinliğini açığa koyan bir görünüşle yanlarına geldi.

— Epeyce yüzdün, dedi adam.

— Buz gibi, dedi Kâzım. Kesiyor insanı.

— Gel hele, otur şöyle, dedi Bekir. Birer uçlu sigara verdi onlara.

— Bu Kâzım senin kafana daha uyar, dedi Kerim. Ben acemiyim ne de olsa.

Adam güldü. Kâzım'a döndü.

— Fabrikalar kimin Kâzım?

— Bizim abi. İşçilerin. Biz emek veren kişiyiz.

Aralarında gülümsemeli bir yakınlık doğuyor. Kerim yalnız kalmış sayıyor kendini.

— Zühre Ninem derdi ki... Ama siz bilmezsiniz onu. Allah herkesin gönlüne göre verirmiş. Çalışmadan birşey sahibi olunmazmış. «Haram yeme. Başkasının malına mülküne göz dikip kinlenme. Çalıştığın yerlerde paranı alırken, acep bunu hakettim mi diye bir düşün» derdi.

— İnanır mıydın Kerim bu sözlere? dedi Bekir.

— Bazen inanırdım. Bana darılmıştı ninem. Sınıfımı geçeyim diye dua ederdi. İkmale kalınca, «senin duaların kabul olmuyor. Bir daha dua etme» diye bağırmıştım. İncittim onu.

— Bak Kerim. Sen bu bozuk düzenin çocuğusun. Hakkıyla yaşamak istiyorsan, Zühre Nine'nin öğütlerini unutmalısın.

Adam, çocuğun yüzündeki hüznü görmezliğe gelerek Kâzım'a döndü.

— Var mısın bu akşam bize gidelim?

— Nasıl döneriz oralardan? dedi Kâzım.

— O kolay. Selim kamyonuyla atıverir sizi evlerinize.

— Oldu.

— Kafaları çekeriz. Bir saz takımı da buluruz. Arasıra böyle âlemler yaparız biz.

— Oldu.

*
**

Donuk ışıklı bir yerdi. Beton bir bahçe. Duvarlara üç beş saksı dizili. Öte bahçeden doğru bir ağacın dalları sokuluyor. Uğultuya dönüyor sesler. İçtikçe çekingenliği geçiyor. Belki on kişiydiler, belki daha fazla. Gölgelerin içinde kıvrak bir biçimde oynayan bir kız... Kâzım zorlukla ayakta duruyor. O da oynamağa çalışıyor. Omuzlarını beceriksizce sallayıp, başını geriye atarak, arkaya eğiyor vücudunu. Kerim, köydeki köçeklerden söz ediyor birilerine. O bulanık, rüya gibi akşamın içinde... Sonra neşesi kaçıyor. Bahçe hızla dönüyor. Kâzım bir tokat indiriyor ensesine. Acısını

duymuyor ama, elleri duvara yapışıyor. Ağlayası geliyor. Sonra çingene kızının yeniden ortaya çıkışı... Turuncu parlak bir elbise var üzerinde. Kaygan birşey. Etekleri bir o yana bir bu yana savrulup duruyor. Kerim, bir perdenin aralığından çıplak bir omuzun belirdiğini görür gibi oluyor. O kurtulamadığı hayal.. Kızın zilleri coşkunca çalışı, coşturuyor onu. Bağırıyor olanca gücüyle. Bağırıyor. «Allah!» Sesi, o gürültünün içinde eriyip kayboluyor. Yoksa bağırmadı mı?

Kamyona doluşuyorlar. Çingeneler de kamyonda. Serinlik Kerim'in sırtının terini soğutuyor. Bir ara duruyor kamyon. İniyorlar. Zurnacı bir taksim geçiyor. Kız, oynamağa isteksiz. İteliyorlar kızı. Bir yandan da gülüyorlar.

Biri sarstı onu.

— Beşiktaş'a geldik. Hadi in bakalım!

Kâzım'ın Bekir'in yokluğunu o zaman anladı. Bir onu dürten adam, bir de yanıbaşında uyuyan biri ...Silkindi Kerim. Uzun bir rüya mı görmüştü? Zamanın neresinde olduğunu bulamadı.

Alt odanın kırmızı ışığı yanıyordu. Ya uyanıksa Nadir Ağabey... Dış basamakları çıkarken, kapının çoktan açılmış olduğunu gördü.

O daracık taşlıkta sığınacak bir yer araması boşunaydı. Tokatlanmaktan korkarak elleriyle başını korumağa çalıştı.

— Nadir Abi, suçumu dinle. Suçumu deyivereyim, ondan sonra döv.

— Ciğeri beş para etmez tayıncı seni... Sırası vardı. Sırası gelince gösterecektim o yolları. Adam gibi içmeyi. Kimden aldın izin? Namussuzum çü-

rüğe çıkartırım seni. Ciğerini aldırtırım. Sanat öğrenesin diye seni buralara gönderen babana da mı acımazsın? Şuraya bak! Paçavraya dönmüşsün. Tüh! Sana vursam, elimde kalırsın manitacı. Namussuzum götürürüm seni otopsi, ameliyat yerlerine. Uyuturlar. Kuran çarpsın ki, uyur bir daha kalkamazsın. Köpek gibi fare gibi. Alırlar ciğerini dalağını. Yüksek mekteplerde cımbızla liflerini incelerler. Sen ne sandın bu dünyayı!

Birden kusmağa başladı çocuk. Boğulur gibi, tıkanır gibi... Gırtlağının düğümlendiğini sandı.

— Ölüyorum anam yetiş! Yer gök birbirine giriyor. Ölüyorum gayri. Zühre Ninem nerdesin? Ölürsem deyin ki ona, öğütlerini bugüne kadar tuttum. Bekir hükümeti bile devirir. O kocakarı benim için dua etmesin. Etmesin... Patron kim, sermaye ne, emek ne... Tüm şehir benimmiş. «Anam, babam» diyor bana. Anamı babamı bulmuş gibi oluyorum. Çarptı beni bu şehir. Namussuzum çarptı. Zühre Ninem seni nasıl unuturum.. Dediklerini unutsam bile... Ama, senin sözünü senden ayırmak olur mu?

Cevriye Hanım'ın kapısı aralandı. Taşlığa solgun bir ışık düştü. Kadının gözlerinde büyüyen merak Nadir'le çocuk arasında gitti geldi. Ürküp içeriye kaçtı. Sonra Nigâr Hanım'ın sesi duyuldu.

— Nerelerdeymiş? Bu saate kadar nerelerdeymiş?

Geceliğiyle basamaklarda belirdi. Çocuğun öğürtüsü sürüyordu.

— Utanmadın mı körolası! Evimi de batırdın.

En son yakıcı bir su geldi ağzına. Duvarın dibine büzülüp kaldı. Sonra bir kova su boşaldı başından aşağıya. Soluğunu tuttu. Bir titreme geçti vücudundan. Nadir, güçlü kollarıyla Kerim'i yerden kaldırdı.

— Dışarda zıbaracaksın anladın mı? Beni anam rezillik ettiğimde, iple başaşağı asmıştı ağaca. Kapının önünden bir yere ayrılayım deme. Sana bu gece yatak yok tayıncı.

Kapı kapandı. Bir süre yengesinin öfkeli sesi biraz boğuklaşmış olarak kulağına geldi. Sonra kesildi o ses. Basamaklar gıcırdadı. Sessizlik... Başını yan duvara dayadı. Çoraplarının ıslaklığını iyice duyuyordu. Ayakkabılarını çıkarttı. Nadir'in kırmızı ışığı, sokağın bir yerine vururken ansızın yokoldu. Taşların ıslaklığı, direncini çabucak tüketecek gibi...

Kapı usulca aralandı. Yeniden bir korku yürüdü içine. Dönüp baktığında Enise'yi buldu karşısında.

— Burda üşürsün Kerim. Hiç olmazsa sofaya gel. Ben sana battaniye yastık uydururum.

— Etme Enise Abla, görünme buralarda. Sonra Nadir Abim seni de döver. Sabaha ne kaldı şurda.

Kerim daha da güçsüzlendi. Ağlamasını bastırdı. Olur mu şimdi ağlamak... Enise Abla'nın karşısında... Kızın sırtında çiçekli poplinden bir gecelik. Hiç kimsenin gözlerinde böylesine yumuşak bir bakış bulamadı. Ansızın Nadir'in gürleyişi o gözlere korku ekledi.

— Enise toz ol oradan. Doğduğuna pişman ederim seni!..

Kız,kapıyı aralık bırakıp ayaklarının ucuna basarak yürüdü. Kerim kapıyı çekti. Titremesi çoğaldı. Kışın köydeki evin sofasına kar yağardı. Hiç üşümezdi böyle. Hem de denize girdi bugün. Yoksa dün müydü? Karanlığın içinde birden ninesi belirivermiş gibi... «Lâz çarığı derler, onlardan yapardık. Kıyılarını iple büzerdik. Bir güzel olurdu...»

Bezeyip süslermiş. Sevinci göğü tutarmış. Uzun zaman dayanırmış çarıklar... «Uşağıma mağazadan kundura mı almışlar? Uşağım bayrama mı gidecek? Amanın ben nereye gideyin...»

Zühre Nine'nin eli karanlıktan doğru uzandı. «Allah'a emanet ol oğul!» Tesbihini saklıyor. Beliyle sırtının birleştiği bükününün ardında.

Pencereyi açtı. Başını yana, kapı önüne eğdi. Kerim'in duruşu dertop olmuş bir kedi etkisini uyandırıyordu. Nadir'in içi yumuşadı. Anası, onu başaşağı astığında nasıl da çığırıp duruyordu. Ya bu niye bağırıp çığırmaz?.. Hem kime seslenecek? Anasını babasını bulur mu sesi? Gökteki tek yıldıza ilişti gözleri. Parlak ve irice...

Gidip kapıyı açtı. Hafifçe omuzlarından sarstı çocuğu.

— Kalk lan! Yürü yatağına...

Kerim uysallıkla kalktı. Odaya girdiğinde... İşte o zaman ağlamaya başladı. Birden çocukluğuna dönüverdi. Gözlerini oğuştura oğuştura ağladı.

Yattığında yumuşak bir yerlere kayar gibi. Gözleri ağrılı. Solukları rahat...

***

Sabah saatlerinde olmadık kaygılar sarıyor onu. Kocasının yokluğunu iyice duyuyor. Hele sabah kahvesini böyle tek başına içerken... Belki Enise'yi uykuda seyretmek de onu eski günlere götürüyor. Ufacıkken uyku sırasında pembeleşirdi yanakları. Alnında ter belirirdi. Bacakları, kolları iki yana açık, sereserpe uyurdu. Bol kirpiklerinin arada bir titreyişini, pirelerin ısırdığı yerleri arayıp buluşunu, emziği sıkıca tutan ağzının ikide bir oynayışını hatırlıyor şimdi. Kulaklarına değen saçlar kaşındırırdı onu. Uykusunda başını iki yana götürerek hırçınlaşırdı. Sonra bir sinek konardı alnına. Nigâr Hanım o sineği nasıl kaçıracağını bilemez, telâşlanırdı.

Nadir'in ayak sesini işitince akşamki tatsız olayı yeniden hatırlayıp canı sıkıldı.

— Sen uyandırıver onu, dedi Nadir. Ben gidiyorum.

— Kahvaltı etmeyecek misin?

— Yumurta var mı?

— Bir tane. Enise için saklamıştım. İstersen pişireyim.

— İstemez.

Kerim gözlerini açtığında karşısındaki kadından ürktü. Kimdi bu? Saçları tel tel kabarmış. Gözleri kara gölgelerle çevrelenmiş.

— Kalk bakalım. İş zamanıdır. Meyhaneler sana hiçbir şey kazandırmaz.

Yengesi... Yavaş yavaş o korkutucu çizgiler kayboluyor. Tanıdık, yakın biri oluşu açığa çıkıyor.

— Hiçbir yanım tutmuyor.
— Tutmaz ya.

— İsteksiz kalktı. Dizlerinde bir cansızlık.
— İçim yanıyor yenge. Şöyle buzluca bir su içivereyim hele.

— Şu çayı iç bakalım. Limon da sıkayım. Birşeyin kalmaz.

— Gazoz gibi birşeyi gönlüm çekiyor.
— Nerden bulayım gazozu? Soda var ama, Nadir'in. Hem belki iyi gelmez midene.

Kerim iskemleye sırtını iyice yasladı. Bir kolunu iskemlenin arkalığına attı.

— Sen daha nesin? Yaşın, başın ne? Meyhanelere gitmen yakışık alır mı?

— Meyhaneye gitmedim yenge. Arkadaşlarla biraz içtik. Rahatınızın kaçacağını, üzüleceğinizi bilir miydim? Artık size yük olmayacağım. Burdan ayrılmayı düşünürüm.

Duruşunu bozmadı. Kadının şaşkın gözlerine kaçmadan baktı.

— Nerde barınacaksın?
— Arkadaşlarım var.

— Köye bildirirsin değil mi? Yazıver bir mektup. Bir güzel baktık sana. Gerçi üç beş verirdin ama, kolay mı geçim? Pirzolasıydı, meyvasıydı... Bunları hep ben aldım. Kira da vermedin. Bunları yaz mektubunda. Anlaşıldı mı? Birgün olsun «yengeciğim Allah sizden razı olsun.» dedin mi?

— Demişimdir yenge.

— Demedin.

— Kira verdin mi?

— Vermedim.

— Yine de kapımız açıktır sana. Ne zaman daralırsan, gel. Ben de evlât yetiştiriyorum. Nadir, oldu şoför. Daha iyi bir işi olsun isterdim, olmadı. Bazen eve gelmez, kumara, kavgaya bulaşır. Bütün bunlar, iy birşey midir? Ben dul bir kadınım. Ekmeğimi iğne yaparak kazanıyorum. Haksız mıyım evlâdım?

Çocuk, akşamki üşümesini, sonra yumuşak yatağa girişindeki rahatlığı yeniden duyar gibi oldu. Enise'nin uyuduğu odanın kapalı kapısına daldı gözleri.

Uzaktan görürdü lunaparkları. Köyde dövene binişindeki duygu kımıldayıverirdi. Salıncakları, dönme dolapları, atlı karıncaları, elektrikli otomobilleri görünce.. Birden o hızın, o dönüşün içinde buldu kendisini. Oradan oraya koşuyor, kayıyor, dönüyor, uçuyor. Güneş kızgın. Durulduğunda içinin yandığını iyice duyuyor. Gölgelik yere doğru koşuyor. Kadınlar görüyor, yün ören, çay içen. Boyasız eski bir iskemleye oturuyor. O nasıl otomobildir öyle, sarsılıp öbürüyle tokuşur. Nereye çevireceğini, nereye süreceğini bilemezsin. Sonra bir havuzun orta yerinde yapma ördekler var. Dönüp duruyorlar. Halkaları savurup boyunlarına geçirdin mi, hediye kazanıyorsun. Denediğinde hiç de kolay bir iş olmadığı anlaşılıyor. Birden Nadir Ağabey takılıyor aklına. Dün gece olanlar... İçine çöken üzüntüyle gazozunu içiyor. Ayaklarının dibinde bir gazete parçası... Hep aynı yere takılıyor gözleri... Başını eğdikçe... «İsrail konsolosunu kaçıranlara hükümet pazarlık yok dedi...»

Stadın orada bir boşluk, bir tenhalık vardı. Islık çalışları, patlamış mısır yiyişleri aklına geldi. Nadir'in yanında nasıl da güvenliydi .«Şişe atana bozulurum bak!» Yüksek sesle konuşarak Dolma-

bahçe'den bir çabuk gelip geçerlerdi. Konuşmaları yola sığmazdı. Neden sevdiklerinin yanında değildi şimdi? Herkes böyle midir? Herkes sevdiklerinden uzakta mıdır?

İçinde bir öfke gitgide büyüyor. «Sakın kaytarmayın. Usta gözünüzün yaşına bakmaz» diyordu Ali. «Hastaydım.» diyecek. İnanır mı? Bilse sokaklarda başıboş dolaştığını...

Lâhmacun kokuları... Düzensiz uğultular... Vıcık vıcık sıcaklık... Başında gittikçe çoğalan bir ağrı... Bir kadın önü sıra ayağındaki terlikleri sürükleyerek yürüyor. Kara renkli erkek çorabı giymiş. Başını yana çevirdikçe yüzünün yarısını görebiliyor Kerim. Yüzünün yarısı mor. Hızlandırıyor adımlarını çocuk. Yüzünün öbür yarısını görmek istiyor. Öne geçiyor. Dönüp bakıyor kadına. Gülümser gibi kadın. Birşeyler söylüyor. Kerim işitemiyor. O morluğun yanık izi olduğunu anlıyor.

İçinde bir sızı... «Beni adam yerine koymuyorlar.» O dik yokuşu inerken göğün maviliğine takılıyor gözleri. Köyde güzelim bir esinti dalları kıpırdatıyordur şimdi. Zühre Nine'nin mayıs gülleri çoktan solup dökülmüş olmalı. Bir evin bahçesindeki nar ağacı özlemini çoğaltıyor. Üstelik bir horoz ötüyor. Kasımpaşa'ya geldiğini belirliyor bu ses.

Atölyeye girdiğinde çocuklar, işlerinden bir an sıyrılıp, ona baktılar. Usta yoktu. Çocukların bakışları ezicidi.

— Neredeydin? dedi Ali.

Susup başını eğdi Kerim.

Kâzım'ın köşebenti taşa tutuşu bir sertlik ka-

zandı. Ali hemen uyardı onu. Sonra Kerim'e döndü.

— Hadi sallanma!

Dolaptan iş başı elbiselerini alıp, üzerini değiştirdi. Süleyman'la Nuri kendi aralarında gülüşüyorlardı.

Süleyman'ın lamaları kesen eli makasın kolunda gevşeyip kalıyor, öbürü, gülüşünü bir çabuk geçiştirip kapı süsleri için ayrılmış olan demirleri el aparatında kıvırmasını sürdürüyordu. Gürültüler dayanılır gibi değil. Kâzım usulca dirsek vurdu ona.

— Nerdeydin?

— Hastaydım.

— Nasıldık dün gece. Krallar gibi...

Zekeriya yaklaştı yanlarına.

— Dün gece iyiymişsiniz.

— Bundan sana ne! dedi. Kerim.

Elektrik kaynağının cızırtısı sustu. Ali, Zekeriya'ya seslendi. Zekeriya o yöne işinin ağırbaşlılığını takınarak yürüdü. Kaynatılacak demirleri doksan derecelik açıklığa getirmeğe çalıştı.

Kerim sesini kısarak,

— O para kopartma işinden vazgeçtim ben, dedi. Kendi işini kendin gör. Bulaştırma beni.

Kâzım şaşırdı. Şaşkınlığı, küçümseyici bir anlama döndü sonra. Kerim demiri testereyle kesmeğe koyulmuştu. Çıkan ses, bıkkınlığını çoğaltıyordu.

— Caydın ha? Kabahat bende. Biliyordum bir işe yaramayacağını.

— Üstüme varma!

Kâzım bir küfür savurdu. Kerim,

— Yakışık alıyor mu böyle kem sözler etmen! diyerek bir demiri sıkıca kavrayıp üstüne yürüdü. Öbürü de bir demiri kaptı.

— Ağır olun, usta geldi? diye bağırdı Ali.

Hepsinin gözleri kapıya dikilmişti. Adam, işini bilen, alışkın bir görünüşle yaklaştı. Kâzım'ın umursamaz, serseri bir ışık var gözünde.

— Ne oluyor burada?

— Hiç be usta, dedi Kâzım.

«Gelmeyeydim, bütün bunlar olmazdı.» diye düşündü Kerim.

— Paydostan sonra konuşuruz bunları.. Seninle de Kerim...

***

Ali'yi de alıkoymuştu.

— Ben yokken, bunlar böyle hırlaşırlar mı Ali?

Ali'nin iki kaşının arasında derin bir çizgi. Ustayla arasındaki anlaşma dengesinin bozulacağından ürker gibi.

— Onlar iyi arkadaştır usta. Bugün neden dalaştılar bilmiyorum. Gürültüden işitmedim. Kaynak yapıyordum.

— Peki.

— Gidebilir miyim usta?

— Git.

Ali, onlardan yana bakmaksızın yürüdü. Adam, gözlüklerini çıkarıp masanın üstüne bıraktı. Sağlam gözünü oğuşturdu. İki çocuk ayakta, bir o yana bir bu yana kaykılıp dururlardı.

— Zorun nedir Kâzım?

— Hiç usta. Ben çalışıyordum. Demirle üstüme yürüdü.

— Durup dururken mi?

Kerim atıldı.

— Bana küfür etti bu. Küfür etmesiynen...

Usta sözünü kesince sindi olduğu yere.

— Seni ne zamandır kollarım Kâzım. Halini hareketini beğenmiyorum. Kahvelere, meyhanelere gider olmuşsun. Duydum.

— Dışarda herşey olur. Bundan size zarar gelir mi?

— Gelir.

— İşimde bir kusur ediyor muyum?

— Ediyorsun.

— Hesap onunla benim aramdadır. Sen çekil usta. Biz emek veriyoruz buraya. Konuşmak için senden fazla hakkımız var. İşine gelmedi mi? Basar giderim.

— Yani işten çıkmak mı istersin?

— Evet. Daha uygun bir iş ararım kendime. Hem de insan gibi yaşamak.

Kapıya yöneldi. Dönüp baktı.

— İyi düşün, dedi usta.

Kâzım gözlerini Kerim'e çevirdi. Birşeyler söylemek istedi, söyleyemedi. Yere tükürmesiyle birlikte fırlayıp gitmesi bir oldu. Usta, oturduğu yerde donmuş gibiydi. Kerim, azarlanma sırasının kendisine geldiğini hatırlatmak için öksürdü. Adamın başı ağır ağır ona çevrildi.

— Gayrı ben de memlekete döneceğimi arzetmek istiyordum.

— Arzetme, söyle.

Birden boşalıverdi Kerim. Herşeyi, Kâzım'ın tasarılarını, Bekir'i, Nadir'i, Enise'yi, o sokağı, o sofayı, Sırma'yı anlattı. Sonunda,

— Sözü uzattık, dedi. Gayrı benim köye salınma zamanım gelmiştir.

— Sen ne sanırsın dünyayı? Oyuncak mı? Yoksa böyle uzun uzun konuşup, kendini acındırma yolunu mu denersin?

— Yok usta. Benim gibisine acınılmaz

— Kâzım'ın amcasından sana neydi? Ya o Bekir? Ne iş yapıyordu o?

— Fabrika işçisidir.

— Eee? Kâzım'ın amcasından sonra sıra bana mı gelecekti?

— Allah esirgesin usta.

— Siz benim keyif sürdüğümü mü sanırsınız? Bir kere eksik bir yanım var benim. Hangi kuruluş sahip çıktı bana? Kazandığım para, bir görür

göz sağlayabildi mi? Bak şu ellerime, bu atölyenin rengi etime işlemiştir. Güzel şeylere uzanmaktan kaçınır. Hep yaralı, hep kirli... Düşün taşın. Kararını ver. Çalışmak istiyorsan, tez gelip işine koyul. Yok istemezsen, kendi yolunu kendin seç.

*
**

Çocuklar, yemlere üşüşen kuşlar gibi. Topun çevresinde bir araya gelip, sonra dağılıyorlar. Nadir'i gördüklerinde duralayıp, güvenle, sevinçle bakıyorlar ona. Nadir gülüyor. Kalecinin ellerini beline koyuşuna, kendi çocukluğunun geçtiği bu arsada o kızarmış, terlemiş yüzlerdeki hırsa...

— Nasılız? dedi biri.

— Geriye pas vere vere tadını kaçırıyorsunuz işin. Atak değilsiniz. Manitacılar sizi...

Çocuklar ilgiyle dinliyorlar onu.

— Hadi bakalım, göreyim sizi. Gayretlenin biraz.

İlkokulun oraya simitçiler, irmik tatlıcıları, horoz çekercileri gelirdi. Rengi atmış bir önlüğü vardı Nadir'in. Bahçenin bitiminde duvara varan bayır yerden durmadan kayıp dururdu. Kapıdan çıkacağına duvardan atlardı. Mendili olmazdı yanında. Sümüğü akardı hep. Saçları iyice kazıtılmış. Nasıl da uğraşırdı o kafayı sertleştirmek için.. Elektrik direklerine vururdu ya da okulun duvarına. Bir Necati vardı, durmadan para bulurdu yerde. Yere bakarak yürürdü hep. Onun da önlüğünün rengi griye dönmüştü. Belleri lâstikliydi önlüklerinin. O duvar yıkıldığında altında kaldı Necati. Ölümü, rüyalara giren ürkütücü birşey oldu.

Ölmek bu kadar kolay mı? Neden Necati? Neden o çocuk.

— Oynuyoruz be abi. Öğreniyoruz işte.

— Gevşeksiniz. Ben sizin kadarken, cıva gibiydim.

O ünlü futbolcunun oturduğu sokakta kendini göstermek için topu ayağından yumuşaklıkla tepesine kondurur, sonra yeniden elini değdirmeksizin ayağının ucuna alırdı. Onun takımının renklerini taşıyan bir forma giyerdi. Ama ünlü sporcu, gül bahçesinin ardında hep. Pencerelerden görür mü Nadir'i, bilmiyor.

Omuzuna biri vurdu. Dönüp baktı. Sami...

— Kahveye gelmiyor musun?

— Geliyorum.

Sami'yi taksi durağından tanırdı. Nasıl da özenerek süslemiştir arabasını.. Arka camın orda yumuşak, kabarık yastıklar. Birkaç renkli lâmba. Önde, «Aşkımız bitmeyecek» diye yazılı bir levha. Sonra, Hülya Koçyiğit'in resmi. Boncuklar, kurdeleler...

— Düşüncelisin...

— Dalmışım eski günlere.

Sapı kopuk çantasıyla, bir ucu arkaya dönmüş yakasıyla yeniden beliriveriyor Necati. Önlüğünün cebinde susamlar... O sokaklar, geniş yeşillikler, değişmelerinin eksilmiş yanlarıyla gözünün önünden geçiyor. Bahçeler yok. Bostanlar yok. Varsa bile tek tük... Tıkış tıkış apartmanlar var şimdi. Karnıbahar çalardı bostandan. Orta göbeğini, bir beyaz köpüğü hatırlatan göbeği Necati'yle paylaşırlardı.

Sokaklar... Şişman bir kadın gelir geçerdi. Sırtına mantosunu eğreti biçimde atmış olarak. Parmaklarının arasında bir sigara. Dudakları iyice boyalı. Romancıymış o kadın. «Fırtınalı Hayat» ya da «Hayatımın Fırtınası» gibi bir adı var bakkalda sözünü ettiği romanın. Nadir, okuldan çıkmış gazoz içiyor. Kadının dışarıya fırlattığı izmarite dudağının boyası bulaşmış.

Sonra İbrahim. Yanakları pençe pençe kızarırdı hep. Babası bakkaldı. «Sana şarkı söyletmediler mi?» diye soruyor öğretmen. «Köy okulunda şarkı söylemez miydiniz?

«Söylerdik öğretmenim. Cumhuriyeti söyleyivereyim mi?»

«Söyle bakalım.»

Kara tahtanın önünde sancılanmış gibi kıvranıyor İbrahim. Sonra gözlerini tavana dikiyor.

«Arkadaş... Cumhuriyet bizimdir. Arkadaş... Cumhuriyet bizimdir.»

Çocuklar gülüp sıralara kapanıyorlar.

«Ne gülüyorsunuz? Tabii bizimdir.» diyor öğretmen. Sonra İbrahim'e dönüyor.

«Devam et çocuğum.»

Nadir, yüksek sesle güldü.

— Neye güldün?

— Hiç.

Bir salkım kokusu bürümüş ortalığı. Çay söylediler kendilerine. İskemleyi gürültüyle çekti Sami.

— Bu gece oynar mıyız?

Anası yemin ettirmişti. İçkiliydi o gün. Yeminden sonra nedense ağlamıştı. Okumuş, tahsil görmüş adamlar pek kolay ağlayamıyorlar. Tutuyorlar kendilerini. Onlar sevgilerini belli edemezlermiş. Neden acaba? Yumruk yumruğa dövüşmeyi de yakıştırmazlarmış kendilerine. Ne demek bu. İnsanın ağlayası gelirse, ağlar, sevesi gelirse sever. «Vay canına. Demek ki biz, vahşiyiz. Meselâ benim gibileri kendini, duygularını saklamayı bilemez. Şimdi beni bir kafese koyup Anadolu'ya götürseler, cambazhane sahipleri iyi para kazanır sırtımızdan. Ama, Anadolu da uyanıktır artık. Bakma sen.»

Birden Fahri'nin gürleyen sesi... Başını kaldırdı. Adamın gergin, dik bir duruşu var. Gömleğinin düğmeleri açık. Gözleri kanlı. Parmağında şövalye yüzüğü. Yüzüğün uyarıcı parıltısı...

— Keşke gelmeseydik, dedi Nadir.

— Boşver. Aldırma.

— Sataşacak.

— Duymazlığa gel. Çayı içip gideriz.

Karşılarındaki masaya oturdu Fahri. Yanında iki arkadaşı var.

— Oğlum, bize kanı bozuk olmayan bir çay getir!

Nadir, kavradığı bardağın sıcaklığını duymuyor. Çay dağıtan delikanlı onların masasına ürkeklikle yaklaşıyor. Bardakları dikkatle önlerine sıralıyor.

— Oğlum, Zeynel'e söyle, burayı boşaltsın. Yoksa biz boşaltmasını biliriz.

— Peki abi, diyor çayları getiren.

Kahveci Zeynel az sonra yanına geliyor Nadir'in. Usulca kulağına eğiliyor.

— Anla işte. Anlayış göster. Uyma onlara. Bir kere düşmanlık girmiş aranıza. Kırar bir tarafını Beşiktaş'ta çenesini dağıtmadık adam bırakmadı.

— Git babam git!

Sami'nin yüzü bir çabuk soldu.

— Hadise çıksın istemem kahvemde. Sen akıllı uslu bir adamsındır. Uyma..

— Bizim kime zararımız var? Efendi efendi çayımızı içiyoruz.

— Zeynel Baba! Yorma kendini, dedi Fahri. Biz kendi işimizi kendimiz görürüz.

Zeynel o yana döndü.

— Gözünüzü seveyim, kavga çıkartmayın.

Nadir ayağa kalktı. Öbürleri de diklikle yerlerinden doğruldular. Sami, olduğu yere sinmişti.

— Manitacı ,beni yalnız mı bırakıyorsun?

Bu sözleri yavaşça söylemişti Nadir. Sami de sesini kısarak,

— Kolum kırılalı dövüşemiyorum abi, dedi. Allahını seversen tüyelim burdan!

Fahri, arkadaşlarına döndü.

— Kalın burda! Birer çay daha için. Çok sürmez, dönerim.

Hava kararıyor. Nadir'in gördüğü en kötü renkli akşam bu. Yürüyorlar. Arkada Fahri Ayak sesleri kulaklarını yırtar gibi.

— Toz ol burdan Sami!

— Köşede durup beklesem ha?

Öfkesi kabardı. Arkadaşını tutup itti. Sami düşecek gibi oldu, toparlandı. Orada, şaşkın, bocalayan bir görünüm içinde kaldı.

Parkın içine daldılar. O salkım kokusunu yeniden duydu Nadir. Ağzının içinde bir yapışkanlık. Acımsı bir tat. Fahri'nin soluğunu ensesinde duyuyor. Döndü. Adamın şövalye yüzüğü büyüdü büyüdü... Hızla kaydı bir yerlere. Bir ayak sesinin kulağına yumuşaklıkla değdiğini duyuyor. Bir çam dalı sallanıp duruyor önünde. Sonra Sami'nin korkulu gözleri. Yaklaşıyor, uzaklaşıyor. Birden basık, havasız bir yerde bulur gibi oluyor kendini. Baskı makinalarının gürültüsü... Karşısında Fahri'ye hiç benzemeyen bir adam. «Nereye kaytardın!» diye gürlüyor. Eli avucu kocaman...

Ön dişinin boşluğunda dilini gezdirdi. Sert keskin bir diş parçasına takıldı dili. Dudakları uyuşuk. Çam dalı hâlâ sallanıyor. Kim saygı duyacak artık ona? «Nadir dayak yemiş» diyecekler. Eve gidip, çekmeceden tabancayı alarak, Fahri'yi bulacak ve... Tetiğe basıp... Sami... Bu nasıl arkadaşlık böyle? Cılız, sevgisiz... Kalktı. Çam dalının yapraklarını en dipten tutup yoldu. Çıplak kaldı dal. Eliyle ağzını kapatıp yürüdü. Aydınlık dükkân içlerinden doğru onu araştıran gözler var mıdır? O tanıdık yüzleri belli belirsiz seçebiliyor. Bir sis ardındaymış gibi. Bir otobüs sarsılarak köşeyi dönüyor.

*
**

Annesinin yüzünün hızla beyazlaştğını gördü. Bu sofa... Birdenbire aralarına babası da katılmış gibi... «Yine mi düştün?» Saçlarını okşuyor babası. Saçlarındaki kumları silkeliyor eliyle. Onun öldüğünü yeni anlıyormuş gibi Nadir.. Babasızlığını yeni yeni anlıyor.

— Görüyor musun anne, oğlun gözden düştü artık. Yenildi. Ciğeri beş para etmez adamlar, rezil ettiler beni. Görüyor musun?

Kadın, oğlunun ön dişlerinden birinin kırılmış olduğunu görüyor. Solup sararıp duvarlara yaslanıyor.

— Enise, yavrum, ağabeyini dövmüşler.

Enise, kapının eşiğinde. Ağabeyinin gömleği kan içinde. Gözü kararıyor. Bir tatlı uyku bastırır gibi.

— Amanın kan tuttu, diye bağırıyor Nigâr Hanım. Kızımı kan tuttu.

⁂

Çocuk elindeki plastik arabayı sık sık yere atıyordu. Böylelikle kendine bir oyun bulmuştu. Anası nasıl olsa, eğilip yerden alıyor onu. Bir bezginlik kadının hareketlerini yavaşlatıyor. Sonra öfkelenip oyuncağı genişçe çantasının içine atıyor. Çocuk ağlıyor.

Vapurlar telâşsız sürükleniyor suda. Türbenin ordan doğru şebboy kokuları geliyor. Sevgisi acımaya dönüyor şimdi. Aysel'i, ona acıyarak hatırlayacak hep. Cevher'in nişanında o zorlamalı gülümseyişiyle. Dolaşmaktan kaçınarak bir köşeye büzülmüş oturuşuyla...

«Sen kedilerden bile ürküyorsun kız! Anne,

bunu korkak yetiştirdin sen. Kan tutması da neymiş?»

«Nazik yetişti benim kızım. İnce fikirlidir. Sana benzemez o.»

«Hayatın acı taraflarını bilmiyor o. Göstermediniz. Ben daha çocukluğumda dövüşmeyi öğrenmek zorunda kaldım anlatabildim mi. O komünist matbaacıdan yediğim tokattan sonra. Çocuktum. Çocukluğumu bilmedim.»

«Kabahat sendeydi. Niçin kaytardın işten? Hak ettin o tokadı.»

«Anam olacaksın. Nasıl böyle konuşursun? Oğlum sağır kalacak diye sızlandığını unuttun mu? Yıllar sonra cezaevinde karşılaştım onunla. Önce tanımadı beni. «Tayınca ne haber!» dedim. Tanımadı. Kulağımı gösterdim. «Ağır işitiyor.» dedim. O ufacık Nadir büyümüş de hapislere düşmüş. Dünya küçük kendisi de orda. Eşitiz. Eşitiz ya. «Kulak tozuma kondurmuştun bir tokat. Hatırlamadın mı? Ben Nadir...» Nazik bir gülümseyiş ve ürkmüş bir bakış.. «Evet. Hatırladım evlât...» Böyle dedi, «Babam, aynı acıyı tattırırdım sana ama, dua et aynı çatının altındayız. Bu yeter sana.» dedim.»

«Sonunda ne oldu evlâdım? Kavga kavga...»

«Bir dişime mal oldu. Yakışıklı yüzüm, ifadesini kaybetti. Böyle mi sanırsın. Çok şey kaybettim anne. Çok şey. Tayıncı diyorum kendi kendime, tayıncı bu memlekette kanun var. Bırak, ne diye kendi yumruğunla aramağa kalkarsın hakkını? Diyorum ya, kanunlar da bazen susup duruyor ana. Bu kız hâlâ ağlıyor mu? Kansıza bak! Tüh, yazıklar olsun sana! Üflesen canı çıkacak anlıyor musun. Ayıp be!»

«Yeter artık! Bu evin huzurunu bozmaya hakkın yok. Çek git nereye gideceksen. Alt odayı da kiraya veririm hiç olmazsa. Senden bize hayır yok. Nedir çektiğim. Gidip Sarayburnu'ndan atayım kendimi bari. Bunu mu istiyorsun? Daha benim analık edecek yüreğim kalmadı. Haydi beni bir yana bırak, şu kardeşini hiç mi düşünmezsin? Birgün olsun, kardeşinin ayağına bir ayakkabı alayım, cebine bir harçlık koyayım dedin mi?»

Enise birdenbire yüreğinde bir sevginin kımıldadığını duymuştu o an.

«Kız ayakkabın eskimiş de niye söylemedin bana? Kaldırsana yüzünü. Yoksa sen de mi istemezsin beni? Gidip alalım bir çift ayakkabı. En güzelinden. Öbür ay da üstüne başına alırız. Dişimi de yaptıracağım. Anlatabildim mi. Aç mı kaldınız ulan? Aç mı bıraktım sizi? Gelmiş gidiyoruz. Alt odada bir yataklık yer işgal ediyoruz. Yoksa sen de mi lüzumsuz sayarsın beni. O anadır ne de olsa. Söyleyecek elbet. Hakkı geçmiş bir kere. Emzirmiş anlatabildim mi. Bunu başımıza kakıp duracak»

Sevgisini açıklama zorluğu karşsında sessizce başını eğmişti. Çocukluğunda «simit isterim» diye tepinişini karşılıksız bırakmayan, bir ağaç dalına kurulmuş salıncakta onu bezginlik duymadan sallayan, sırtında, omuzunda taşıyan ağabeyini nasıl sevmesin...

«Diyecekler ki Nadir'in dişini kırmış Fahri. Nadir'in forsu kalmamış artık. Sen de mi böyle düşünürsün? Gidip temizleyeyim onu ha? Canını cehenneme göndereyim. Nerde benim tabancam?..»

Enise irkimişti bu sözer üzerine.

«Yenildim. O kabadayıya bırakıyorum meydanı. O da birgün yenilir. Böyle düşünüp avutayım mı kendimi?»

«Bilmiyorum.»

«Kız sen okumuş, tahsilli bir insansın. Bana bir yol göstersene!»

«Sen de onun bir dişini kır!»

«Bu eğreti dünyanın kavgası eksik olmaz. İşte benim de tahsilim bu.»

Cevriye Hanım'ın aşağıdan seslenişi konuşmalarını böldü. Ağlamaklı bir ses...

«Nigâr Hanım! Bu hükümetin elektrik direği var ya, lâmbası gözümün içine sokulur durur. Uykular tutmadı. Nadir oğlumun sesini işittim. Neden sızlanıyor delikanlım? A oğlum, sabah ola hayrola. Dediğin gibi, bu eğreti bir dünyadır. Lâkin yaşıyoruz işte. Katlanıyoruz. Ne yapalım? Allah kimseleri aç komasın bu dünyada. Parasız komasın. Efendime söyleyeyim, Allah, Nadir oğluma çok çok paralar verir inşaallah. Gözü toktur, gönlü zengindir evlâdımın. Bilirim.»

Yaşamaktan vazgeçmek Enise'ye zor geliyor. Köşkün yıkıntıları arasında bulduğu o renkli cam parçasıyla yaşamasının vuruşlarını gösteren damarı kesmeyi düşünüyor bir an. Zor. Aysel'e duyduğu acıma siliniyor. Onu unutmalı. O kendi kendine yeter de artar bile. Herkes gibi.

İskelenin halatları vapurların ağırlığını çekmekten usanmıyor. Bir düdük sesiyle suları köpürtüp gidiyorlar. Küçüksu'ya, Kandilli'ye, Üsküdar'a yeniden uzanır gibi Enise. Boğaz'ın Kavaklar'a varan o yumuşak çizgilerine yavaş yavaş sokuluş-

lar.. Denizde gölgeli kımıldanışlar.. Güneş saçlarını ısıtıyor. Çeşmeli sokaklar, eski evlerin serin taşlıkları. kuyulu bahçeler..

Bir sandal gitgide uzaklaşıyor. Kürekleri çeken adam kara bir gölgeye dönüyor. Babasının oltasındaki balık, gümüşlü renkler içinde titriyor. Balıkçı Osman'ın yüzünde sevinç.. İstekli pembe bir renk.. Kocaman kaba elli. Tırnakları küt. Alnının açıklığında saysız kıpırtılı çizgi..

Giyecekleri bir kazanda kaynatılıyor. Ölü evi.. Hiç ürkmüyor Enise.

O cam parçasını fırlatıp attı. Neden geri gelmiyorlar? Bu kaygıyı açığa vuran ne kadar çok şiir vardır. Onlar zamanın bir yerindedirler. Ama, neresinde?

Anası, çocuğun susmayacağını düşünüp, yeniden oyuncağını verdi. Çocuk sustu. Duruldu. Arabasını sıkıca tuttu. Enise'ye baktı. Gülecek oldu. Sonra fırlatıp attı oyuncağını.

Uyandığında geceki sesler kopuk kopuk tekrarlandı. Azmi Amca'nın utla taksim geçişi... Hicaz... Bu güzeldi işte... Hatırladığı en aydınlık ses buydu... «Neşemize bakalım. Neşemizi bulalım. Sıhhatinize...»

Gülümseyip bir köşede oturuyor, sessizliğini inatla sürdürüyordu Güneş. Annesinin suskunluğu bir başka türlü. Eve gelen kültürlü kimseler ağırlıklarını onun üzerinde iyice duyuruyorlar. Konuşmalara bu yüzden katılamaz. Ama Azmi Amca arasıra içten, yapmacıksız bir söz ediverir. O zaman kendini bulur anası. «Sen söylemezsen ben de çalmam Seher. Yabancı yok ki.» «Vallahi sesim eskisi gibi değil.» Konukların istekli bakışları, sıkılganlığını sıyırıyor anasının... Ara sıra mutfakta yada dikiş dikerken çoğu hüzünlü şarkılar söyler... Güneş böyle anlarda babasının hatırlandığını, sık sık iç çekmelerden çıkarıverir.

«Neydi o şarkı? Rahmetli ağabeyim çok severdi. Kalbim yine üzgün..» Anası o şarkıyı yüreğindeki bir heyecanı bastırmağa çalışarak söylüyor.. Giderek o kısıklıktan, titremelerden kurtuluyor sesi.. Güneş, rahat bir soluk alıyor.. Anasının bir zorluğu aştığını duyarak...

Memduh Bey, şarkının bitimindeki beğeniyi açıklıyan alkışlardan sonra kadehine uzanıyor... «Kadehimi geçmiş günler, o unutulmaz günler için kaldırıyorum. Şerefe efendim...»

Sonra sağlık için, mutluluk için.. Sonra teyzesinin hatırlatmasıyla «milletimizin buhranlardan kurtulması için..» Sonra aşk için.. Azmi Amca, «ey göl..» diyor, duraklıyor. Kevser Hanım'a bakıyor. Müfettiş Memduh Bey'in karısı» Evet.. «Göl»ü hatırladınız galiba..» diyor.. «Devam edeyim mi?» «Ediniz rica ederim.» Azmi Bey, ikinci evliliğinin henüz yıpranmamış hayalleri içinde, genç karısının omuzuna kolunu atıp, şiirin okunmasını bekliyor...

Kevser Hanım bir başka dünyaya, kuytu, yalnız bir dünyaya gözlerini daldırarak okuyor şiiri. Sesi dalgaların köpürerek vuruşlarından ürkmüş bir yumuşaklıkta...

«Ey göl! Hatırında mı? Bir gece sükût derin..
Yine böyle çarpardı dalgaların bu yara..»

Makbule Teyze bu duygulu sesi yadırgamış olsa da uyuşmazlığını saygılı bir görünüşe çevirerek dinliyor...

«İnsan için liman yok.. Sahil yok zaman için..»

Kadehlerde yağlı dudak izleri.. Pek de geniş olmayan odada annesinin özenle vazoya yerleştirdiği sarı güllerin kokusu... Yengesinin omuzuna atılan kola sığınmışlığı.

«Desin ki, seviştiler..»

«Bravo Kevser Hanım!» Azmi Amca'nın alkış için bir an ayrılıyor kolu, o sığınmış omuzdan.

Yengesi titrek uçucu bir hayali kaybetmiş gibi şaşkın.. «Desin ki seviştiler..»

Şiirler peşpeşe sıralanıyor...

«Ne olursunuz Vuslat'ı okuyunuz..» Makbule Teyze, birden yeğenine çeviriyor gözlerini.. Onun sıkılışını seziyor...

«Aşkın şerefine içelim..» diyor Memduh Bey..

Yurt sevgisi, aşk, sevişmek, Sultanahmet Camii, güzel bir ten, körfezdeki dalgın sular, Türk Milleti'nin «buhranlı» günleri, Mimar Sinan, Safiye Sultan, Batı Yakasının Hikâyesi, Alparslan, Filiz Akın, Hafız Burhan, Kırım Savaşı; Yoğurt tatlısı... Desin ki seviştiler...

Sonra ağırlaşıyor gevşiyor konuşmalar... Uyku isteğine varıyor.. Azmi Amca tam bir iş adamı oluveriyor.. Udu bir yana bırakıp.. «Ben kitapçıyım. Taraf tutmak, ayrı bir iş.. Herşeyden önce ekmek parası... Her tür kitabı bulundurabilirim dükkânımda.. Yoksa çoktan taşlanmıştı vitrinlerim...» «Çağın gereği bu efendim. Çağın gereği. Biz teftişlerimizde mümkün olduğu kadar günümüz edebiyatına, çağımıza dönük çalışmalar bekliyoruz öğretmenlerimizden.. Ama bir tanzimat dönemini üstün körü okutmalarına da karşıyız doğrusu... Divan şiirinin geçiştirilmesine bir diyeceğim yok. Çocukların beyinlerine o eski kelimeleri yüklemenin ne gereği var... Sonra... Vezin meselesi de öyle...»

«Demek ki öğrenim gitgide kolaylaşıyor.» diyor teyzesi...

«Şartlar, görüşler değişti.. On yıl önceki bir

çocuk, şu günün çocuğundan farklıydı...»

Desin ki seviştiler...

Ne çok konuşuyorlar. Mutlu oldukları için belki... Ama mutluyken de insanın az konuşabileceğini sanıyor Güneş.. Üzücü konular açıldığında yüzlerine düşen gölge yalandan uzak... Belki gerçekten duyuyorlar o üzüntüyü... Ama rakı içmek ve bakışları gökyüzündeki yıldızlara çevirmek ve desin ki seviştiler diye bağırmak ne kadar kolay bir yol... «Buhranları» ve «meseleleri» çözmeden onları düşünmüş onları yüklenmiş görünmek ne kadar kolay...

Kalkıp kitaplığını araştırıyor... Lamartine'nin o şiirini arıyor... Önce yumuşaklıkla başlıyor okumağa. Sonra dikleşiyor sesi...

«Nafile isteyişim geçen saniyeleri
Akıp gidiyor zaman
Geceye daha yavaş deyişim boş.
Tanyeri birazdan ağaracak
Sevişmek... Hep sevişmek. Akıp giden saatin
Kadrini bilmeliyiz...»

Duruyor. Perdeler örtülü. Kapı kapalı...

— Allah kahretsin!

Kapı vuruluyor.

— Güneş evlâdım, sen mi bağırdın?

Usulca süzülüyor içeriye teyzesi...

— Bir şiir okumayı denedim...

— Sabah sabah mı?

— Çıldırmış bunlar...

— Kimler?

— Alphonse De Lamartine, amcam, yengem, müfettiş bey, Kevser Hanım.. Siz de... Siz de çıldırmışsınız. Bu mudur yurtseverlik? Bir rakı sofrası, aşk ürperişleri... Yeterin artık!

— Çocuğum, böyle sabah sabah...

— Doğru. Daha çay bile içmedim.

Radyoyu açıp bir türkünün sabah saatlerinin gevşekliğini bastıran coşkunluğuna boğdu evi. Mutfak penceresinden görünen bahçede annesinin özenle yetiştirdiği çiçekler, zeytinyağı tenekelerinden nasıl da taşkınca uzatmışlar dallarını. Duvarda bir kedi. Kırık, boş saksılar, incecik uzantılarıyla her yana sereserpe dağılmış bir hanımeli.

İlâç kokan bir anne... Güçlü kollarında şimdi romatizma sızıları. Parmakları açılıp kapanma zorluğunu gizleyemiyor artık. Nöbete kaldığı gecelerin sonunda fileleriyle, yorgun, uykusuz dönerlerdi eve. Aldıklarını şu mutfaktaki masanın üstüne sıralardı. Sonra bir divana kıvrılıp, tedirgin bir uykuya dalardı.

— Enise'yi çağırmıştım. Beni nasıl da hayal kırıklığına uğrattı bilsen... O başarılı öğrenci, tarih imtihanında böylesine kötü kâğıt versin, olacak iş mi? Zorlukla beş alabildi. Üstelik ikinci okumamızda aldı bu notu. Kâğıdın yapıştırılmış köşesini açıp, onun adını okuduğumda nasıl üzüldüm bilemezsin... Gerçi yazısından tanımıştım. İnanmak istemiyordum bir türlü. Ah o çocuk... Onun bir derdi var. Yoksa en sevdiği dersi ihmal eder miydi? Kendi çocukluğumu bulurdum onda. Tuhaftır. Üzüntülerini söylemese de sezer çıkarır-

dım. Bir anne gibi... Dağılış saatinde içimde birşey kopar gibi olurdu. Yanında arkadaşları, yürür giderdi. Sevgimi bilmeden. Sevinişini, gülümseyişini, okul çıkışının coşkunluğunu görürdüm... Uyumadığı zamanları bilirdim. Solgunluğundan, gölgelenen gözlerinden... Yıldız'la Reyhan da çalışkan öğrencilerdir. Lâkin Enise'ye duyduğum sevgi başka.

— Babam bu türküyü çok severdi.

— Beni dinlemiyorsun sen.

— Dinliyorum. Dinliyorum da bütün öğrencilerine aynı sevgiyi duyman gerektiğini düşünüyorum.

— O da birgün beni unutacak değil mi? Unutacak elbette.

Yüzünü eğdi.

—Katlanmak zor da olsa, bu böyledir. Hem alıştım yıkılmaya ben.

— Yenildin öyle mi? Sen de yenildin.

— Yenilmedik mi evlâdım?

— Hayır.

— Ne yapmalıyım söyle bana.

— Senin için, öğrencilerin ders çalışması önemli. O kızın dışında hangibiriyle yakınlık kurdun? Hangisini anlamağa ve dinlemeğe çalıştın? Onların karşısında bir duvar gibiydin. Biliyorum bunu. Hiç gülümsediğin olur mu?

Makbule Hanım yeğenine öfkeyle baktı. Sesi, öğrencilerini azarlayışındaki sesti.

— Aysel'i ve İlknur'u cezalandırmaktan vazgeçtim ya... Bundan âlâ anlayış olur mu?

— Sana tükendiğini söylediler. Aşağıladın kendini. Tükendiğine inandın. Ve yıprandığına. Bu meseleyi, dallandırıp budaklandırmadan, o çocuklarla kendi aranda çözümlemeliydin. Madem bağışlayacaktan, onlardaki eksiğin, gediğin yerine birşeyler koymalıydın. Sana teşekkür edeceklerini mi sandın? Ya da saygı duyacaklarını... Olmadı hiçbiri. Şimdi bunalıp duruyorsun. Ne diye yaşıyorsun söyle bana! Söyleyeceğin bir söz kalmadı mı, vereceğin bir öğüt kalmadı mı?

Kadın içini çekti. Direnci yitmiş, Güneş'in dediklerini kabullenmiş gibiydi. Kapının ziline çekingen ve kısa bir dokunuş söz arama çabasına son verdi.

Güneş, çay bardağını alıp bahçeye çıktı. Çok geçmeden teyzesinin o gür, engel tanımaz sesinin ortalığı çınlattığını işitti.

— Gözümden düştün artık! Ne demek bunalım. Bunalım geçiriyormuş. Bu bir mazeret değil. Yalan söyleme. Olmadık yerlere girip çıktın. Birgün yüzyüze geldin benimle. Görmedin. Belki de görmemezliğe geldin. Daha söyleyeyim mi? Kimdi yanındaki? Sırasız, zamansız, üstelik uygunsuz işler...

Avucunda çay bardağının soğuduğunu duydu. Şunlar ortanca dedikleri o top top açan çiçekler değil mi? Eğilip, yumuşak, nemli toprağa dokundu. Annesi, o çocukken nasıl da kızardı top-

rakla oynamasına. Mikrop alma korkusu... Oysa Güneş'e toprak, anasından daha yakındı.

Teyzesi, kızarmış, öfkeli bir yüzle mutfağa girdi. Oturup, o kahvaltı artıklarının arasında dirseklerine yer açtı. Başını ellerinin arasına aldı. Öylece durdu. Yeğeninin yaklaşmasına kadar...

— Ne yaptım sanki? İyi mi ettim? Artık beni unutması kolaylaştı. Git konuş onunla Güneş Onu kırmak istemediğimi söyle. Kovdum onu. Duydun mu? Kovdum.

— Onu tanıdığını sanıyorsun.

— Tanıyorum.

— Belki de şu anda ölmeyi düşünüyordur.

— Bunu yapamaz o.

Güneş boş bardağını masanın üzerine bıraktı.

— O kız... Nezihe miydi adı, ezik ve dayanıksız biri olmalı. Başarıya da alışkın. Dayanıklı olmayı birgün öğrenecektir. Kimbilir. Belki de yanılıyorum. Kurnaz bir kızdır belki. İkiyüzlüdür.

— Hiçbiri değl...

— Neyi sever, neyi özler, neden korkar, nedir istediği ya da üzüldüğü... Neye inanır. Hiç düşündün mü bunları?

Kadının yüzü gölgelendi.

— Düşündün ama, yeterli değil. Düşün.. Bir yığın Nezihe var böyle.

— Enise.

Güneş uzak bir yerlerden belli belirsiz bir türkü işitir gibi oldu. Radyoyu karıştırdı, bulamadı. Ağır hüzünlü bir türküydü. Hızlanıp bir coşkunluğa varamıyor. Uçan. incecik kanatları andırır bir

sevgi dolandı yüreğine. Ak eller ince örtmelerin uçlarını tutarak... Ayak parmaklarında dolana dolana kızlar... Bulutların dolaşışı gibi... Teyzesi duyar mı bu sesi. Azerî bir türküdür o. Ya o yerini bulamamışlığın öfkesini değil de ezikliğini taşıyan kız? Ya öbürleri?..

— Suç sende abla. Beni dinleseydin o zamanlar.. Dinleseydin.. Ertuğrul çocukluğunu çoktan geride bırakmıştı. Bunu anlamak istemedin. Bütün anneler böyledir.

Nesrin Hanım, gözlerini karşı penceredeki çocuktan sıyırıp Devrim'e baktı. Bir sevgiye zorlanış okudu onun yüzünde. Duymadan konuşuyor. Anneliği bilmeden. Karşı pencerede annesinin yemek yemeğe zorladığı çocuk, başını hep öteye kaçırıyor. Ertuğrul yeni doğmuş bir bebekken, onu küçük bir leğende, telâşla, korkuyla yıkardı. Suyu başından aşağıya boşalttığında nasıl da debelenir soluksuz kalırdı.. Yüzyıl gibi uzardı o anlar.. Nesrin'in yüreği gümbürderdi. Ertuğrul yeniden debelenip çığlığını koyuverinceye kadar...

— Peki. Öğüt vermenin sırası değil. dedi Devrm Hanım. Ertuğrul benim yanımda rahat ediyor. Aramızda iyi bir arkadaşlık var. İçlenmiyoruz. Acımızı açıp dökmüyoruz. İyiyiz yani.

Devrim Hanım, Ertuğrul'a duyduğu yakınlığın kendisini anneliğe vardıran ucunda öbür ananın eriyip yokolduğunu görüyor.

— Keşke anlayabilseydim. Tahsilim kıt ya, belki ondandır.

— Kendini aşağılama.

Nesrin Hanım, onun sözlerini işitmemiş gibiydi. Dalgın.. Kendi kendine konuşur gibi...

— Bir rüya gördüydüm. Atlı bir arabadaydım. Yokuş aşağı giderim hep. Devrilecek gibi oluyoruz. Sonra bir düzlüğe gelmişiz. Siyah renkli atlardı. Yokoldular. Elimde bir kırbaçla kalakaldım. Bir de baktım anam, kapının önünü süpürüyor. Anacığım yeter, bu ne temizliği böyle diyorum. Baban geldi diyor bana. Babacığım gelmiş, kahvenin önünde oturuyor. Babam öldü ya benim diyorum. Neden burdadır şimdi. Babam çay içermiş kahvenin önünde. Yüzü korkutuyor beni. Yeşil. Şimdi nasıl tarif edeyim. Ölmüştü, geldi diyor anam. Yemek yiyecek, hadi sofrayı kur. Ben çok korkuyorum. Neden, bilmem. Babamın bizimle birlikte yemek yiyeceğini düşünerek.. Bu nasıl rüyadır böyle...

Gülmeye başladı Devrim. Alabildiğine gülüyor. Nesrin Hanım, onun varlığını yeni farkediyormuş gibi şaşkın bakıyor. Kesik kesik konuşuyor Devrim Hanım.

— Neriman Teyze aklıma geldi de ondan gülüyorum. Evin önünü süpürüyor dedin ya...

— Gülersin ya.. Ben ağlarken sen gülersin.

Devrim durulup, küskün bir görünüşe bürünüyor.

— Hiç sormaz mı beni o çocuk? Hiç sormaz mı? İkiniz de bana düşman olmuşsunuz.

Devrim Hanım, Nesrin Abla'nın bir zamanlar

erişilmez yumuşaklıklar içinde bolluktan şaşırmış yaşayışını özenle, hazırlanan, sonra iğrenç bir görünüşe bürünen sofralardaki kahkahalarını, yorgun gecelerden sonra gündüze perde çekip uyuduğunda bozuluveren, darmadağın olan güzelliğini düşündü. Onu gerçekten sevip sevmediğini.. Artık o sofraların ve kumar masalarının süsü de olamaz. Yine de gözlerindeki mavilikte sık sık parıldayan yaşama isteği..

Ama kendisinin eti daha gergin, solukları daha düzenli. Gidip salonun perdelerini açtı. Gün ışığı inceden süzüldü içeriye. Nesrin Hanım'ın parmağındaki safir yüzüğün parıltısı iyice belirdi. Böyle değerli bir yüzüğü yoktu Devrim Hanım'ın.

— Bu sözlerinle beni de üzüyorsun. O senin oğlun. Hiç düşünmez olur mu seni? Elbette düşünür. Anlamıyorum. Yaşamaktan vazgeçmiş gibisin. Eskiden giyinip kuşanmaktan başka kaygın yoktu. Hele o mücevher merakın neydi?

Nesrin Hanım başını eğip, parmağındaki yüzükle oynadı.

— Öyleydim. Şunu.. Şu yüzüğü sana versem.. İster misin? Ne de yaraşır. Senin ellerin daha bakımlı. Bol mu gelir dersin? Hele dene bakalım.

— Ne yapıyorsun? Rüyamda görsem inanmam. Bu yüzüğü bana mı veriyorsun? Olmaz. Kesinlikle takamam. Hayır hayır.

— Kız dinle, al bunu. Karşılığını isterim, merak etme.

— Karşılığı? Nasıl yani?

— Bende böyle takılar çoktur. Senin olmadı

hiç. İstesen olurdu. Biraz cimrisindir. Bak, gördün mü ne güzel yaraştı. Biraz bol mu yoksa?

— Karşılığı nedir? Sözü değiştirme.

Kadın yüzünü yaklaştırdı. Sesini alçalttı.

— Ertuğrul. Birkaç gün için salıver onu buraya. Sen öğretmensin. Bilirsin konuşmayı. Görgün başka. Seni dinler o.

Devrim Hanım şaşkınlığını örtbas etmeğe çalışarak,

— Ablacığım, dedi. Ona her zaman senden söz etmişimdir. Gelgelelim, baskı yapmadım. Evine döneceksin diye zorlamadım onu.

— Üç gün beş gün.. Gönderesin bana onu.

Gözlerindeki mavide keskin umutlu bir ışık..



Geniş, serin bir odada, o onbeş yaşlarında görünen konuşkan, deli dolu kız Devrim Hanım'ın bacaklarına ağda yapıştırıyor. İncecik sızılarla birlikte bir rahatlama duyuyor kadın. Ağda soğudukça üzerine sıcağı dökülüyor. Uzun, dar patiska bezleri buna batırıyor kız. Alışkın, becerikli elleriyle. O çocuk elleriyle.

— İçerde bir arkadaş var. Almanya'dan iç çamaşırı getirmiş. Alır mıydınız?

— Bir göreyim. Ay kız, canımı yaktın! Ters yönde çektin. Dikkat etsene.

— Başka türlü alamazdım o tüyleri. Acık dayanın.

Yüzündeki acı duymanın anlamı bir süre kalıyor öylece. Açık pencereden içeriye dolan serinlik, bunalmasını engelliyor. Bir de manolya ağacı var orda. Bu sıcakta ferahlatıcı bir görüntü..

— Ten rengi çamaşır var mı?

— Var.

— İyi.

Kız, bacaklarda ağdanın bıraktığı yapışkanlığı ılık sabunlu suyla silip gideriyor. Yumuşak bir havluyla kuruladıktan sonra,

— Geçmiş olsun, diyor.

Kızın gözlerinin, üzerindeki buluza hayranlıkla takıldığını görüyor.

— Buluzunuz ne kadar güzel!

— İpektir şekerim.

— Belli.

Nesrin'in buluzu. Bunu açıklamanın gereği yok. Ağdacı kızın taşkın bakışları safir yüzüğün üstünde de bir an kalıyor. «Yüzüğünüz de güzel» diyecek belki. Demiyor.

Saçlarını arkaya doğru tarattırdı. Bu ağırbaşlı görünüm ona yakışıyor. Ömer, onu böyle görmek ister.

Buluştuklarında yanılmadığını anladı kadın. Ömer uzun uzun süzdü onu. Gözleri beğendiğini açıklıyordu. Camın önündeki masalardan birine oturdular. Güneşli gün, pastanenin kalabalığı, Ömer'le birlikte olmak, kadına genç kızlığındaki ür-

perişleri duyuruyordu. Ama adamın saçlarındaki beyaz tellerin sıklaşmış olması o duyguları siliveriyor. O zamanlar fakülte koridorlarında dolgun çantasını yüklenmiş, asistan oluşunun ilk hevesiyle dolaşan, saçlarıyla alnının yarısı kapanmış bir gençti. Genç kızlar o güvenli yürüyüşe, o düşünen alna ve soğuk bakışlara hayran..

— Ee? Nasılsın? Ertuğrul senin yanındaymış öyle mi?

Kadın bir çabuk dağılıp ezilen çikolatalı pastasından bir parçayı çatalına takmağa çalışıyordu.

— Evet. Ertuğrul sorunu. Bunu nasıl çözümleyeceğiz bakalım.

— Ne gibi?

— Onu eğitmeğe çalışmıştım. Boşuna. Hiçliğe inanıyor. Daha doğrusu neye inandığını bilmiyor. Sevgilisiyle birlikte bende kalıyorlar. Anası, onu geri istiyor. Bu yüzüğü de böyle bir nedenle armağan etti.

Güldü adam.

— Çok meraklı bir konu, dedi.

— İnan ki hiçbiri umurumda değil artık.

— Savaşmayı bırakmış gibisin.

— Bırakmadım. Görevim öğrencileri istediğimiz yolda eğitmek değil mi? Bunu başardığımı sanıyorum. Daha ne yapayım?

— Kurnazsın sen. Sevil öyle değil ama. O kelleyi koltuğuna koymuştur. Onu tutuklayacaklar belki de..

— Sahi Sevil.. Onu ikimiz de sevdik ve aldattık.

— Aldanmaz o. Unuttuń mu? O gün..

— Ah ne kötü.. Hatırladıkça üzülürüm. Parmağını uzatıp, «rahatınıza bakın» demişti. İyidir karın. Beni kendi evinde, kocasıyla başbaşa bulduğunda bu kadar hoşgörüyle davranacağını ummazdım.

Adam yeniden güldü. Sesi epeyce yüksekten çıkmıştı. Çevresindeki uyarıcı bakışları görüp toparlandı hemen. Yavaşça,

— Bir ayağı çukurda zengin ve soylu hanımlar rahatsız oldular, dedi.

Devrim Hanım hâlâ Sevil'i ve o evi düşünüyordu. Oraya gittiğinde bir üzüntü duymaması elinde değil. Sevil'in kitapları, severek aldığı küçük biblolar, vazolara özenle yerleştirdiği çiçekler..

— Onun gibi olamadık biz. Olduğu gibi görünmesini bildi. Korku duymadı. Kendini saklamadı.

— Şimdi saklanıyor.

— O başka. Nerde olduğunu sormayacağım sana. Gereği yok. Onun kişiliği açık seçikti. Gerçi erkekçe hallerini yadırgayan çoktur.

— Örneğin gider kürsünün üstüne oturur. Ya da elini beline koyarak pardesüsünün bir yanını açar, öyle dolaşır. Sınavlarda hoşgörüsü yoktur. Ayakta kalan ve yer bulamayan öğrenciye ne demişti birgün. «Ne dikilip duruyorsun orda salak! Gir bir yere.»

— O, profesörlerin yanında ezik, çekingen yürüyen asistanlar kalmadı artık desene.. Sevil'e bayılıyorum doğrusu.

— Büyük bir gelişme içinde olduğumuz yadsınılamaz. Yine de o sünepe, kul köle asistanlara rastlayabiliyoruz.

Adam bunları söyledikten sonra sıkıntıyla çevresine bakındı.

— Ne dersin? Bize gidelim mi?

Eşyalar yenilenmiş.. O köşeye ince ayaklı koltuklar ve kanape iyi gitmiş. Piyanonun üzerinde sırma işli, ninelerden kalma bir örtü. Üstte, bir şamdan.. Bahçede, o geniş gölge içindeki hamak da Devrim'in burada yeni gördüğü birşey. Çardağı çok renkli güller bürümüş. Villanın geniş camlı salonu bahçedeki renkleri ve ışığı iyice topluyor içeriye. Ve sedefli sehpalarda eşine rastlanmaz vazolar, gece lâmbaları..

Adamın eşyayı düşünmediğini açıklayan bakışları sürekli olarak kadının üzerinde geziniyordu. Yatak odasının düzgün ve ferahlatıcı görünüşü, mavinin bolluğu, üç parçalı aynaya yorgunluğunu birdenbire yansıtıverdi. Omuzları çöktü. İpek bluzunun hışırtısı.. Tam tepesinde Ömer'in başı. Üç kadın ve üç adam. Önden ve yandan görünüşler. Yandaki kanatları itti kadın. Şimdi aynada bir erkek ve bir kadın. Salondaki pikapta «Bir Sergiden Tablolar» çalıyor. Ömer'in en sevdiği plak. Devrim Hanım çarpık gülümseyişler, suçlayıcı bakışlar görür gibi. Adamın, ondaki utancı ve ezikliği sezmeyen bir görünüşü var.

— Ayrı düşüncelerin bizi birbirimize düşman etmesi hiç de zor olmuyor. Zor olan sevebilmek. Zor olan kardeşçe yaşamak.

Uzun bir ayrılıktan sonra karşılaşmış gibi Cevdet'le. Gündüzün çiğ aydınlığına karşılık, burası yarı karanlık. İçki içenlerin kendi dünyalarına dalabilmelerini kolaylaştıran bir yarı karanlık. Kimileri yüksek iskemlelere oturmuşlar. Oysa Sultanahmette gördüğü hippiler bağdaş kurmayı öğrenmişlerdir. Kaval çalmayı becerebilseler iyi para toplayacaklar. Ama acıması bol halkın, onlarda bir hüner araması gereksiz. Bu çiçekli ve de boncuklu çocukları pek severler. Yabancı olan herbir şeyi.

Cevdet'in, kardeşini dinleyesi yok. Hele burada..

— O Fransız kızını getirse miydim?

— Daha yaşlanmadın mı?

— Aşkolsun. Zararsız bir kız. Sesi soluğu yok. Güldün mü o da güler. Pis bir evde kalıyor. Güzelliğini anlatamam. Başka bir dünyadan gelmiş gibi.

— İyi.

Uzunboyluymuş. Karnını açıkta bırakan uzun etekli, çiçekli, kırmalı şeyler giyermiş. Ve boncuklar takarmış. Saçları ipek yığını..

Bir uğultu.. Bol sigara dumanı. Herkes kendi

dünyasında. Gösterişli özenilmiş, pahalı giyimler içinde. Sabahleyin bir ara huzuru duyar gibi olmuştu. Kısa sürmüş bir huzur. Suyun üstünden hızla kayan martı. Onun alçalıp yükselişi.. İşte o kadar. Sonra Cevdet gelmişti. Bir coşkunluk. İlle de keman çalmak istiyor. Ne zamandır çalamamış. Ulvi Dayı'nın kemanını isteksizlikle getirmişti İzzet Bey. Kemanı siyah deri kutusundan çıkarırken Ulvi Dayı'nın sessiz ve uysal, mandalları çevirip uygun sesler arayışı, yayını reçineleyişi gözünün önüne gelmişti. Cevdet de aynı hareketleri yapıyor ama, o zamanki duygular uyanmıyor İzzet'te. Sonra kollarının sığabileceği bir genişlik arıyor Cevdet.

— Kendimi dar bir yerde sanıyorum.. Ne garip..

Birden sarmaşıklı bir pencere. Önünde Ulvi Dayı. Cevdet'in parmakları Bach'ın güç bir sonatını denerken, Ulvi Bey'in parmakları hüzzamda kıvranıyor.

— Bana göre değil bu. Daha yumuşak bir parça çalayım istersen.

Yılıp, yorulmuş bir adam.

— Evde beni anlayan biri olsa.. Çoktandır kemanımı almadım elime. Bu yaz Kınalı'da çalışıp, parmaklarımı açmam gerekiyor.

— Peki, demişti İzzet Bey. Öyle yap. Nasıl istersen. Ama biraz da ayakların yere bassın ha? Yetti artık. Nerdesin, çevrendeki olaylar nelerdir, Ertuğrul ne yapıyor?

— Ne demek istiyorsun? Onu yeteri kadar düşündüm ben.

Böyle demişti. Şimdi dalgın bir görünüşle avucuyla kavradığı bardağın içindekini sallayıp duruyor. İzzet Bey kararlı. Gidip Ertuğrul'u görecek. Onunla konuşacak. Hakan'ın, içine yürüttüğü öfke kımıldıyor.

*
**

Evde düzenleyici birinin yokluğu belli oluyordu. Havalanmamış gibiydi ev. İsli duvarlar, kapalı perdeler, ayakkablarıyla evin içinde kayıtsız çekinmeden dolaşan bir genç kız.. İçindeki sıkıntı çoğaldı. Ertuğrul, picamalarıyla. Kendisine çekidüzen verme gereğini duymuyor. Kızın banyodan seslenişi... İzzet Bey gerginleşiyor.

— Bu çoraplar da yıkanacak mı?

— Çamaşır yıkayacak da, diyor Ertuğrul.

— O mu?

— Teyzem bulunmayınca tanınmaz bir yer oluyor burası. Nazan, benim arkadaşım. Tanıştırsa mıydım? İşte gördüğün gibi ortalarda dolaşıyor. Yumurta ve çay pişirmesini iyi bilir. Sabahleyin sütü taşırdı. Kabın dibinde bir parmak süt kalmış. Olsun. Ne yapalım. Ondan başka kim yıkar benim kirli çoraplarımı?

Bir sigara yaktı. Sonra picama ceketinin düğmelerini ilikleyerek,

— Rahatına bak amca, dedi. Neden ayakkabılarını çıkarttın sanki? Bizim evde pek terlik bulunmaz..

— Olsun. Böyle daha rahatım. Hem çok oturmayacağım. Buraya gelişimin sebebi..

-- Biliyorum. Annemden söz edeceksin. Tamam. Konuşalım.

Kız, banyoda şarkı söylüyor. Bir kelimenin arka arkaya tekrarı. Jesahel Jesahel...

— Bak oğlum..

— Bir sigara içer miydin? Çay filân.

— İstemem. Beni dinleyecek misin?

— Tabii.

Onunla ne konuşacağını yeni yeni düşünüyordu. Bu yüzden nasıl başlayacağını bilemiyor, parmaklarıyla oynayıp duruyordu. Kızamıyor ona. Cevdet'i düşündükçe kızamıyor.

— O eve gitmemi istiyorsun değil mi?

— Bilmem ki, dedi adam. Acaba böyle bir istekle mi buraya geldim diye düşünüyorum. Bayramlarda elimizi öpmeğe gelebilirsin. Bu çok mu zor sence? Töremizdir bu. Sana, ne kaybettirir?

— Bir kere babam elini öptürmez, sıktırır.

İzzet Bey sigara kutusuna uzandı. Kapağı açınca ince bir müzik sesi yayıldı ortalığa.

Ertuğrul arkasına yaslandı. Gözlerini kapıya doğru çevirdi.

— Nazan! Çamaşırı sonra yıkarsın. Git biraz dolaş.

Nazan'ın ayak sesi.. Şaşkın bir görünüşle eşikte duruyor kız. Elleri sabunlu ve kızarmış. İzzet Bey, yarı yarıya çocuk buluyor onu.

— Dur, para da vereyim sana. Dondurma al kendine.

O gittikten sonra,

— Açıkça konuşmak iyidir, diyor. Devam et amca. Babamdan söz et!

Ortak bir duyguyla birbirlerine bakıyorlar. İkisinde de aynı şüphe. İzzet Bey çabucak örtbas etmek istiyor sezgisini. Kaçırıyor gözlerini.

— Bilirsin Ertuğrul seni severim. Belki bunu belli edememişimdir. Demek istediğim şu.. İnsanın, yapılması zor da olsa bazı görevleri vardır. Babaannenin varlığına zaman zaman katlanamazdım. Bunu açıkça söyleyebilir miydim ona? Katlanırdım. O olmasaydı, evliliğim sürecekti belki. Benim yaşama gücüm annemin sağlığına bağlıydı. Ama o hiçbir zaman sağlıklı biri olmadı. Şimdi düşünüyorum da, kendi varlığıma hiç saygı duymamışım. Yani şunu demek istiyorum evlâdım. Sen haklısın. Buraya gelirken seninle ne konuşacağımı düşünmemiştim. Belki öğüt verecektim.. Asıl söyleyeceğim buymuş demek. Baskısız yaşamak hakkındır.

Birden başka türlü görünmekten vazgeçti Ertuğrul. Yumuşama eklendi yüzüne. İçini dökmek, uzun uzun konuşmak isteyen bir sokulganlıkla,

— Ben burada da rahat değilim amca, dedi, Başka nereye sığınabilirim Nazan'la? Evden ayrıldıktan sonra yaşama gücüm öyle sarsıldı ki.. Zaman zaman kendimi öldürmeyi düşündüm. Bir yılgınlık. Belki bir hastalığın başlangıcı.. Önce babam kırdı beni, sonra annem.. Sonra çevremdeki olaylar, kavgalar, ölümler. Her patlama sesi, deliye döndürürdü beni. Korkak mıyım ben? Bilmiyorum. Fakülteden dışarıya dar atardım kendimi. Bozguna uğramış, yenilmiş biriyim o anda. O ses yenebiliyor beni. O sesi duyduğumda herşeyi yapabilirim. Öldürebilirim kendimi. Ya da bir başkası-

nı. Gidip zehir içebilirim. Birşey kovalıyor beni. Ansızın bir arabanın altına atabilirim kendimi. O anda o kadar yalnızdım ki... Çoğu zaman, yabancı birinin yanına yaklaşırdım. Benimle konuşmasını isterdim onun. «Hava güzel değil mi?» Buna benzer sorular.. «Acaba taksim dolmuşları nerededir?» Bunun gibi. İşte o zaman rahatlardım. Arasıra annem geliyor aklıma. Onu acıyarak seveceğim.

İzzet Bey'in eli küllüğe çarptı. O ufak gürültü sessizlikte büyüdü. Küller izmaritler saçıldı ortalığa. Eğilip toplamağa girişti adam. Ertuğrul da eğildi.

— Ben toplarım amca.

O yakınlıkla adamın sevgisi daha bir büyüdü.

***

Bu eve gelirlerse ne bulacaklar? Bir kuşku. Ahtapotun kollarına dolanmış bir adam. Hakan'dan kalan bir iz var mı? Arasalar ne bulacaklar? Bütün gün, akıl hastalıklarını incelemiş yorgun, hasta birini.. Bahçede huzursuz bir köpek, içerde kafeslere tıkılmış kuşlar, canlı oldukları koparılıp suya konduğunda küçük kabarcıklardan belli olan çiçekler.. Deve tabanı her yeni yaprak doğuruşunda sancılanıp su damlacıkları akıtıyor yere. Su damlacığının sesi bir canlılığı anlatıyor. Bütün bunlar nasıl da değerli. Hele insan olmak ne kadar zor.

Daralıyor İzzet Bey. Kapıları açmak, pencereleri açmak, sokaklara fırlamak isteği hızlanıyor.

Mavimsi bir ışık alt caddeyi yalayıp geçiyor.

Avuçları terli. Kendini bir cam üstüne yapıştırılmış, incelenen, oradan çıkamayan bir yaprağa benzetiyor. Kocaman bir göz ona bakıyor, onu arıyor ve araştırıyor. Eşyaların birbirinden uzak tutuluşunun verdiği rahatlıkta, o genişlikte daralıyor. Demir parmaklıklı bir yere dönüyor oda. Kolları balçığa saplanmış; ağır güçsüz kalkıp iniyor. Bir siren sesi, geceyi çiğneyip geçiyor.

Ağaçların ardından mavisini açılta açılta geliyor sabah. Mikroskoptan kurtuluyor o zaman. Yeni goncalar patlıyor olmalı bahçede. Kulaklarındaki uğultu bir matkabın gürültüsüne dönüyor.

Pencereyi açtı. Vapurlara binmenin özlemi doldu içine. Karşı kıyıya kopkoyu bir sevinçle gittikleri günler.. Ulvi Dayı karanfilleri suluyor. Bayram mıdır? Kurban Bayramı.. Etleri eşit büyüklükte kestirmeğe çalışıyor. Gülüyor yürekten. İzzet'in omuzuna vuruyor sevgiyle. Sonra çayı kendi eliyle hazırlıyor.

Ulvi Dayı.. Ne iyiydi.

⁂

Gece lâmbasını yaktı. Cevdet Bey, düzenli soluklarıyla derin bir uykuda. Kendini uyumaya zorladıkça, gerginleşmişti Nesrin Hanım. Dışarda ayak sesleri. Bir aracın kapısının kapanışı. Birden Cevdet kıpırdıyor.

— Söndür şu ışığı.

Söndürüyor. Usulca kalkıyor yataktan.

«Bu Ertuğrul bizi niye terketti? Bir kaçakmış gibi saklar, gizler kendini. Yoksa oğulcuğum da

mı karışmıştır bu işlere? Bulalım bir çare. Gideyim, konuşayım onunla.»

Perdeyi araladı. Karşı apartmanın bütün ışıkları yanıyor. Bir kargaşalık var kapının önünde. Polisler askerler.. Elinde olmadan,

— Cevdet, yolu tutmuşlar bütün dedi. Kaçakları arıyorlar. Buraya da gelirler mi dersin? Bir sandık çıkarıldı dışarıya.

Adamın onu dinleyip dinlemediği belli olmadı. Gökyüzü neredeyse aydınlanacak. Demek bütün bu karışıklıklar, günün doğuşunu engellemiyor. Goncalar patlayabiliyor. Rüzgâr esebiliyor, yağmur yağabiliyor. Çok kimseler, uyuyabiliyorlar. Gidip sarsmalı onu. Uyandırmalı. Yaklaştı.

— Cevdet kalk! Karşı apartmandan birini götürdüler.

Adam sıçradı.

— Ha?

Uzanıp gece lâmbasını yaktı kadın. Cevdet'in şaşkın bakışları etrafı araştırıyordu.. Yavaş yavaş o şaşkınlık, yerini bir öfkeye bıraktı.

— Ertuğrul.. Takılıverdi birden aklıma. Uyuyamadım.

— Canı cehenneme onun!

— Hiç mi sevmezsin onu? Hiç mi düşünmezsin?

Adamın yüzündeki çizgiler karmakarışık.. Doğruldu.

— Ropdöşambırımı ver!

Kadın uysallıkla adamın isteğini yerine getirdi. Adam, bacaklarını sarkıtıp terliklerini aradı. Bir süre ne düşündüğünü açıklamayan biçimde dalgın oturdu. Sonra ağır ağır döndürdü başını.

— Bir tost yapıver. Yağsız olsun.

— Yapayım hemen.

Ardından seslendi.

— Protezimi de getiriver. Bir de el bezi.

Döndüğünde, Cevdet Bey pencerenin önündeydi. Nesrin Hanım yatağın ucuna oturup, adamın konuşmağa isteklenmesini bekledi. Bir süre odanın içinde kızarmış ekmeğin ısırılışındaki çıtırtıdan başka birşey duyulmadı. Sonra yatağına girdi adam. Ellerini başının altında kenetledi.

— Onu düşünmez miyim sanıyorsun? Evlâdımdır ne de olsa. Bütün çırpınışlarım kimin için? Ama o bunun değerini bilemiyor. Düşünemiyor hiç. Devrim Hanım ona bakmaya mecbur mudur? Ya o kıza?

— Haklısın. Bankada parası var ya, işte o paradan çeker durur. Hazıra dağ dayanır mı? Dayanmaz.

— Fakülteyi bitirecek, bir iş sahibi olacak da biz de göreceğiz. Ne günlere kaldık.

— Gidip bir görsem.. Ders çalışıyor mu, bir üzüntüsü var mı..

— Niye bu evi bırakıp gitti?

— Suç benimdir. Üstüne varmışım. Sıkıp, bezdirmişim.

— Hâlâ benim parama muhtaç. Neden başının çaresine bakmıyor? Bir işe gireydi hiç olmazsa. Hem fakülteyi bitirip de ne olacak? Felsefe öğretmeni.. Kaç para kazanır ki.. Yok. Gitmeyeceksin onun ayağına. İşte bu kadar.. Akıllanıp gelecek birgün.. Köpek gibi gelecek. Bekle görürsün. Eğer oraya gidersen, evliliğimizin sonu olur bu.

Arkasını dönüp, yorganı hızla çekti.

— Şu lâmbayı söndür!

«Öz babam arabacıydı. Bu bolluğu sonradan bildim. Cevdet beni boşasa, aç kalacak değilim ya.. Dikiş diker nakış yapar geçinirim.»

Ama alıştığı bu şeylerden vazgeçmesi kolay mı? Şu cansız şeylerden.

Bütün gün Cevdet'le Ertuğrul arasında bocalayıp durdu. Bu evden koparmaya çalıştı kendini. Ağladı, öfkesi yitmedi. Bağırsa rahatlar mı?

— Gâvurlar! Öldürdünüz beni..

Sesi, mutfakta bulaşık yıkayan Pakize Hanım'a kadar ulaştı. Koşup geldi kadın.

— Amanın! Birşeyin yok ya. Etme Nesrin Hanım, kendiyi üzme. Bilirim, oğlun için ağlar durursun. Benim uşağım da te Alamanyalarda. Ya ben ne edeyim?

Nesrin Hanım'ın sıkılı avuçları gevşedi. Bir koltuğa çöktü.

— Çekiyoruz be Pakize kadın! Çekiyoruz ha?

— Böyle deme Nesrin anam. Beteri var. Ne çekenler var. Gâvurlar deyi bağırdın ya, aklım getti, hepten şaşırıverdim. Keyfine bak hanımım. Get, gez dolaş. Giyin kuşan.

Kalkıp, mutfağa gitti. Bir başağrısı ilâcı yuttu. Mayıs sonları.. Şu tıkış tıkış apartmanlardan sıyrılmalı.. Bahçeler donanmıştır şimdi. İzzet Bey'in Serencebey'deki evinin bahçesinde güller çoktan açmıştır. O uçuk sarı güller, bahçe kapısının üstünü sarıp sarmalamıştır. Evlerden kurtulmalı..

Ağaçlara, otlara, çiçeklere açlıkla bakıyordu. Ne zamandır uzak düşmüştü onlardan..

— Yak bir sigara yenge!

— Beceremem ki.. Alışamadım bir türlü. Yakalım bakalım.

Yaktı.

— Çay isterim ha! Şimdiden koyuver ocağa. Yoksa ben mi yapayım?

— Şimdi dedi adam. Kalkıp eve doğru yürüdü.

İşte bir şarkı mırıldanabiliyor. Gelip geçiciydi üzüntüsü. Ne kadar acılansa da bir noktaya gelince şarkı söylüyor, konuşuyor, gülüyor insan.. Demek İzzet Ertuğrul'u görmüş. Gidip konuşmuş onunla.. Geldiğinde,

— Anlat hadi dedi.

— Yeni baştan mı?

— Telefonda ne anlattın ki? Ertuğrul'a gittim, onunla konuştum, sağlığı iyidir, dedin o kadar. An-

lat. Kapıyı çaldın. O açtı. Kız ne yapıyordu bu sırada?..

— Kız onun çoraplarını yıkıyormuş.

— Eee? Demek böyle işleri becerebiliyor.

— Sonra ona dolaşmasını söyledi. Dondurma alıp yemesini. Rahatça konuşabilmemiz için saldı onu.

Adam durdu. Evden yana baktı.

— Çay olmuş mudur? Gidip bakayım.

— Otur hele. Yeni koydun daha. Bizi bütün bütün silmiş aklından demek.

— Silmemiş.

— Ya ne diye dönmez evine? Niye aramaz sormaz bizi? Öğreneydin, soyguncu mudur, anarşist midir neyin nesi. Bileydim. Ben de bileydim. Üzüldüğüme değer mi bileydim.

— Çayı demleyim ben.

Belli ki konudan uzaklaşmak ister İzzet. Demek sevindirici bir haber yok ondan. Güllerin herbiri sönükleşti, yeşiller anlamını kaybetti.

— Rengi iyi mi çayın? Şeker iki tane mi atayım?

— Selâm da mı söylemedi İzzet? Hiç sormadı bizi öyle mi?

— Ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Belki bir süre benim yanımda kalacak.

— Neden?

— Aramızda yeniden bir yakınlık doğdu. Böylece, ona hayatı sevdirebilirim, diye düşünüyorum. Belki sonbaharda Antalya'ya da götürürüm onu.

— Nesi var çocuğumun? Orada rahat değil midir?

— Değil. O hiçbir yerde rahat değil. Hiçbirşeyi sevmiyor, sevemiyor artık.

— Sever. Niçin sevmesin?

— Şu üzümlü kekten yer misin?

— Hayır yemem. Nesi var Ertuğrul'un. Sağlığının iyi olduğunu söylemiştin.

— Biraz sinirleri bozuk. Dediğim gibi, üstüne varmayın onun.

Kadın, ayağa kalktı. Masanın üstünden telâşla çantasını aldı.

— Oğlum hasta olacak da, ben ondan uzak duracağım ha?

— Olmaz. Gitme yenge. Belki ağır konuşur. Üzülürsün.

— Razıyım. Devrim niye söylemezdi, niye saklardı oğlumun hasta olduğunu.

— Ertuğrul sıkıntısını yalnızca bana açtı. Devrim ne bilsin.

— Hiç mi sezmedi? Ana değil ki, nasıl sezip anlasın. Ben gidiyorum İzzet. İçim daraldı. Gidiyorum.

Adam karşı koymaktan vazgeçti.

— Çayını yarım bıraktın..

— Gelirim yine, dedi kadın. Daha, çok güller göreceğiz bu bahçede.

İzzet Bey güldü.

— Senin levha bitmek üzere. Bakıra yazıyorum kolay değil.

— Hay yaşa İzzet! Bitiresin onu çabuk. Allah'ın adı bulunsun bizim bereketsiz evimizde. Haydi hoşcakal!

Yüksek ve kalın topuklu ayakkabılarıyla koşar gibi yürüdü. Umulmaz bir canlılıkla...

«Bir de çikolata götüreyim. Madlen çikolatasını severdi. Bir kilo götüreyim oğulcuğuma. Yesin. Kanlansın canlansın. Cevdet beni boşayacakmış. Boşasın.»

Ayaklarının hızına engel olamıyor. Kafasında yalnızca Ertuğrul. Ağaçlar, kalabalık, pencereler, kapılar, arabalar Ertuğrul. İşte karşıdan karşıya geçiyor. O mu? Ertuğrul mu? Değil. Ayaklarındaki hız, telâşlı yüreği onu yolun ortasına götürdü. Ansızın bir araba köşeyi kıvrıldı. Hiç beklemiyordu. Hiç ummuyordu. Geriye kaçamadı. İsteksizlendi ayakları. Arabanın kornası yüreğini ezer gibi.. Öne atıldı. Ayakları yenildi arabanın hızına. Bir çığlık uzaya uzaya, gelip buldu kulaklarını. Bir büyük gürültü.. «Anneciğim düşüyorum!» Kemiklerinin çıtırtısını duyuyor. Ortalık kırmızı. Oluk oluk bir su sesi.. Kırmızının rengi gitgide koyulaşıyor. «Kaçıyor kaçıyor!» diye bağırıyor birisi. «Kaçıyorlar.. Serseriler, köpekler! Ezdiniz kadını..» Kasıklarında duyuyor ilk sancıyı. Koltuk altlarından tutmuşlar. Sürüklüyorlar onu. Göremiyor onları. Sancı büyüyor. İdrarını boşaltmamak için zorluyor kendini. Zorluyor. Kalabalık bir yerde olmalı. Ölüyor olmalı. Tutuyor idrarını. Ortalığın kırmızısı karaya dönüyor. O boşluğun içine salıyor kendini.

*
**

İçeriye akşamın durgun alacalığı çökmüştü. Çay bardaklarında söndürülen sigaraların yaydığı koku, yatağın karışıklığı, Nazan'ın yastığın üzerine dağılmış saçları içini bulandırdı. O sessizlikte radyonun bir şarkıyı yarısından verişi, elektrikle-

rin sönmüş olduğunu hatırlattı. Kız kıpırdayıp gözlerini aradı.

— Bir sigara yakıp versene bana!

Ertuğrul isteksizlikle sigara paketine yöneldiği sırada telefon çaldı.

— Açmayalım ha? dedi kız.

— Açmayalım.

Sigarayı yakıp kıza uzattı.

— Bu susmayacak galiba. Hadi git sen bak!

Nazan üşengeçlikle yüzünü buruşturdu.

— Sen aç.

Kalktı. Telefon holdeydi. Yüzünü o odaya çevirdi. Nazan'ın, az önceki kendi yerine doğru kayıp, bacağını battaniyeden sarkıtışını gördü. Telefondaki sesi tanıyamadı. Beceriksizce sesleniş ve kekeleyişler..

— Ben Pakize, diyordu kadın.

Kimdir bu Pakize.

— Şişli'den ediyorum. Devrim Hanım yok mudur? Sen Ertuğrul musun?

Hatırladı. Pakize Kadın bu. Tanınmaz olmuş sesi, ya da evden ayrıldığından beri aklından hiç geçirmediği tek insan o olduğu için araya giren uzaklık büsbütün siliverdi onu.

— Süslenip giyinip dışarlara çıkmasını ben söyleyivermiştim. Benim yüzümden oldu. Nerelere gideyim. Nerelere gideyim...

Ağlıyor.

— Annene araba çarptı oğlanım!

Nazan'ın battaniyeden sarkmış ayağının başparmağı oynayıp duruyor. Az önceki birleşmenin gevşekliği içinde.

— Öldü mü?

— He ya.. Getti benim Nesrin Hanımım.

Nazan doğruldu. Yüzü solgunlaştı.

«Bir ihtimal daha var, o da ölmek mi dersin? Çok severim bu şarkıyı.»

Bu saatlerde sofrayı kurardı. Beyaz bir örtü sererdi. Alışkın elleriyle tabakları çatalları düzgün sıralardı.

Yeniden gülebilmek ne kadar zor.. Kapı çalınıyor. Nazan fırlıyor yataktan. Kapının açılışı, Nazan'ın fısıltısı.. Teyzesi.. Eşikte donakalmış. Saçlarının rüzgârda dağılmışlığı acınacak bir görünüş ekliyor kadına. Gözbebekleri büyüyor. Safir yüzüklü elini ağzına doğru götürüyor.

Tükenmez kalemin yer yer akıntısı lekelemişti kâğıdı. Bir çiçekli ağaç, bir inek, bir de eğri büğrü bir ev çizmişti kâğıda. Evin ufacık penceresinde Zühre Nine.. Masanın üstünde unutmuştu onu. Halası kâğıdı iyice yüzüne yaklaştırıp o çizgileri seçmeğe çalışıyordu..

— Bunlaı ne ki Kerim oğlum?

Örtbas etmeğe çalıştığı bir özlemin açığa çıkacağı korkusuyla atılıp kaptı kâğıdı.

— Hiç hala! İsmail Ağa'nın durduğu yerde bir ressam var ya, ona özenmiş olmalıyım.

Buraya gelişinde nasıl da ürkmüştü halasından. Kovulacağını sanıyordu. Ablasının o sevgi dolu, yumuşak halleri ile halasının sert ve küskün sesi arasında bocalayıp durmuştu. «Benim yüzümden sıkıntıya giriyorlar. Gidip parklarda mı yatsam?» diye düşünmüştü. O yün yatakta Sırma yatıyordu. Kerim'e, yatması için halanın odasındaki o sert sedir gösterilmişti. Yine de parklarda yatmaktan iyidir.

«Alınganlığın ninene benziyor. Yoksa Fevzi olsun, Gülnur olsun senin iyiliğini düşünürler. Sen

yokken az mı sözünü ettiler.. Kerim, yengesinin yanında nasıldır deyi.. Hep seni düşünürler..» diyordu ablası. Artık evlere temizliğe gitmiyordu Sırma. Bir ilâç fabrikasında iş buldu. Yemekhanenin bulaşığını yıkıyor, masalardan yemek sonralarında tabakları kaldırıyor, yerleri silip süpürüyor.

«Naciye Hanım, bizim oralı. Yemekleri o dağıtır, bölüştürür. Piyale'de yengesinin üç katlı bir evi var oğlanım. Yarısı ahşap. Evin bahçesine de tek odalı bir kulübe kondurmuş. «Sen merak etme» diyor Naciye Hanım. Yengesinin gönlünü yaparmış. Hem kiracısından memnun değilmiş yengesi. Çıkartmak istermiş. O çıkınca biz tutacağız evi. Mutfağı da varmış o evciğin.»

Halası balkondaki çiçekleri suluyor. Begonyalar kızarmış. Kiremit renkli bir karanfil açmış. Akşam serinliğinde belli oluyor kokusu.

— Tutacağınız ev buraya uzak sayılmaz. Uğrarsınız değil mi? Benim yalnızlığım şimdi anamın yalnızlığı gibidir. İnsansız durulmuyor.

Birden halasının beyaz tülbentli başını öpmek, ellerine sarılmak isteği geçiyor içinden. Yapamıyor.

— Hala..

Halası ıtırın bir yaprağını koparıp tırnağıyla eziyor. Sonra kokluyor ezik yaprağı.

— Hala bize çok iyiliğin dokundu.

Dönüp bakıyor kadın. Artık o öfkeli yüze alışkın Kerim.

— Ne demektir bu?

Ninesine duyduğu özlem boğazında düğümleniyor. Halası o yaşlı ninenin koruyucu, seven varlığıyla görünüyor şimdi.

— Oğul ne oldun?

— Hiç.. Bazen köyümü özlüyorum.

Ortak duygularla birbirlerine bakıyorlar.

— Öyledir ya.. Özler insan.

— Toprağı da özledim hala. Toprağın kokusunu.

Halası bir çabuk o duygulanmayı geçiştiriyor.

— İzinli zamanında gidersin oğul. Hasretini giderir, dönersin. Bak bana, kaç yıldır oralara gidemedim. Anam, bağ bahçe gözümde tütmez mi sanarsın?

Oraya ilk gidişindeki heyacanı duymuştu sabah. Kapı yine aralıktı. Gürültü dışa taşıyordu. Ustanın uyarıcı sesi, sık sık gürültülerin arasında beliriyordu. Kerim'in içeriye uzanmış başını görünce yüzü aydınlanır gibi olmuştu. Bir gülümsemenin başlangıcı. Umutlanıverdi o an. Güldü Kerim. O da.. İçeriye girdiğinde usta elektirik kaynağına doğru yöneldi. Fişi taktı.

«Geç bakalım,» dedi Kaynak yapacaksın.»

«Sahi mi usta?»

Ali de gülümsüyordu.

Ablası geldi. Eşarbı omuzlarına kaymış. Örgüsü meydanda. Yüzü terli ve pembe. Elinde çanta yerine kullandığı naylon torba.

— Anacığım öldüm, dedi. Bir haberim var sana. iyi bir haber. Halam nerde ki?

— Çiçekleri suluyor.

Kadın halasının aldığı arkası açık ayakkabıları yanyana düzenli bir biçimde dolabın üstüne koydu. Sonra kalın çoraplı ayaklarıyla serin taşlığa sıkıcı basıp yürüdü. Kerim de peşinden gitti.

Hala balkon kapısından içeriye yönelip,

— Ne o kız? Nedir bu halin? dedi.

— O evi tutuyoruz hala. Kiracı çıkmış. Kerim'le gidip bakacağız şimdi.

— Deme kız!

Kerim'in gözleri, güneşin batışını açıklayan parç parça pembeliklere takılıyor. Ta ötelere...

— Gayrı bir evimiz var bizim de.. Alır götürürün seni de.. Daraldıkça gelirsin bize.

Hala seviniyor mu belli değil.

— Az mı hakkın geçti bize. Alır götürürün. Kuş gibi uçururun seni oraya. Piyale buraya uzak sayılmaz.

— A, bu kız delilenmiş! Dur bakalım. Hele bir yerleş. Yatak lâzım, yorgan lâzım. Türlü eşya lâzım oraya.

Sırma durgunlaştı birden.

— He ya, dedi. Dolap lâzım.. Tencere, tava, bardak lâzım.. Anacığım...

— Ev düzmek kolay mı? Eh, yavaş yavaş hepsi olur. Kendini sıkma. Yarın birgün kiracılıktan da kurtulur, ev sahibi olursun.

Sırma, o daracık yolda içindeki kaynamayı bastıramayarak yürüyordu. Evler.. İnsanın yüzüne sokulurcasına yakın pencereler.. Tavuklar.. Üç katlı bir evin kapısını çaldı kadın. Yokuşun hemen di-

bindeler.. Bir pencere açıldı. Altın bilezikli bir kadın... Başında oyalı yemeni...

— Geliyorum şimdi!

Sırma, eşarbının uçlarıyla yüzünün terini sildi. Aşağıya inen kadının elindeki anahtara sevincini açığa koyarak baktı.

— Kardeşimle evi bir görelim dedik.

— İyi ettiniz.

Kadının dişlerinin çoğu altın kaplamalıydı.. Yandaki tahta kapıyı itti. Köy evlerinin kapılarının gıcırtısı.. Duvarların sakladığı o ufacık ev birden ortaya çıktı. Sırma, kardeşini dirseğiyle dürttü.

— Bahçeyi bir güzel donatırız. Kara lâhana dikeriz, mısır bile ekeriz.

Çerçeveleri boyasız pencereler, kaldırılmış resimlerin duvarlarda bıraktığı açık renkte izler, çiviler, yer yer sökülüp yırtılmış koyu mavi bir yer muşambası, birkaç ölü hamamböceği, soba deliğinin çevresinde karalık..

— Nasıl? Geniş değil mi..

— Geniş görünüyor, dedi Kerim.

— Mutfağa bakalım bir yol..

Ev sahibinin mutfağı göstermekte bir isteksizlik duyduğu belliydi.

— Şu camı kiracılar kırmış. Ben bu mutfağı ak pak teslim etmiştim onlara.

— Doğrudur, dedi Sırma. Ovulup silindiği gibi tertemiz olur.

— Abdestlik yanı nere? dedi çocuk.

Ev sahibi mutfak içindeki bir kapıyı açtı. Takunyalar, bir konserve kutusu, aşınmış bir süpürge..

— İşte burası.

— Ya yıkanma yeri? diye sordu Kerim.

— İster mutfakta yıkanın, ister hamama gidin. Hamamlar ne güne duruyor? Olmadı, bir küçük iskemle atarsınız şuraya. Suyun akacağı delik var nasıl olsa. Ocakta su ısıtırsınız. İlerde yıkanma yeri de yaptıracağım.

Yeniden odaya döndüler. Kerim, boş duvarlarda gözlerini gezdirdi.

— Divanın birini böyle koruz, dedi ablası. Pencere önünü gösterdi. Cevap alamayınca kardeşinin yüzünü araştırdı.

— Öyle yaparız ha? Sevinmedin mi oğlanım sen?

— Sevindim abla. Sevinmez olur muyum?

— Çiçekli divan örtülerinden dikerim. Halamın dikiş makinasında. Şu bahçeye bak Kerim! Lâhana ekeceğiz. Ondan sonra, duvar dibine de o top top açıveren çiçeklerden..

Yeniden yola koyulduklarında Sırma'nın sevinci yorgunluğa dönmüştü. Adımları ağır ve bitkin..

— Buraya, bu şehre iyice yerleşiyoruz demek. Öyle değil mi abla?

— Helbet. Zühre Nine'ye yazarız artık. Bir ev tuttuk deriz.

— Deriz!

Uğultulu bir otobüste gider gibi Kerim. Yol boyunca mısır tarlaları.. Gün batıyor. Ufacık bir pencere.. Zühre Nine'nin görür görmez gözleri.. «Aha, davul çalınıyor. Düğün var! Acep yakınlarda bir yerde mi? Amanın ben nerelere gideyin... Koş git hele! Koş, bak oğlanım. Düğün var.»

SON

dağıtım: ANDA

